

TR22 GÜNEY MARMARA ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ ARAŞTIRMASI 2012

Balıkesir Bilim, Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü
Çanakkale Bilim, Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü

İÇİNDEKİLER

Tablolar	3
Şekiller	5
Kısaltmalar	6
Yönetici Özeti	7
1. Sanayi Bölgeler	9
1.1. Sanayi Bölgelerinin Gelişimi	9
1.2. Türkiye’de OSB’lerin Gelişimi	12
2. Organize Sanayi Bölgeleri Uygulamalarına Bir Bakış	
2.1. Türkiye’de Organize Sanayi Bölgelerinin Kuruluşu ve Yasal Dayanakları	13
2.2. Kalkınma Yaklaşımı Beraberinde OSB’ler	18
2.3. Kümelenme ve OSB	21
3. OSB’de İşletme Olmanın Avantajları ve Dezavantajları	23
3.1. OSB’lere Yönelik Destekler	23
3.2. Teşviklerin OSB’lere Etkisi	30
3.3. Yönetim Sistemi Sorunları	31
3.4. Enerji ve Altyapı Sorunları	32
4. TR22 Güney Marmara Bölgesi’nde OSB’ler	33
4.1. OSB’lerin Mevcut Durumu	33
4.1.1. Balıkesir 1. Organize Sanayi Bölgesi	35
4.1.2. Balıkesir 2. Organize Sanayi Bölgesi	41
4.1.3. Bandırma Organize Sanayi Bölgesi	45
4.1.4. Gönen Deri İhtisas Organize Sanayi Bölgesi	49
4.1.5. Burhaniye Zeytin ve Zeytin Ürünleri İşleme İhtisas Organize Sanayi Bölgesi	51
4.1.6. Çanakkale Organize Sanayi Bölgesi	52
4.1.7. Biga Organize Sanayi Bölgesi	55
4.2. OSB’lerdeki İşletmelerin Mevcut Durumu Üzerine Bir Araştırma	61
4.2.1. Metodoloji	61
4.2.1.1. Araştırmanın Amacı	61
4.2.1.2. Araştırmanın Yöntemi	62
4.2.1.3. Güvenilirlik Analizi	62
4.2.2. Analiz Çalışmaları	63
4.2.2.1. İşletmeler ile İlgili Genel Bilgiler	63
4.2.2.2. İşletmelerin İşgücü Bilgileri	65
4.2.2.3. İşletmeler ile İlgili Ekonomik, Sektörel ve Diğer Tespitler	69
5. Sonuç ve Değerlendirme	81
Kaynakça	85
Ekler	87

TABLolar

Tablo 1: OSB’lere Çeşitli Yasal Düzenlemelerle Sağlanan Destekler	26
Tablo 2: OSB’lere Tanınan Vergi Muafiyetleri	28
Tablo 3: Balıkesir 1. OSB Ulaşım Bilgileri	35
Tablo 4: Balıkesir 1. OSB İmar Bilgileri	37
Tablo 5: Balıkesir 1. OSB Altyapı-İnşaat Bilgileri	37
Tablo 6: Balıkesir 1. OSB Elektrik Enerjisi Kullanımı Bilgileri	38
Tablo 7: Balıkesir 1. OSB Doğalgaz Kullanımı Bilgileri	38
Tablo 8: Balıkesir 1. OSB Su Kullanımı Bilgileri	39
Tablo 9: Balıkesir 1. OSB Atık Su Arıtma Yönetimi	39
Tablo 10: Balıkesir 2. OSB Ulaşım Bilgileri	42
Tablo 11: Balıkesir 2. OSB İmar Bilgileri	42
Tablo 12: Balıkesir 2. OSB Altyapı-İnşaat Bilgileri	43
Tablo 13: Balıkesir 2. OSB Elektrik Enerjisi Kullanımı Bilgileri	44
Tablo 14: Balıkesir 2. OSB Su Kullanımı Bilgileri	44
Tablo 15: Balıkesir 2. OSB Atık Su Arıtma Yönetimi	44
Tablo 16: Bandırma OSB Ulaşım Bilgileri	45
Tablo 17: Bandırma OSB İmar Bilgileri	47
Tablo 18: Bandırma OSB Elektrik Enerjisi Kullanımı Bilgileri	48
Tablo 19: Bandırma OSB Su Kullanımı Bilgileri	48
Tablo 20: Balıkesir 2. OSB Atık Su Arıtma Yönetimi	49
Tablo 21: Çanakkale OSB Ulaşım Bilgileri	53
Tablo 22: Çanakkale OSB İmar Bilgileri	54
Tablo 23: Çanakkale OSB Elektrik Enerjisi Kullanımı Bilgileri	54
Tablo 24: Çanakkale OSB Su Kullanımı Bilgileri	55
Tablo 25: Biga OSB Ulaşım Bilgileri	57
Tablo 26: Biga OSB İmar Bilgileri	58
Tablo 27: Biga OSB Elektrik Enerjisi Kullanımı Bilgileri	59
Tablo 28: Biga OSB Su Kullanımı Bilgileri	60
Tablo 29: Biga OSB Atık Su Arıtma Yönetimi	60
Tablo 30: OSB’lere Göre Görüşülen İşletme Sayıları Dağılımı	63
Tablo 31: Sektörlere Göre Görüşülen İşletme Sayıları Dağılımı	63
Tablo 32: İşletmelerde İstihdam Edilen Toplam Personel Sayısı	65
Tablo 33: İşletmeye Personel Alımında Etkili Olan Faktörler (1=Çok etkisiz, 5=Çok etkili)	69
Tablo 34: İşletmelerin 2011 Yılı Ciro Bilgileri	70
Tablo 35: Sektörlere Göre İhracat Yapan İşletmelerin Oranı	71
Tablo 36: Sektörlere Göre İthalat Yapan İşletmelerin Oranı	72
Tablo 37: Mal Alımında ve Satımında Gerçekleştirilen Ödeme Şekli	73
Tablo 38: İşletmenin Büyümesini Destekleyen Faktörler	75
Tablo 39: İşletmelerin Rekabet Gücünü Etkileyen Faktörler	76
Tablo 40: İşletmelerin Sektördeki Diğer İşletmelere Göre Konumları	77

ŞEKİLLER

Şekil 1:	OSB Kuruluş Aşamaları	18
Şekil 2:	Kalkınma Planı Dönemlerinde OSB Sayıları	20
Şekil 3:	Çanakkale OSB Müdürü ile Ajans Uzmanları Görüşmesi	34
Şekil 4:	Bandırma OSB Müdürü ile Ajans Uzmanları Görüşmesi	34
Şekil 5:	Balıkesir 1. OSB'de Sektörlerin Dağılımı	35
Şekil 6:	Balıkesir 1. OSB Müdürü ile Ajans Uzmanları Görüşmesi	36
Şekil 7:	Balıkesir 1. OSB Atık Su Arıtma Tesisi	40
Şekil 8:	Balıkesir 2. OSB Genel Görünüm	41
Şekil 9:	Balıkesir 2. OSB'de Sektörlerin Dağılımı	41
Şekil 10:	Bandırma OSB'de Sektörlerin Dağılımı	45
Şekil 11:	Bandırma OSB Genel Görünüm	47
Şekil 12:	Gönen Deri İhtisas OSB'nin Atık Su Arıtma Tesisinin İnşa Edileceği Arazi	50
Şekil 13:	Burhaniye Zeytin ve Zeytin Ürünleri İşleme İhtisas OSB'nin İnşa Edileceği Arsadan Bir Görüntü	51
Şekil 14:	Çanakkale OSB'de Sektörlerin Dağılımı	53
Şekil 15:	Biga OSB'de Sektörlerin Dağılımı	56
Şekil 16:	Biga OSB Genel Görünüm	57
Şekil 17:	Biga OSB Müdürü ve Ajans Uzmanları Görüşmesi	59
Şekil 18:	Saha Çalışmalarının Birlikte Gerçekleştirilmesi İçin Protokol İmzalanması	63
Şekil 19:	OSB'lerde Sektörlere Göre Görüşülen İşletme Sayıları Dağılımı	65
Şekil 20:	Sektörlere Göre Erkek ve Kadın Çalışan Sayıları	67
Şekil 21:	Sektörlere Göre Nitelikli Çalışan Sayısı	68
Şekil 22:	İşletmelerin Faaliyet Yılına Göre Nitelikli Personel Oranı	68
Şekil 23:	İstihdam Edilecek Nitelikli Personel Bulma Oranları	69
Şekil 24:	İnsan Kaynağı Temin Etme Araçları	69
Şekil 25:	İthalat ve İhracat Yapma Durumlarına Göre Firmaların Dağılımı	74
Şekil 26:	Maliyetlerin Tahmini Dağılımları	76
Şekil 27:	Balıkesir Ekonomisinin Geleceği Hakkında Öngörüler	
Şekil 28:	Çanakkale Ekonomisinin Geleceği Hakkında Öngörüler	
Şekil 29:	TR22 Bölge Ekonomisinin Geleceği Hakkında Öngörüler	

KISALTMALAR

AR-GE	: Araştırma ve Geliştirme
BSTB	: Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
ÇED	: Çevresel Etki Değerlendirmesi
EPDK	: Enerji Piyasası Denetleme Kurulu
GMKA	: Güney Marmara Kalkınma Ajansı
İBBS	: İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırması
İŞKUR	: Türkiye İş Kurumu
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KSS	: Küçük Sanayi Sitesi
OKSB	: Organize Küçük Sanayi Bölgeleri
OSB	: Organize Sanayi Bölgesi
OSBÜK	: Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu
TEPAV	: Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı
TSE	: Türk Standartları Enstitüsü
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu

YÖNETİCİ ÖZETİ

Milli Mücadele döneminin ardından Türk sanayisinin geliştirilmesi doğrultusunda çalışmalara başlanmış, İzmir İktisat Kongresi'nde sanayinin geliştirilmesi esas alınmış ve bu yönde birtakım kararlar uygulamaya konulmuştur. 1960'lı yıllarda planlı büyüme dönemine geçişle birlikte sanayi sektörünün geliştirilmesi temel politika alanlarından biri olarak ele alınmaya başlanmıştır.

Sanayiye dayalı büyüme modeli Cumhuriyetin ilk yıllarından günümüze kadar odak noktalarından biri olmuş, Ulusal Kalkınma Planlarında yerini almış, ancak farklı dönemlerde ele alınan politika ve sanayileşme stratejileri de farklılaşmıştır.

Planlı kalkınma döneminde ortaya çıkan Organize Sanayi Bölgeleri, düzenli sanayileşmenin beraberinde düzenli kentleşmenin gerçekleştirilmesi, yeni yatırımların yapılması, istihdam olanaklarının sağlanması, yerel kalkınma ve çevre politikaları gibi konular açısından bir politika aracı olarak öngörülmüştür. Nitekim sanayi politikası alanı yatay bir yapıya sahip olduğundan birçok bileşeni bünyesinde barındırmaktadır. Sanayileşme stratejilerinden bahsettiğimizde dış ticaret, yatırım, enerji, teknoloji, çevre, istihdam, rekabet edebilirlik, yenilikçilik, kümelenme gibi politika bileşenleri de söz konusu olmaktadır.

Organize Sanayi Bölgeleri, KOBİ'lerin etkinliğinin artırılması ve sanayi sektörünün gelişmesi doğrultusunda başlıca uygulama alanları arasında yer alması nedeniyle ayrı bir öneme sahiptir. Nitekim değişen piyasa koşullarına uyum sağlama yetenekleri, yerel ekonomiye canlılık getirmeleri ve katma değer üretmeleri, yeni istihdam alanları sağlamaları ve esnek üretim yapıları gibi sağladığı avantajlarla ekonomik ve sosyal kalkınmaya önemli girdiler sunan KOBİ'lerin hayatta kalabilmeleri için uygulanan politikalardan biri de bu ekonomik birimlere mekânsal destek sağlanmasıdır. Söz konusu mekânsal desteklerden birisi Organize Sanayi Bölgesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Organize Sanayi Bölgeleri üzerine yapılan bu çalışmada temel amaç; genel olarak OSB'lerin gelişmelerini hem yasal boyutta hem de uygulama boyutunda değerlendirerek TR22 Düzey 2 Güney Marmara Bölgesi OSB'lerinin, genel, ekonomik, sektörel bilgilerinden hareketle OSB'lerdeki işletmelerin mevcut durumunu, rekabet edebilirlik düzeylerini, ithalat ve ihracat kapasitelerini ortaya koymaktır. OSB ve sanayi politikaları kapsamında sık sık gündeme getirilen kümelenme olgusunu dikkate alarak OSB destek mekanizmasının güçlendirilmesi ve geliştirilmesine katkıda bulunulması da söz konusu çalışmanın amaçları arasında yer almaktadır.

TR22 Bölgesi'nin sanayi sektöründeki kendine özgü nitelikleri ve önümüzdeki dönemde orta vadede önemli derecede gelişme potansiyeline sahip olması, planlı sanayileşmede önemli bir araç olan OSB'lerin incelenmesini gerekli kılmıştır. Aynı düşünceyi paylaşan Güney Marmara Kalkınma Ajansı ile Balıkesir ve Çanakkale Bilim Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlükleri, Bölgedeki OSB'lerin mevcut durumlarının tespiti ve planlı gelişim için strateji önerilerini belirlemeye yönelik yaptıkları işbirliği protokolü çerçevesinde Rapor'un hazırlanmasında ve dokümanın şekillenmesinde hem sahada hem de masada birlikte çalışılmıştır.

TR22 Güney Marmara Bölgesindeki OSB'lere yönelik hazırlanan Rapor'un ilgili tüm taraflara faydalı olmasını temenni ederiz.

1. SANAYİ BÖLGELERİ

1.1 Sanayi Bölgelerinin Gelişimi

Dünyada ilk sanayi bölgeleri örnekleri 1800'lü yılların sonlarında görülmektedir. Sanayi Devrimi'nin ardından sanayi sektörünün öneminin gittikçe artmasıyla sanayi bölgeleri ortaya çıkmaya başlamıştır. 1897 yılında İngiltere'deki Manchester Trafford Park, sanayi bölgelerinin ilk örneklerindedir. OSB'lerin fiziki planlamaları ile ilgili bir çalışmada bahsedildiği üzere ABD'de sanayinin geliştirilmesi konusunda yapılabilecekleri ortaya koymak amacıyla 1885'te kaleme alınan bir raporda "Sanayi Bölgesi" fikri yer almaktadır¹. 1897 yılındaki Trafford Park uygulaması OSB alanında yapılan ilk bilinçli uygulama kabul edilirken 19. yy'ın ilk yarısında ABD'de kendiliğinden ortaya çıkan uygulama, OSB'lerin başlangıç noktası olarak kabul edilmektedir.² Daha ileriki dönemlerde ise ABD'de bilinçli sanayi bölgeleri uygulamalarının yaygınlaştırılması ve bununla ilgili izlenen politikalara rastlanılmaktadır. 1905 ve 1909 yıllarında Chicago'da "Central Manufacturing" ve "Clearing" adlarında kurulan sanayi bölgeleri ise modern sanayi bölgelerinin ilk örneklerinden kabul edilmektedir.

İngiltere'de OSB uygulamalarının temel amacı; geri kalmış, ekonomik ömrünü tamamlamaya yüz tutmuş yerleşim alanları ve çevrelerinde istihdam imkânları yaratarak söz konusu bölgelerin kalkınmasını sağlamak iken; ABD'de hedeflenen, işletmelere altyapısı bulunan arsaların temin edilmesiyle maliyetlerin düşürülmesi ve karlılık oranlarının artırılması olmuştur. Nitekim ABD'deki OSB alanlarına Sanayi Parkı denmesi de bu duruma işaret eder niteliktedir. Sanayi parkları; söz konusu alanların canlandırılması, yeniden düzenlenmesi, çarpık kentleşmenin önüne geçilmesi ve sanayi için gerekli olan yapıların tasarımı, tadilatı ve inşaatı için finansman imkanlarının sağlanması için öngörülmüştür.

ABD'de OSB'ler için planlı geniş alanlar dahilinde "çeşitli hizmetlerden, iş ilişkilerinden, ulaşım ve finansman kolaylıklarından ve eğitilmiş insan gücü açısından dışsal ekonomiler yaratarak, sanayileri büyük kentlerin yakınında toplamak ve yeterli pazarın, işgücünün ve hammaddenin bulunduğu küçük kentlerin çevresini sanayi için çekim merkezleri olarak planlamak" esas alınmıştır.³

ABD'de sanayi bölgelerinin kar amacı gütmeyen örgütler tarafından oluşturulmuş olması da dikkat çekicidir. Nitekim burada sanayileşmenin ortaya koyacağı etki bir bütün olarak öngörülmüş ve vergi gelirlerinin, istihdamın, ücretlerin artırılması hedefleri hareket noktası olarak kabul edilmiştir.

Amerika'da Silikon Vadisi, İngiltere'de Londra-Bristol arasında yer alan bölge, Almanya'da Baden-Württemberg, Fransa'da Grenoble, Montpellier ve Sophia-Antipolis, İsveç'te Gnosjö sanayi bölgelerinin iyi uygulama örnekleri arasında yerini almaktadır.

Sanayi bölgeleri ile ticaret hacmini artırmak, ticari işletmeler arasında işbirlikleri geliştirerek kapasitelerini artırmak, maliyetleri düşürmek, katma değeri yüksek ürünler ortaya koymak ve kalkınmayı hızlandırmak açısından gerekli altyapının hazır edilmesi amaçlanmıştır. Uygulamaya bakıldığında da sanayi bölgeleri ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınması açısından önemli işlevlere sahiptir. Sanayi bölgeleri zaman içinde dış çevre ve kendi aralarında kurdukları işbirliği sonucunda ortaya çıkan ihtisaslaşma ile maliyetlerini düşürerek rekabet üstünlüğü elde etmektedir.

Marshall, sanayi bölgelerini "yatay ve dikey olarak ihtisaslaşmış çok sayıda küçük işletmenin

1. Onat, Esen. Organize Sanayi Bölgeleri Fiziki Planlama Esasları, TOBB Yay., Ankara, 1969, s. 9-13.

2. Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu, Dünya'da ve Türkiye'de OSB Uygulamaları, <http://www.osbuk.org/index.php?page=content/osbuygulama&id=1> (Erişim: 21.06.2012).

3. Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu, Dünya'da ve Türkiye'de OSB Uygulamaları, <http://www.osbuk.org/index.php?page=content/osbuygulama&id=1> (Erişim: 21.06.2012).

oluşturduğu yoğun bir sosyal, ekonomik, rekabetçi ve işbirlikçi ilişkiler bütünü” olarak ifade etmektedir.⁴ Bir başka görüşe göre “sanayi bölgeleri; coğrafi yakınlık, ortak üretim yaklaşımı, taşıma maliyetlerinin düşüklüğü, destek hizmet ve kapasitelere ulaşım kolaylığı, sanayi bölgelerinde yeni fikirlerin, tecrübelerin ve bilgi değişiminin yayılması için uygun ortamı” sağlamaktadır.

Çok sayıda KOBİ'nin bir arada bulunması, çok sayıda işletmenin belli unsurları ve birtakım üretim faktörlerini ortaklaşa kullanarak maliyetlerini düşürmesi, zaman içinde işletmeler arasında bir işbölümü ve ihtisaslaşmanın ortaya çıkmasının sonuçları olarak sosyal ve ekonomik ilişkilerin yoğunlaşması, işletmeler arasında işbirliğine dayalı bir rekabet anlayışının oluşması, işletmelerin yenilikçilik ve girişimcilik kapasitelerinin gelişmesi sanayi bölgelerinin genel özellikleri arasında sayılabilir. Gelişmiş ülkeler işletmelere uygun iş bölgeleri yaratmanın yanı sıra düzenli kentleşmenin sağlanması da ön planda tutulan amaçlar arasında gelmektedir.

Sanayi bölgesi kavramı zamanla değişime uğramış, farklı isimlendirmelere ve eleştirilere konu olmuştur. 1960'lı yıllarda Organize Sanayi Bölgeleri ve Küçük Sanayi Siteleri, 2000'li yılların getirdiği değişimle birlikte, İş Geliştirme Merkezi, Teknoloji Geliştirme Merkezi büyük ölçekli teknoloji odaklı yatırımlar için oluşturulan Endüstri Bölgesi, Ar-Ge yatırımları için oluşturulan Teknoloji Geliştirme Bölgesi şeklinde farklı isimler ve formatlarda planlı sanayi bölgeleri olarak karşımıza çıkmaya başlamıştır. Eski adı Devlet Planlama Teşkilatı olan Kalkınma Bakanlığı tarafından ortaya konulan bir çalışmada ülkemizdeki durum oldukça yerinde şu şekilde ifade edilmiştir: “Gelişmiş ülkelerde sanayi ve teknoloji alanları birbirine iyice yaklaşmakta iken, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde ise Sanayi Bölgesi, Endüstri Bölgesi ve Teknoloji Geliştirme Bölgesi gibi ayrımlar bulunmaktadır. Bu anlamda, Türkiye’de sanayi bölgesi mantığında bazı değişiklikler yapılarak söz konusu ayrımı giderici düzenlemelere ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.”⁵

Sanayi bölgesi denildiğinde ulusal ölçekte ilk akla gelen Organize Sanayi Bölgesi, 4562 sayılı OSB Kanunu'nun Tanımlar başlığı altındaki 3. maddesinde “sınırları tasdik edilmiş arazi parçalarının imar planlarındaki oranlar dahilinde gerekli idari, sosyal ve teknik altyapı alanları ile küçük imalat ve tamirat, ticaret, eğitim ve sağlık alanları, teknoloji geliştirme bölgeleri ile donatılıp planlı bir şekilde ve belirli sistemler dahilinde sanayi için tahsis edilmesiyle oluşturulan ve bu Kanun hükümlerine göre işletilen mal ve hizmet üretim bölgeleri” olarak tanımlanmıştır. Türkiye’de Organize Sanayi Bölgesi uygulamaları;

- Sanayinin uygun görülen alanlarda yapılanmasını sağlamak,
- Çarpık sanayileşme ve çevre sorunlarını önlemek,

- Kentleşmeyi yönlendirmek,
- Kaynakları rasyonel kullanmak,
- Bilgi ve bilişim teknolojilerinden yararlanmak,
- Sanayi türlerini belirli bir plan dahilinde geliştirmek ve yerleştirmek

amaçları doğrultusunda geliştirilmiştir.

1.2. Türkiye’de OSB’lerin Gelişimi

Cumhuriyetin kurulduğu yıllarda sanayileşme özel sektör eliyle hızlandırılmaya çalışılmış ama imkânsızlıklar nedeniyle bu politika işlerlik kazanamamıştır. Bunun üzerine kamu eliyle sanayi altyapısının oluşturulmasına başlanmış ve Etibank, Türkiye İş Bankası, Denizcilik Bankası gibi kuruluşlar faaliyete geçirilmiştir. Planlı dönemle birlikte sanayinin gelişmesine engel olan sorunların plan ve programlara uygun bir şekilde aşıldığı ve gerekli altyapının sağlandığı Organize Sanayi Bölgeleri fikri ortaya çıkmaya başlamıştır.

Organize Sanayi Bölgeleri (OSB), sanayinin belirli bir program çerçevesinde bir arada üretim yapmasına olanak sağlayacak şekilde örgütlenme, kentleşme, altyapı, atık tesisleri ve sanayileşme ilişkilerini düzenleyen merkezlerdir.

OSB’lerin kuruluş mekanizmaları da kuruldukları döneme göre farklılık göstermektedir. Şöyle ki; Sanayi Ticaret Bakanlığı’nın kredi desteği ile oluşanlar, KSS olarak kurulmalarına rağmen daha sonraki gelişimleri doğrultusunda OSB’ye dönüşenler ve müteşebbis heyetleri tarafından kurulanlar gibi farklı süreçleri içinde barındırmaktadır.

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından hazırlanan 2011-2014 Türkiye Sanayi Stratejisi Belgesi’nde OSB’lerin temel sanayi politikası öncelikleri arasında yer alması OSB’lere son yıllarda verilen önemi göstermekte ve hangi doğrultuda gelişme sergileyeceği hakkında fikir vermektedir. Başta OSB’ler olmak üzere, işletmeler arası işbirliklerinin desteklenmesi bu politikaların başında gelmektedir.

4. Marshall, Alfred. Principles of Economics. An Introductory Volume, IX, 1954, s.15.

5. Cansız, Mehmet. Türkiye’de Organize Sanayi Bölgeleri Politikaları ve Uygulamaları, DPT Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, Ankara 2011, s. 17.

4562 sayılı OSB Kanunu gereğince 2005 yılında OSB yönetimlerinin, çeşitli izin ve ruhsat verme konularında yetkili kılınıp sanayiciler için izinler ve sağlanan hizmetler açısından önemli bir başvuru noktası haline gelmesi, tarım ve sanayi sektörünün entegrasyonunu sağlamaya yönelik sanayi tesislerinin yer alabileceği Tarıma Dayalı İhtisas OSB'lerinin kurulabilmesi, OSB'ler için verilen inşaat kredilerinin faiz oranları ile OSB'lere kullanılan kredilerde banka komisyonlarında indirimle gidilmesi OSB'lerin sanayi bölgelerinin geçmişten günümüze nasıl geliştiğini ve etkinliğinin daha da artırılması doğrultusunda izlenen politikaların anlaşılması açısından önemli adımlardandır.

2. ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ UYGULAMALARINA BİR BAKIŞ

2.1. Türkiye'de Organize Sanayi Bölgelerinin Kuruluşu ve Yasal Dayanakları

Türkiye'de ilk OSB 1962 yılında Dünya Bankası'ndan alınan kredi desteği ile

- Sanayinin disipline edilmesi,
- Şehrin planlı gelişmesine katkıda bulunulması,
- Birbirini tamamlayıcı ve birbirinin yan ürününü teşvik eden sanayicilerin bir arada ve bir program dâhilinde üretim yapmalarıyla, üretimde verimliliğin ve kar artışının sağlanması,
- Sanayinin az gelişmiş bölgelerde yaygınlaştırılması,
- Tarım alanlarının sanayide kullanılmasının disipline edilmesi,
- Sağlıklı, ucuz, güvenilir bir altyapı ve ortak sosyal tesisler kurulması,
- Müşterek arıtma tesisleri ile çevre kirliliğinin önlenmesi,
- Bölgelerin devlet gözetiminde, kendi organlarıncı yönetiminin sağlanması

şeklindeki kredi kullanım koşullarında kurulmuş olup 1982 yılına kadar herhangi bir yasal mevzuata tabi olmadan yürütülmüştür. Bu alandaki boşluğun doldurulması amacıyla 31 Ocak 1982 tarih ve 17591 sayılı Resmi Gazete'de "Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Fonlar Yönetmeliği'nin yayımlanmasıyla OSB'ler yasal bir zemine oturtulmuştur. Bu yönetmeliğin 29 ve 42 maddeleri arası Organize Sanayi Bölgeleri ve Küçük Sanat İnşaatı ve İşletme Giderleri Fonu

başlığını taşımakta olup, OSB'ler için finans kaynağı ve işleyişi, kullanımı, kredinin tahsisi, arsa kazanımı, kredinin geri dönüşümü gibi konu başlıkları karşımıza çıkmaktadır.

OSB'lerin kurulması, beş yıllık kalkınma planları doğrultusundaki Bakanlar Kurulu Kararları ile gerçekleştirilmiştir. Buna göre kurulacak OSB'lerin altyapı giderlerinin %99'unun Bakanlık fonundan, %1'inin ise OSB'yi kuran ticaret ve sanayi odaları ve yerel yönetimler tarafından karşılanması öngörülmüştür. OSB'lerin kurulmasından sonra yönetiminde birtakım boşluklara rastlanılması, ihtiyaçların değişmesi ve buna ilişkin yeni düzenlemelere gereksinim duyulması gibi nedenlerden ötürü 12.04.2000 tarihinde 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu kabul edilmiş, 01.04.2002 tarihli ve 24713 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Söz konusu Kanun'un yönetmeliği ise 17.01.2008 tarih ve 26759 sayılı Resmi Gazete'de Organize Sanayi Bölgeleri Yer Seçimi Yönetmeliği ismi altında yayımlanmıştır. Bir yıl sonra uygulamada doğan ihtiyaçlar nedeni ile yeniden düzenlenmiş ve yürürlükte olan Yönetmelikler yürürlükten kaldırılmak suretiyle 22.08.2009 tarih ve 27327 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak Organize Sanayi Bölgesi Uygulama Yönetmeliği şeklinde yürürlüğe girmiştir.

OSB'lerin, 4562 sayılı Kanun'daki OSB tanımında yer verilen ve OSB Uygulama Yönetmeliği'nde detaylandırılan kuruluş amaçları:

- Sanayinin disipline edilmesi,
- Şehrin planlı gelişmesine katkıda bulunulması,
- Birbirini tamamlayıcı ve birbirinin yan ürününü teşvik eden sanayicilerin bir arada ve bir program dahilinde üretim yapmalarıyla, üretimde verimliliğin ve kar artışının sağlanması,
- Sanayinin az gelişmiş bölgelerde yaygınlaştırılması,
- Tarım alanlarının sanayide kullanılmasının disipline edilmesi,
- Sağlıklı, ucuz, güvenilir bir altyapı ve ortak sosyal tesisler kurulması,
- Müşterek arıtma tesisleri ile çevre kirliliğinin önlenmesi,
- Bölgelerin devlet gözetiminde, kendi organlarıncaya yönetiminin sağlanması⁶

şeklinde özetlenebilir.

OSB'ler; kurulması öngörülen yerde varsa sanayi odası, yoksa ticaret ve sanayi odası, o da yoksa ticaret odasından en az biri ile talepleri halinde il özel idaresi veya OSB'nin içinde

6. Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu, Dünya'da ve Türkiye'de OSB Uygulamaları, <http://www.osbuk.org/index.php?page=content/osbuygulama&id=1> (Erişim: 21.06.2012).

bulunacağı il, ilçe veya belde belediyesinin, büyükşehirlerde ayrıca büyükşehir belediyesinin temsilcilerince imzalı ve valinin olumlu görüşünü muhtevi kuruluş protokolünün Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca onaylanması ve sicile kaydı ile tüzel kişilik kazanmaktadır. İhtisas OSB'lerde kurucu ortaklar dışında ilgili uzmanlığa sahip kurum ya da kuruluşların da kurucular arasında yerini alması söz konusudur.

Yasal olarak tanımı yapılan dört OSB bulunmakta olup bunlar;

- Farklı sektörlerde faaliyet gösteren tesislerin yer aldığı Karma OSB'ler,
- Aynı sektör grubunda ve bu sektör grubuna dahil alt sektörlerde faaliyet gösteren tesislerin yer aldığı İhtisas OSB'ler,
- 4562 sayılı Kanununun 26. maddesine göre özel hukuk tüzel kişilerince veya gerçek kişilerce kurulan Özel OSB'ler,
- Organize Küçük Sanayi Bölgeleri (OKSB)

şeklinde sıralanmaktadır. Bunun yanı sıra OSB'ler arasında genel idare giderleri kapsamında kredi kullanan OSB'ler ve kredi kullanmayan OSB'ler diye başka bir ayırım da söz konusudur.

4562 sayılı Kanununun 3. maddesini bir bütün olarak ele alacak olursak; «Sanayinin uygun görülen alanlarda yapılanmasını sağlamak, çarpık sanayileşme ve çevre sorunlarını önlemek, kentleşmeyi yönlendirmek, kaynakları rasyonel kullanmak, bilgi ve bilişim teknolojilerinden yararlanmak, sanayi türlerinin belirli bir plan dâhilinde yerleştirilmesi ve geliştirilmesi amacıyla; sınırları tasdik edilmiş arazi parçalarının imar planlarındaki oranlar dahilinde gerekli idari, sosyal ve teknik altyapı alanları ile küçük imalat ve tamirat, ticaret, eğitim ve sağlık alanları, teknoloji geliştirme bölgeleri ile donatılıp planlı bir şekilde ve belirli sistemler dahilinde sanayi için tahsis edilmesiyle oluşturulan ve bu Kanun hükümlerine göre işletilen mal ve hizmet üretim bölgeleri şeklindeki OSB tanımı karşımıza çıkmaktadır.

OSB'lerin yasal çerçevede kuruluşu; OSB kurmak isteyen gerçek ve tüzel kişiler tarafından hazırlanan OSB Bilgilendirme Raporu ve OSB Yer Seçimi Yönetmeliği gereğince yapılacak işlemler dâhilinde yer seçim talebi yapılmakta ve Valilik uygun görüşü ile birlikte Bakanlığa sunulmaktadır. OSB kuruluş sürecinde bütün yazışmaların Valilik kanalı ile yürütüldüğünü göz önünde bulundurduğumuzda Valilik uygun görüşünün önemi bir kat daha artmaktadır.

22/8/2009 tarihli ve 27327 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Organize Sanayi Bölgeleri Uygulama Yönetmeliğinin 5 inci maddesinde 'yeni bir OSB ve ilave alan yer seçimi taleplerinin değerlendirmeye alınabilmesi için, il genelindeki ihtisas OSB'ler hariç, diğer OSB'lerde bulunan toplam sanayi parsellerinin en az % 75 inde üretim veya inşaat başlanmış olması koşulu ve aynı sektör grubunu içeren ihtisas OSB'lerde de yukarıdaki oranın aranması söz konusu idi. Ancak, Özel OSB'ler ile Yatırım Destek ve Tanıtma Ajansının yatırımcı temin ettiği projelerde bu oran aranmamakta idi. 08/08/2012 tarih ve 28378 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Organize Sanayi Bölgeleri Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik'te 5. maddede birtakım değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerden bir tanesi de "ilave alan yer seçimi talebinin değerlendirmeye alınabilmesi için, ilave alan talebinde bulunan OSB'de toplam sanayi parsellerinin en az %90'ında üretim veya inşaat başlanmış olması gerekmektedir. Ancak o ilde başka bir OSB'nin bulunmaması halinde bu oran %75 olarak uygulanır." hükmüdür. Ancak aynı sektör grubunu içeren ihtisas OSB'lerde bahsi geçen oranlar yine aranırken; özel OSB'ler ile Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansının yatırımcı temin ettiği projelerde bu oranlar aranmamaktadır.

Kurulması düşünülen OSB'de, kurucu olmak isteyen kurum/kuruluş temsilcileri, gerekçeli rapor hazırlayarak müşterek bir dilekçe ekinde Valiliğe sunarlar. Söz konusu başvurunun

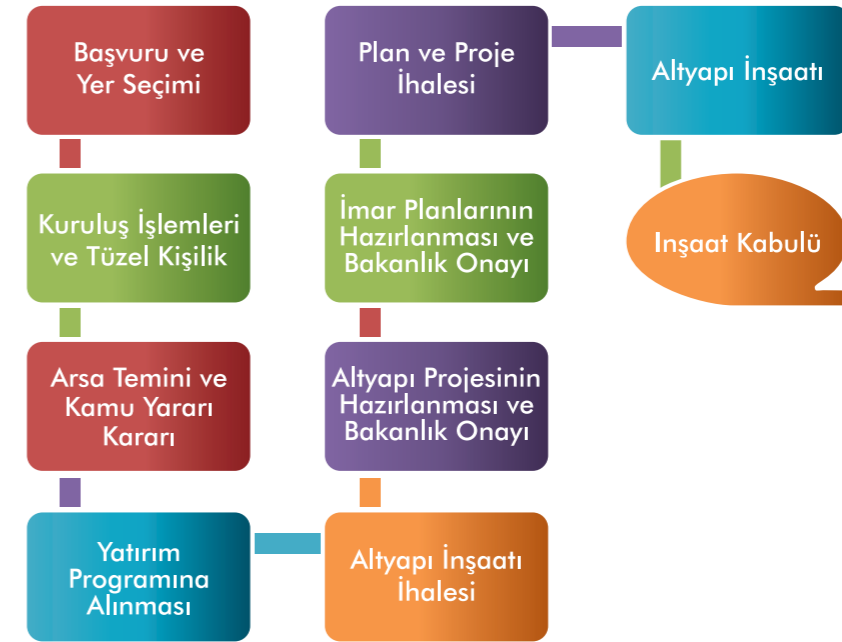
Valilik tarafından uygun bulunması halinde, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na müracaatta bulunulur. Söz konusu raporda, kuruluş yeri olarak belirlenen alternatif alanlarla ilgili ayrıca bilgi verilir. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı uzmanlarınca 17.01.2008 Tarih ve 26759 Sayılı Resmi Gazete' de yayımlanan OSB Yer Seçimi Yönetmeliği gereğince, teklif edilen OSB mahallinde etüt çalışmaları yapılır. Ancak öneri alanlarının bulunması halinde yine aynı Yönetmelik gereği, söz konusu alan için il özel idaresinin, belediye sınırları veya mücavir alan sınırları içerisinde olması halinde ilgili belediyenin olumlu görüşünün alınması gerekmektedir. Etüt çalışmaları sonrasında dokuz ayrı Kurum ve Kuruluş temsilcilerinden oluşan Yer Seçimi Komisyonu bilgilendirilir ve birlikte saha çalışmaları yapılır.

Yer Seçimi Yönetmeliği gereğince Yer Seçimi Komisyonu tarafından OSB yerinin seçilmesi için oy birliği aranmaktadır. Oy birliğine varılamayan alanlarda OSB kuruluşu söz konusu olamaz.

Komisyon tarafından uygun görülen alan, jeolojik ve jeoteknik etütlerden geçilir, etütler kapsamında sonuçların olumlu çıkması durumunda İhtisas OSB'ler için ÇED olumlu belgesinin alınması gerekmektedir. Eğer arazi mera ise meralık statüsünün kaldırılması için başvuruda bulunarak; Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın kararı beklenir. Tüm süreçlerin olumlu bir şekilde tamamlanmasının ardından Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na yer seçimi kesinleştirilen OSB, Yatırım Programına teklif edilir. Kredi talebi olmayan OSB'ler için Yatırım Programı söz konusu olmadan işlemler devam ettirilir. Yeri kesinleşen OSB'nin ilgili planlara yerleştirilmesi için belediye sınırları içinde ise belediyeye, belediye sınırları dışında ise Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'ne; kamulaştırma kapsamında kamu yararı kararı ve proje çalışmalarına başlanması için Valiliğe; Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından bildirimde bulunulur.

Bildirim sonrasında "Kuruluş Protokolü" hazırlanarak Müteşebbis Teşekkül ve diğer organlar oluşturulur. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'ndan sicil numarası alınır ve tüzel kişilik oluşturulur. Tüzel kişiliğe sahip olan OSB'ler, 4562 sayılı Kanun'un 5. Maddesi kapsamında kamulaştırma yapabilme yetkisine sahiptir.

4562 sayılı Kanun'un 5. maddesine göre OSB Tüzel Kişiliği, adına kamulaştırma yapılabilen ya da yaptırılabilen bir özel hukuk tüzel kişisidir. Kamulaştırma/Satın alma yöntemleri ile mülkiyetinin tamamı OSB Tüzel Kişiliğine geçen alan üzerinde yapılacak imar ve parselasyon planları, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın onayına sunulur ve İl İdare Kurulu Kararı ile İmar Planı kesinleşerek yürürlüğe girer. Onaylı OSB İmar Planları ilgili kurumlara bilgi için Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından gönderilir.

Şekil 1: OSB Kuruluş Aşamaları

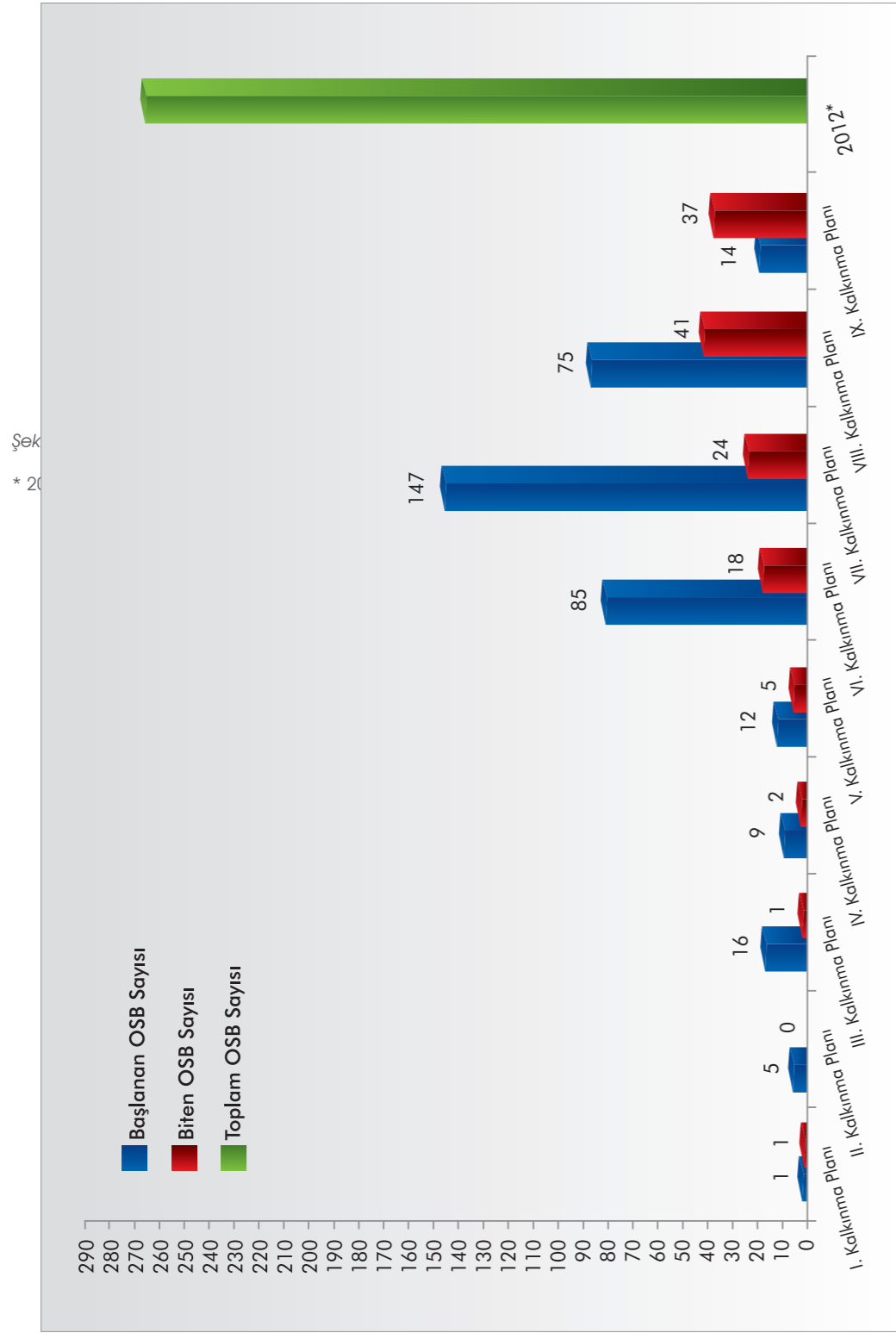
2.2. Kalkınma Yaklaşımı Beraberinde OSB'ler

Türkiye'de OSB uygulamaları dünyadaki gibi artan sanayileşme ile birlikte tartışılmaya başlanmıştır. OSB sayılarının ve OSB'lerde yer alan işletmelerin yıldan yıla artış göstermesi de OSB'lerin varlığı ile sanayileşme arasındaki ilişkiye işaret eder niteliktedir.

OSB'lerin kuruluş süreçleri 1980'li yıllardan itibaren Kalkınma Planlarında yer alan hedefler doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. 2004-2006 dönemini kapsayan Ön Ulusal Kalkınma Planında kalkınma hedefleri içinde "Türkiye'de sanayi kuruluşları için altyapı geliştirilmesinin yollarından biri orta ölçekli sanayiler için OSB, küçük ölçekli sanayiler için ise KSS kurmaktır. Planlı dönemin başlangıcından günümüze değin uygulanmakta olan OSB ve KSS politikası, yerel sermaye birikiminin il dışına çıkmasını engellemede ve yerel sanayiye transferinde önemli bir kalkınma aracı olarak işlev görmektedir. OSB ve KSS'lerin dışsal ekonomilerin oluşumunda, sanayinin yöreselleşmesinde ve sanayi birimleri arasında tamamlayıcılık ilişkilerinin gelişmesinde önemli katkıları olmaktadır. Ayrıca, OSB ve KSS'ler, yerel düzeyde küçük ve orta ölçekli işletmelerin gelişmelerine elverişli bir ortam sağlayarak sanayinin yerelleşmesine ve böylece sanayinin bölgeler arasında daha dengeli dağılımına da önemli ölçüde katkı sağlamaktadır" ifadesi, kalkınma ile OSB arasındaki organik bağın varlığına işaret etmektedir.⁷ Sanayileşmenin planlı geliştirilmesi, büyük yüzölçümlü sanayi parsellerini oluşturması, sanayi parsellerinin arazi ve altyapı temininin uygun maliyetlerle temin edilmesinde rol oynaması, sağladığı imkanlarla yatırımın özendirilerek yeni istihdam alanları açması, bölgesel gelişmede, şehirleşme ve yerleşme sorunlarını çözmede bir araç olarak kullanılması OSB'lerin kalkınmadaki payını ortaya koymaktadır.

Ülkemizde sanayinin geliştirilmesi amacıyla uygulamaya konulan pek çok politikadan biri olan OSB'lerin planlı dönem boyunca olan Şekil 2'deki gelişimine baktığımızda, 2000'li yılların başında OSB sayısı 50-60 civarındayken bugün ülkemizdeki OSB sayısının 268'e ulaştığını görmekteyiz. Kurulan OSB sayılarındaki bu ivmeli değişim, planlı sanayi için OSB'lerin doğru tercih olduğunu göstermektedir.

7. Devlet Planlama Teşkilatı. 2004-2006 Ön Ulusal Kalkınma Planı, Ankara, 2003.

Organize Sanayi Bölgeleri ilk kez I. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda yer almıştır. 1962'de Bursa'da kurulan ilk OSB, Plan döneminin sonunda faaliyete geçmiştir. 1968- 1972 dönemini içine alan II. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda OSB'lerin kurulması ve gelişmesi temel amaçlar arasında yerini almıştır. Organize Sanayi Bölgelerinde ve tamamlanacak sanayi dallarında özel tarifler uygulanmasının gerekliliğine ikinci Ulusal Planın tedbirler kısmında değinilmiştir. II. Ulusal Kalkınma Planı'nın sonunda Manisa ve Konya OSB'lerinin yapımına başlanmış olup bir sonraki Ulusal Kalkınma Planı'nda da OSB'lere bakış açısı aynı paralellikte karşımıza çıkmaktadır.

IV. Planı hazırlık döneminde ilk defa OSB'leri ele alan ayrı bir "Özel İhtisas Komisyonu" kurulmuştur. V. Ulusal Kalkınma Planı'nda, OSB politikaları daha çok ön planda tutulmuş, sektörel bütünleşme ve sanayinin etkinliğinin artırılması konuları ayrıca vurgulanmıştır. Sonraki kalkınma planlarında da OSB'ler öncelikli politikalar arasında yerini almış, OSB'lerin yaygınlaştırılması için teşvik unsurları belirlenmiş ve kurulan OSB sayıları artırılmıştır.

OSB'ler ilk Plandan itibaren Ulusal Kalkınma Planlarının önemli sanayi politika araçlarından biri olmuştur. Özellikle VI. Plan döneminde OSB sayısında bir artış gözlenmekte olup en fazla OSB projesinin uygulanmaya konulduğu dönem ise VII. Plana denk düşmektedir.

Özetle ifade edecek olursak; Organize Sanayi Bölgelerinin yerel girişimciliğin harekete geçirilmesi, istihdamın artırılması, sanayileşme ile kentleşme hızının dengelenmesi ve orta büyüklükteki kentlerde altyapısı hazırlanmış sanayi alanlarının oluşturulması açısından önemi, kalkınmadaki payını ortaya koymaktadır.

2.3. Kümelenme ve OSB

2000'lerin başından itibaren tüm dünyada yaygın olarak kullanılmaya başlanılan ve yeni kalkınma paradigmasının bir aracı olan kümelenme, birçok ülkede politika alanı olarak esas alınmaya başlanmıştır. Kümelenme, ekonomik faaliyetlerin coğrafi konsantrasyonu kapsamında yürütülen çalışmaların modern tanımıdır. Tarihsel sürece baktığımızda ilk olarak Marshall'a dayanan kümelenme tartışmaları üzerine farklı görüşler bulunmaktadır. Marshall (1890) ihtisaslaşma ve kalifiye gücü, Schumpeter (1939) yığın ekonomileri, Becattini (1979) sanayi bölgeleri üzerine yoğunlaşırken Porter ulusların rekabetçi üstünlüklerine odaklanmıştır. Porter, kümeyi "Belirli bir konuda uzmanlaşmış, aralarında tamamlayıcılık ve ortaklık ilişkileri olan, belirli bir coğrafi yakınlıkları ve bağımlılıklarından dolayı sinerji üretilebilen firmaların yoğunlaştığı yerler" şeklinde tanımlamıştır.⁹

Bir bölgenin kaynaklarının "varlığı" çok önemli olmakla beraber, o kaynakları ne denli "üretken" kullandığı da gün geçtikçe önem kazanmaktadır. Bir bölgenin "her şeyi" en üretken şekilde yapmasının mümkün olmaması ve kaynakların sınırlı, ihtiyaçların sınırsız olmasından dolayı ne üretildiği kadar nasıl üretildiği de ön plana çıkmaya başlamıştır. Üretkenlik, ihtisaslaşma ile yakından ilgili olduğundan Organize Sanayi Bölgeleri bu kapsamda ele alınmalıdır. Nitekim OSB'ler Türkiye'de potansiyel kümelenme alanlarından biri olarak değerlendirilmektedir.

Kümede yer alan firmalar, diğerlerine nazaran üretim süreçlerinde daha yüksek verim elde etmekte, ihtiyaç duyduğu mal ve hizmete daha kısa sürede ulaşmakta, gelişmeler karşısında daha kolay adapte olabilmekte ve küme içinde yoğun ilişkiler olması sebebiyle yeni fikirler beraberinde yenilikçilik kapasiteleri daha yüksek olabilmektedir.¹⁰ Diğer yandan küme içindeki bir firmanın üretim süreci hata bedeli maliyeti düşüren unsurların etkisiyle diğerlerine göre daha düşük kalmaktadır. Bu da kümedeki işletmelerin rekabetçi üstünlüklerini artırmaktadır.¹¹

9. Porter, Michael. Rekabet Üzerine, Optimist Yayınları, Haziran 2011, İstanbul, s.245.

10. Rosenfeld, Stuart A. Bringing Business Clusters into The Mainstream Of Economic Development, European Planning Studies, Vol. 5, No. 1, 1997, s. 3.

11. Ketels, Christian. The Development Of The Cluster Concept- Present Experiences And Further Developments, http://www.isc.hbs.edu/pdf/Frontiers_of_Cluster_Research_2003.11.23.pdf, Erişim: 10.06.2012; 17:56, 2003, s.7.

Kümeler, istihdam kalitesinin yükseltilmesi, ortak hizmet ve mal alımı gibi yöntemlerle girdi maliyetlerinin düşürülmesi, lobicilik ve benzeri faaliyetlerle ortak çıkarların gözetilmesi, markanın oluşturulması ile pazarın genişletilmesi, yeni pazarlara giriş, yenilikçilik potansiyelinin geliştirilmesi ve verimliliğin artırılması yönleriyle bölgeye değer katmaktadır. Bunların yanı sıra kümelerin yoğun ilişkilerin olduğu ortamlar gerçeği beraberinde düşünecek olursak OSB'lerin bu tür imkanları içinde barındıran ortamlar arasında yerini almakta olup birçok açıdan kümelenmenin sağladığı avantajları sunduğu ortaya çıkmaktadır. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından kümelenme faaliyetlerinin uygulanmasında OSB'lere öncelik verilmesi ile OSB'lere olan talebin artırılması, böylece OSB'lerin özel bir şekilde teşvik edilmesi ve birer cazibe merkezi haline getirilmesi hedeflenmektedir.

3. OSB'de İŞLETME OLMANIN AVANTAJLARI ve DEZAVANTAJLARI

OSB'de yer alan işletme ile OSB dışındaki işletmelerin elde ettiği faydalar arasında farklılıklar söz konusudur. Azatılmış bürokrasi OSB'lerin sağladığı yararların ilk sıralarında yer alır. Elektrik, telefon, su, ve gerekli ruhsatların (inşaat ruhsatı, işyeri açma ruhsatı, işletme belgesi vs.) verilme süreleri OSB'lerde yer alan işletmeler ile OSB dışındaki işletmeler arasında farklılık göstermektedir. Altyapı hizmetlerinin (elektrik, su, telefon, doğalgaz vs.) OSB'de yer alan işletmelere bağlanması diğer işletmelere nazaran daha kısa sürede tamamlanmaktadır. Çeşitli uygulamalarla OSB'ye olan talebin artırılmak istenmesinde amaç; hem düzenli kentleşmeye yön vermek hem de sanayileşmenin ve beraberinde kalkınmanın ivmesini artırabilmektedir.

3.1. OSB'lere Yönelik Destekler

Yatırım hacminin artırılması ve bölgesel gelişmişlik farklarının giderilmesi için yeni yatırım sahalarının açılması, istihdam alanlarının oluşturulması gibi amaçlarla bölgesel ihtiyaçlar ve potansiyeller dikkate alınarak değişen oranlarda yatırımcıya tanınan imkânların tümüne yatırım teşviki verilmektedir. Yatırım teşviklerini içeren belgeler, Hazine Müsteşarlığı tarafından düzenlenmekte olup bölgesel ve sektörel bazda desteklenecek konular 2002/4720 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenen İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırması esas alınmaktadır.

İBBS Düzey 2 seviyesindeki 26 Bölge, Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi kapsamında 4 üst-bölge şeklinde birleştirilmiştir. Buna göre, 1. Bölgede ağırlıklı olarak motorlu kara taşıtları ve yan sanayi, elektronik, ilaç, makine imalat ve tıbbi, hassas ve optik alet yatırımları gibi ileri teknoloji gerektiren yatırımlar; 2. Bölgede makine imalat, akıllı çok fonksiyonlu tekstil, metalik olmayan cam ürünler gibi nispeten teknoloji yoğun sektörler; 3. ve 4. Bölgede tarım ve tarıma dayalı imalat sanayi konfeksiyon, deri, plastik, kauçuk, turizm, sağlık ve eğitim yatırımları teşvik edilecektir.

OSB'lere 2000'li yıllarla birlikte daha çok öncelik verilmeye başlanmış, daha çok yatırımcının çekilebilmesi, doluluk oranlarının artırılıp daha etkin hale getirebilmesi amacıyla teşvik paketlerinde öncelikli olarak yerini almıştır. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın kredi destekleri başta olmak üzere KOSGEB'in üst yapı uygulama projesi desteklerinde ve Hazine Müsteşarlığı'nın yatırım teşviklerinde OSB'lere yönelik teşvik unsurları bulunmaktadır. Yatırım teşviki denildiğinde akla ilk gelen son günlerde sık sık gündeme getirilen teşvik paketi olmasına rağmen OSB'lere yönelik yatırım teşvikleri çok daha öncesine dayanmaktadır.

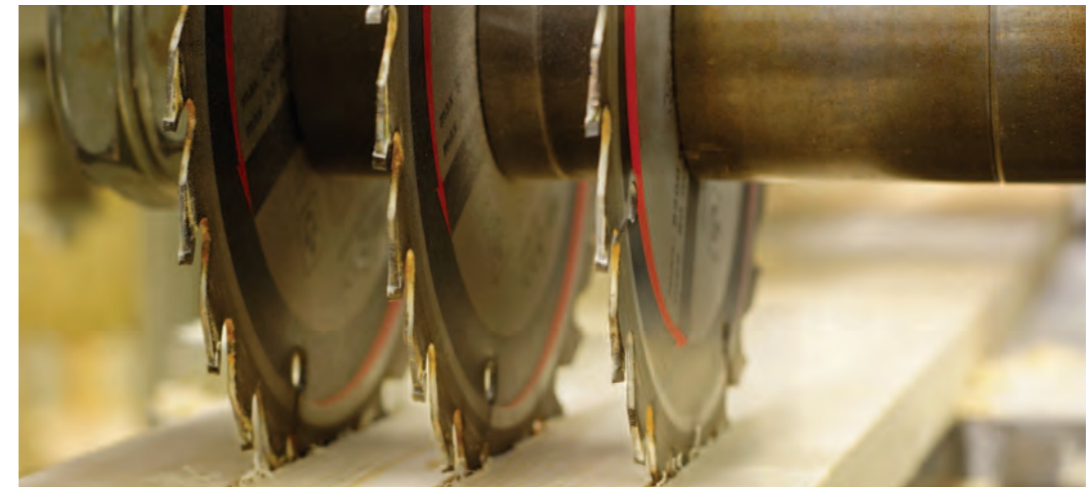
OSB'e uygulanan teşvik ve muafiyetler OSB tüzel kişiliğine ve OSB'lerde yer alan işletmelere yönelik olmak üzere iki başlık altında ele alınmaktadır. Buna göre;

OSB tüzel kişiliği,

- İnşaat bitim tarihini takip eden Bütçe yılından itibaren 5 yıl süre ile emlak vergisinden,
- OSB'lerin kendi binalarının tüketeceği elektrik ve havagazı için elektrik ve havagazı tüketim vergisinden,
- Arsa ve işyeri teslimlerinde KDV'den,
- Bina inşaat ve yapı kullanma izni harcından,
- Kurumlar vergisinden,
- Tevhid ve ifraz işlem harcından,
- Belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde bulunan ancak belediyelerin çevre temizlik hizmetlerinden yararlanmayanlar, merkezi atık su arıtma tesisi işleten OSB tüzel kişilikleri ilgili idarelere ödenecek atık su bedelinden muaftr.

06.02.2004 tarih ve 25365 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5084 sayılı Kanununun 2. Maddesinin a bendi kapsamında bulunan illerdeki (49 il) Organize Sanayi Bölgelerindeki işletmeler kapsamında;

- 31.12.2009 tarihi ve öncesinde bu Kanun kapsamında tamamlanan yatırımlar için en fazla 5 yıl olmak üzere 31.12.2012 tarihine kadar çalıştırılan işçilere ödenen ücretler üzerinden hesaplanan Gelir Vergisinin tamamı terkin edilir.
- 31.12.2012 tarihine kadar çalıştırılan işçilere ödenen ücretler üzerinden hesaplanan SSK primi işveren hissesinin tamamı,
- 31.12.2009 tarihi ve öncesinde bu Kanun kapsamında tamamlanan yatırımlar için en fazla 5 yıl olmak üzere 31.12.2012 tarihine kadar, enerji giderlerinin en fazla %50'lik kısmı Hazinece karşılanır.
- İnşaat bitim tarihini takip eden Bütçe yılından itibaren 5 yıl süre ile emlak vergisinden
- Belediyelerin çevre temizlik hizmetlerinden yararlanamayan işletmeler çevre temizlik vergisinden,
- Bina inşaat ve yapı kullanma izni harçları,
- Tevhid ve ifraz işlem harçları ile,
- Merkezi atıksu arıtma tesisi işleten bölgelerdeki işletmeler atıksu bedelinden muaftr.

Bedelsiz Arsa Tahsisi ile ilgili olarak 4562 sayılı OSB Kanununun Geçici 9. maddesinde yer alan "il ve ilçelerin sosyo-ekonomik durumları dikkate alınarak OSB'lerdeki parsellerin tamamen veya kısmen bedelsiz tahsisleri Bakanlar Kurulu kararı ile belirlenir." hükmü yer almaktadır. Bu hüküm kapsamında 25.05.2011 tarihli ve 2011/1808 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile; Organize Sanayi Bölgelerinde yer alan parsellerin; yürürlükteki Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkındaki Bakanlar Kurulu Kararı ekinde yer alan 4 bölge gruplandırması dikkate alınarak;

- I. Bölgedeki il ve ilçelerden sosyo-ekonomik gelişmişlik endeks değeri 1 ve altında olan il ve ilçelerde %50 indirimli,
- II. Bölgedeki illerin merkez ilçelerinde %50, ilçelerinde %60 indirimli,
- III. Bölgedeki illerin merkez ilçelerinde %70, ilçelerinde %90 indirimli,
- IV. Bölgedeki il ve ilçelerde bedelsiz,
- V. Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar kapsamına giren büyük ölçekli yatırımlar için tüm bölgelerdeki il ve ilçelerde bedelsiz,
- VI. Büyükşehir belediyesi bulunan illerde büyükşehir sınırları içerisindeki ilçelerin merkez ilçe statüsünde kabul edilerek tahsis edilmesi

şeklinde kararlaştırılmış olup bununla ilgili bir başka gelişme 26.08.2011'de yaşanmıştır.

Söz konusu tarihte, "Organize Sanayi Bölgelerinde Yer Alan Parsellerin Gerçek veya Tüzel Kişilere Tamamen veya Kısmen Bedelsiz Tahsisine Dair Yönetmelik" te yapılan değişiklikle Organize Sanayi Bölgeleri Uygulama Yönetmeliğinin 108. maddesi kapsamındaki süre ve yatırım şartları ile en az on kişilik istihdam sayısını sağlayarak üretime geçecek olan yatırımcılara OSB'lerden kısmen veya tamamen bedelsiz arsa tahsisi uygulaması tekrar başlatılmıştır.

Buna göre Bakanlık kredisi kullanan OSB'lerin mülkiyetindeki tahsis edilmemiş parseller, OSB müteşebbis heyeti veya genel kurulunca karar alınması halinde, en az on kişilik istihdam öngören yatırımlara girişen gerçek veya tüzel kişilere, bedeli Bakanlık tarafından OSB'ye verilen kredilerden mahsup edilmek üzere, tamamen veya kısmen bedelsiz olarak tahsis edilebilecektir. Bakanlığa kredi borcu devam eden OSB'lerde 12.04.2011 tarihinden önce tahsis yapılan katılımcılar, OSB'ye müracaat etmeleri ve müteşebbis heyet veya genel kurul kararı ile taleplerinin uygun bulunması halinde, en az on kişilik istihdam sağlamaları şartıyla tamamen veya kısmen bedelsiz parsel tahsisinden yararlandırılabilir.

Bu konudaki en güncel gelişme ise 19 Haziran 2012 tarih ve 28328 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar'dır.

Bu bölümde anlatılanlar ışığında 2004 yılından günümüze kadar OSB tüzel kişiliğine ve OSB'lerde yer alan işletmelere verilen teşvikler ile tanınan diğer avantajlar ayrıntılı bir şekilde Tablo 1 ve Tablo 2'de özetlenmiştir:

Tablo 1: OSB'lere Çeşitli Yasal Düzenlemelerle Sağlanan Destekler¹²

Teşvik Türü	Açıklama	OSB	OSB Dışı	Kapsam	Süre
Gelir Vergisi Stopajı	01.04.2005'ten itibaren yeni işe başlayan gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerden asgari 10 işçi çalıştıranların iş yerlerinde fiilen çalışan işçilerin, ücretleri üzerinden hesaplanan gelir vergisi, verilecek muhtasar beyanname üzerinden tahakkuk eden vergiden belirlenen aralıklarla terkin edilir.	%100	%80	49 il*	31.12.2009 (31.12.2009 tarihine kadar tamamlanan yatırımlar için en fazla 5 yıl olmak üzere 31.12.2012 tarihine kadar)
Sigorta Primi İşveren Hissesi	01.04.2005'ten itibaren yeni işe başlayan gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin asgari 10 işçi çalıştırmaları koşuluyla, bu işyerlerinde çalıştırdıkları işçilerin, bu tarihten önce işe başlamış olan gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerden asgari 10 işçi çalıştıranların işyerlerinde fiilen çalışan işçilerin prime esas kazançları üzerinden 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 78. Maddesi gereği hesaplanan sigorta primlerinin işveren hissesinin	%100'ü Hazinece karşılır.	%80'i Hazinece karşılır.	49 il	31.12.2009 (31.12.2012 tarihine kadar SGK Genelge No:2010/33)
Enerji Desteği	01.04.2005'ten itibaren faaliyete geçen ve asgari 10 işçi çalıştıran işletmelerden fiilen ve sürekli olarak hayvancılık, organik ve biyoteknolojik tarım, kültür mantarı yetiştiriciliği ve kompostu, seracılık, sertifikalı tohumculuk ve soğuk hava deposu ile imalat sanayi, madencilik, turizm konaklama tesisi, eğitim ve sağlık alanlarında faaliyette bulunanların elektrik enerjisi giderlerinin, bu orana, 01.04.2005'ten sonra faaliyete geçen işletmelerde asgari sayıdan sonraki her işçi için 0,5 puan eklenir.	%20'si Hazinece karşılır. Bu oran %50'yi aşmaz.	%20'si Hazinece karşılır. Bu oran %40'ı aşmaz.	49 il	31.12.2009 (31.12.2009 tarihine kadar tamamlanan yatırımlar için en fazla 5 yıl olmak üzere 31.12.2012 tarihine kadar)
Bedelsiz Arsa Tahsisi	a) STB kredisi kullanan OSB'lerdeki tahsis edilmemiş parseller OSB yetkili organlarının karar alması halinde gerçek ve tüzel kişilere bedeli STB tarafından OSB'ye verilen krediden mahsup edilmek üzere bedelsiz olarak tahsis edilebilir. b) STB kredisi kullanmamış ya da kredi borcunu ödemiş olan OSB'lerdeki tahsis edilmemiş parseller OSB yetkili organlarının karar alması halinde bedeli OSB tüzel kişiliğine Hazinece ödenmek üzere bedelsiz olarak tahsis edilebilir.	54 il			26.08.2011 tarihinde tekrar uygulamaya konulmuş olup Bakanlar Kurulu Kararı ile uzatılabilir.

5084 sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair 5350 sayılı Kanun ile 5615 sayılı Kanundan faydalanılmıştır.

* 5084 sayılı Kanunun 2. maddesinin (a) bendi kapsamındaki 49 il:

1- Adıyaman , 2- Afyon, 3- Ağrı, 4- Aksaray, 5- Amasya, 6- Ardahan, 7- Bartın , 8- Batman, 9- Bayburt, 10- Bingöl,

12. Cansız (2011), a.g.e., s.67.

11- Bitlis, 12- Çankırı, 13- Diyarbakır, 14- Düzce, 15- Erzincan, 16- Erzurum, 17- Giresun, 18- Gümüşhane, 19- Hakkari, 20- Iğdır, 21 – Kars, 22- Kırşehir, 23- Malatya, 24- Mardin, 25- Muş, 26- Ordu, 27- Osmaniye, 28- Siirt, 29- Sinop, 30- Sivas, 31- Şanlıurfa, 32- Şırnak, 33- Tokat, 34- Uşak, 35- Van, 36- Yozgat, 37-Kilis, 38-Tunceli, 39-Kastamonu, 40-Niğde, 41-Kahramanmaraş, 42- Çorum, 43-Artvin, 44- Kütahya, 45-Trabzon, 46-Rize, 47-Elazığ, 48-Karaman, 49-Nevşehir.

Tablo 2: OSB'lere Tanınan Vergi Muafiyetleri¹³

Vergi Türü	OSB Tüzel Kişiliği	OSB'lerde Yer Alan İşletme	Açıklama
Emlak Vergisi	Muaf (İnşaat bitim tarihini takip eden bütçe yılından itibaren 5 yıl)	Muaf (İnşaat bitim tarihini takip eden bütçe yılından itibaren 5 yıl)	1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununun 5. Maddesine 3365 sayılı Kanunla eklenen f fıkrası
Atıksu Bedeli	Muaf (Merkezi atık su arıtma tesisi işleten bölgeler)	Muaf (Merkezi atık su arıtma tesisi işleten bölgeler)	4562 sayılı OSB Kanununun 21. Maddesi
Elektrik ve havagazi tüketim vergisi	Muaf (OSB'nin kendi binalarının tüketeceği elektrik ve havagazi için)	Muaf değil	4562 sayılı OSB Kanunu ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu
KDV	Muaf (Arsa ve işyeri dışındaki teslimleri ve bölge dışındaki arsa ve işyeri teslimleri KDV'ye tabi)	Muaf değil (Teşvik belgesi kapsamında yapılacak makine ve teçhizat ithal ve yerli teslimleri KDV'den muafır.)	4369 sayılı Kanunun* 60. Maddesi ile 3065 sayılı KDV Kanununun 17/4 maddesine eklenen k bendi
Bina inşaat harcı ve yapı kullanma izni harcı	Muaf	Muaf	2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 80. Maddesi
Kurumlar Vergisi	Muaf (OSB'nin esas faaliyetleri dışındaki faaliyetleri nedeniyle elde edeceği gelirleri kurumlar vergisine tabidir.)	Muaf değil	5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 4. Maddesi n bendi
Çevre Temizlik Vergisi	Muaf (belediye sınırları ve mücavir alan içinde bulunan, ancak belediyeden katı atık toplama hizmetinden yararlanmayan OSB'ler)	Muaf değil	2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu 15.07.1993 tarihli değişikliği
Tevhid ve ifraz işlem harcı	Muaf	Muaf	5281** sayılı Kanun ile 492 sayılı Harçlar Kanununun 59. Maddesine ek n bendi

* Vergi Usul Kanunu, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun, Gelir Vergisi Kanunu, Kurumlar Vergisi Kanunu, Katma Değer Vergisi Kanunu, Gider Vergileri Kanunu, Emlak Vergisi Kanunu, Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu, Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu, Damga Vergisi Kanunu, Harçlar Kanunu, 3505 Sayılı Kanun, Katma Değer Vergisi Mükelleflerinin Ödeme Kaydedici Cihazları Kullanmaları Mecburiyeti Hakkında Kanun, Belediye Gelirleri Kanunu, 1318 ve 4208 Sayılı Kanunlar ile 178 sayılı Maliye Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve 190 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararıyla Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun

** Vergi Kanunlarının Yeni Türk Lirasına Uyumu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun

13. Cansız (2011), a.g.e., s.68.

Hazine Müsteşarlığı tarafından verilen yatırım teşviklerinde OSB'lere imtiyazların tanındığı ilk kanun, 6 Şubat 2004 tarih 25365 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5084 sayılı Yatırımların Teşviki Kanunu'dur. Bu kapsamda OSB'lere, verilen diğer teşvik imkânlarından başka yaklaşık %20'lik ek avantajlar sağlanmıştır. 14 Temmuz 2009 tarih ve 2009/15199 sayılı Yatırımların Devlet Yardımları Hakkında Karar ile yatırım teşvikleri bölgesel ve sektörel önceliklendirmeye göre verileceğinden OSB'leri daha cazip hale getirecek bir imtiyaza rastlanmamıştır. Bu durum işletmelerin OSB'lere taşınması için avantaj getirmediğinden OSB'leşmenin hızını kesmiştir. 14.04.2011 tarih ve 27905 sayılı Resmi Gazetede 2011/1597 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar yayımlanmış ve bu Karar kapsamında bölgelere göre desteklenecek sektörler sayılmış, Organize Sanayi Bölgeleri kapsamında İstanbul hariç olmak üzere Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından İhtisas Organize Sanayi Bölgeleri için oluşturulan yatırım konuları ilgili bölgede seçilmiş sektörler arasında yer almasa dahi bölgede uygulanan desteklerden yararlanacağı hükmüne yer verilmiştir.

Son olarak 15 Haziran 2012 tarih ve 28324 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 39. Maddesinin a fıkrasında "İstatistikî bölge birimleri sınıflandırması ile kişi başına düşen milli gelir veya sosyoekonomik gelişmişlik düzeylerini dikkate almak suretiyle illeri gruplandırmaya ve gruplar itibarıyla teşvik edilecek sektörleri ve bu sektörler ile organize sanayi bölgeleri, Gökçeada ve Bozcaada'da yapılan yatırımlara ve Bakanlar Kurulunca belirlenen kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgelerinde yapılan turizm yatırımlarına ilişkin yatırım ve istihdam büyüklüklerini belirlemeye," Bakanlar Kurulu'nun yetkili olacağı hükmüne yer verilmiştir. Bununla birlikte 19 Haziran 2012 tarih ve 28328 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar'a göre büyük ölçekli yatırımlar veya bölgesel teşvik uygulamaları kapsamında teşvik belgesi düzenlenen yatırımlar, belirtilen koşullardan en az birini sağlamaları halinde vergi indirimi ve sigorta primi işveren hissesi desteği açısından buldukları bölgenin bir alt bölgesinde sağlanan oran ve sürelerde bu desteklerden yararlanabilir. Bu koşullardan bir tanesi de yatırımların OSB'de gerçekleştirilmesi önceliğidir.

5084 sayılı Kanunda belirtildiği üzere "Sanayinin uygun görülen alanlarda yapılmasını sağlamak, çarpık sanayileşme ve çevre sorunlarını önlemek, kentleşmeyi yönlendirmek, kaynakları rasyonel kullanmak, bilgi ve bilişim teknolojilerinden yararlanmak, sanayi türlerinin belirli bir plan dahilinde yerleştirilmesi ve geliştirilmesi" amacını gerçekleştirmek üzere ilgili kanunlarda OSB'lere yönelik vergi muafiyetleri, bedelsiz arsa tahsilleri ve enerji destekleri sağlanmaktadır. 5084 sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile Bazı Kanunlarda Değişiklik

Yapılması Hakkındaki Kanun ve 4562 sayılı OSB Kanunu bunlardan bazılarıdır. Bu sayede Organize Sanayi Bölgeleri'nde üretim maliyetlerinde azalma sağlanarak, üretim hem planlı bir şekilde ve belirli sistemler dahilinde olacaktır hem de firmaların rekabet edebilirliği artacaktır.

3.2. Teşviklerin OSB'lere Etkisi

OSB'lere çeşitli yollarla sağlanan teşvikler OSB'leşme, yeni yatırımların bölgelere çekilmesi ve yeni istihdam alanlarının oluşmasında önemli etkileri söz konusu olmuştur. 2004- 2008 yılları arasında sigorta primi işveren payları uygulamalarından 40.839 işletme ve 623.985 sigortalı işçi yararlanmış olup aynı dönemde enerji teşviki çerçevesinde 2.262 eski tesis dahil olmak üzere 3.536 işletme faydalanmıştır. Genel olarak baktığımızda ise 128.014 kişilik ortalama ek istihdam sağlandığı raporlara geçmiştir.¹⁴ 5084 sayılı Kanun sonrası etkileri daha iyi görebilmek için 2010 yılına kadar OSB'lerde üretime geçen tesis sayısının, OSB'lerde tahsis edilen parsel sayısının ve bu doğrultuda istihdam edilen kişi sayısının arttığını belirtmek yerinde olacaktır.

Bununla birlikte 5024 Sayılı Teşvik Yasasından Yararlanan 10 ildeki 563 işletme üretime geçerken diğer bütün iller toplamı 511'dir. Bu işletmelerde istihdam sağlanan kişi sayısına bakıldığında 10 ildeki 563 işletmede 27.182 kişi iken bu sayı diğer 511 işletmede 17.561'dir.¹⁵

Organize Sanayi Bölgelerine yönelik oluşturulan teşviklerden sonra OSB doluluk oranları, üretime geçen işletme sayısı, istihdam oranı vs. bakımından önemli gelişmeler yaşanmıştır. Ancak söz konusu teşviklerin devamlılığı tam anlamıyla sağlanamadığından arsa tahsisi hızı ile üretime geçme hızı aynı paralellikte değildir. Arsa tahsisi daha hızlı artış göstermesine rağmen OSB'lerdeki işletmelerin üretime geçme hızı aynı oranda artmamaktadır. Son yıllarda yatırım teşviklerinde kullanılan yöntem de bu durumun nedenlerinden bir tanesidir. Nitekim son yıllarda teşvikler OSB temelli değil, belli konulara göre verilmekte olduğundan OSB'lerin kuruluş amaçlarının gerçekleşmesi de daha uzun zaman aralığında söz konusu olabilecektir.

14. Cansız (2011),a.g.e.,s.69.
15. Cansız (2011),a.g.e.,s.71.

3.3. Yönetim Sistemi Sorunları

OSB Kanunu ile OSB yönetimine önemli yetkiler verilmiştir. Söz konusu Kanun kapsamında yerel yönetimlere ait olan ruhsat ve izin konularında OSB Müdürlüğü yetkili kılınmıştır. Sanayi arazisi sağlama, altyapı gereksinimlerini karşılama ve gerekli ruhsat izinlerinin temini gibi OSB'lerin işletmelere sağladığı faydalar, kamusal yetkilerin kullanılmasının sonucudur. Ancak bu konular yetki çatışmalarına yol açmakta, Türk İdare Sistemindeki kolluk gücü formlarından¹⁶ olan izin ve ruhsatlar üzerine ilgili kurumlar arasında gerekli işbirliği ve koordinasyon sağlanamamaktadır.

OSB'de tahsis edilebilecek bir sanayi parseli yerel yönetim tarafından başka bir alandaki sanayiye tahsis edilebilmektedir. Bu tip konulardaki yetki uyumsuzluklarının çözülmesi için birtakım öneri ve görüşler söz konusudur. OSB'lerin kamu yatırımı niteliğinde olması nedeniyle sanayinin belli alanlarda üretim yapması için yapılan yasal düzenleme olduğu gerçeğinden hareketle OSB'lerde yer olması takdirde yerel yönetimlerin bu alan dışında yer tahsisi yapabilmesinin önüne geçilmesi de bunlardan bir tanesidir.¹⁷

Kamu gücü kullanma yetkisini elinde bulunduran OSB müdürünün özel sektörden gelmesi, işletmelerin durumunu ve sıkıntılarını anlayıp pratik çözümler getirilebilmesi açısından avantajlı bir durum iken kamu sektörü kültürüne ve yasal çerçeveye tam olarak hakim olunmaması açısından bürokratik işleyiş bakımından birtakım sıkıntılara da neden olabilmektedir.

OSB'lerin özel hukuk tüzel kişilikleri olarak yapılanmaları ve özel yönetimlerce yönetilmeleri, kamusal yetkilerin kullanımının önünde önemli bir hukuksal engel oluşturmaktadır.¹⁸ OSB'lerin farklı organlar eliyle denetlenmesi de sonuç odaklı performans ölçümüne yönelik yeterli bir denetim yapılamamasına yol açmaktadır.

Birçoğu mevzuatın uygulama pratiklerine aykırı olmasından ya da işlerlik kazandırılmamasından kaynaklanan sıkıntılar olan OSB yönetim sistemi sorunlarının çözümü de yine mevzuatın düzenlenmesinden geçmektedir.

3.4. Enerji ve Altyapı Sorunları

OSB'ler yasal anlamda kendi sınırları içindeki işletmelerin doğal gaz, elektrik ve su ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlüdür. Ancak uygulamaya baktığımızda bu durumda birtakım sıkıntılar yaşandığı göze çarpmaktadır. Sanayide kullanılan elektrik miktarının az bir bölümü OSB'lerde kullanılmakta, enerji ve altyapı kurulum çalışmaları tamamlanmamış önemli sayıda OSB bulunmaktadır.

Enerji kaynağı olarak doğalgaza baktığımızda OSB'lerde kullanılan doğal gaz oranlarının

¹⁶. Karahanoğulları, Onur. Kamu Hizmeti, Turhan Yayınevi, Ankara 2004.

¹⁷. Cansız (2011), a.g.e., s.102.

¹⁸. Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı, Organize Sanayi Bölgeleri ve Kamusal Yetkiler: Faydalar ve Sorunlar Nelerdir?, http://www.tepaav.org.tr/upload/files/1271248610r4523.Organize_Sanayi_Bolgeleri_ve_Kamusal_Yetkiler_Faydalar_ve_Sorunlar_Nelerdir.pdf [Erişim:18.06.2012].

ciddi büyüklüklere ulaştığını, doğal gaz altyapısının tamamlanması konusunda daha olumlu bir havanın söz konusu olduğu söylenebilir. Ancak 2009 yılı Ocak ayından itibaren, OSB'ler için uygulanan indirimlerin de uygulamadan kaldırılmasıyla maliyetler artmış ve OSB'ler zor duruma düşmüşlerdir. OSB'ler bu gibi hizmetleri sunarken yapım maliyetleri ile birlikte başka maliyetlere de katlanmakta, işletmelerden personel, donanım, bakım ve kullanım bedellerinin tahsil edilememesi durumunda ortaya çıkacak finansman maliyeti gibi ek maliyetlerle de karşılaşmaktadır.

4. TR22 GÜNEY MARMARA BÖLGESİ'NDE OSB'LER

Ülkemizde ilk OSB 1962 yılında Balıkesir'in komşu ili olan Bursa'da kurulmuştur. Bugün itibarıyla 268 OSB Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'ndan sicil numarası alarak tüzel kişilik kazanmıştır. 268 OSB ülkemiz genelinde 80 ile dağılmış olup, uygun arazi bulunmadığından Artvin ilinde OSB kurulamamıştır. OSB'lerin dağılımına il bazında adet olarak baktığımızda; İzmir ve Bursa illeri 13'er adet OSB ile en fazla OSB'si bulunan illerdir. Bunu 12 OSB ile Kocaeli ve Ankara, 9 OSB ile Konya ve Afyonkarahisar, 8 OSB ile İstanbul takip etmektedir.¹⁹

TR22 Güney Marmara Bölgesi'nde ise 5'i Balıkesir'de, 2'si Çanakkale'de olmak üzere 7 adet OSB bulunmaktadır. Balıkesir'de Balıkesir 1. OSB, Balıkesir 2. OSB, Bandırma OSB, Gönen Deri İhtisas OSB ve Burhaniye Zeytincilik İhtisas OSB; Çanakkale'de Çanakkale OSB ve Biga OSB bulunmaktadır. Bölge OSB'lerinin mevcut durumu öncelikle OSB müdürlükleri sonrasında OSB'lerdeki işletmelere yönelik yapılan saha çalışmalarında elde edilen bilgiler doğrultusunda incelenmiştir.

4.1. OSB'lerin Mevcut Durumu

2012 Nisan ayında Ajans uzmanları ve Bilim Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlükleri yetkilileri ile OSB Müdürlüklerine yönelik hazırlanan Ek-1 ve Ek-2'deki formların uygulanmasıyla elde edilen bilgi ve bu bilgilerin analiz edilmesi ile ortaya konan sonuçlar her bir OSB için ayrı ayrı tespit edilmiştir.

¹⁹. OSBÜK, <http://www.osbuk.org.tr/index.php?page=content/osbler&id=1>, [Erişim: 04.06.2012]

Şekil 3: Çanakkale OSB Müdürü ile Ajans Uzmanları Görüşmesi

4.1.1. Balıkesir 1. Organize Sanayi Bölgesi

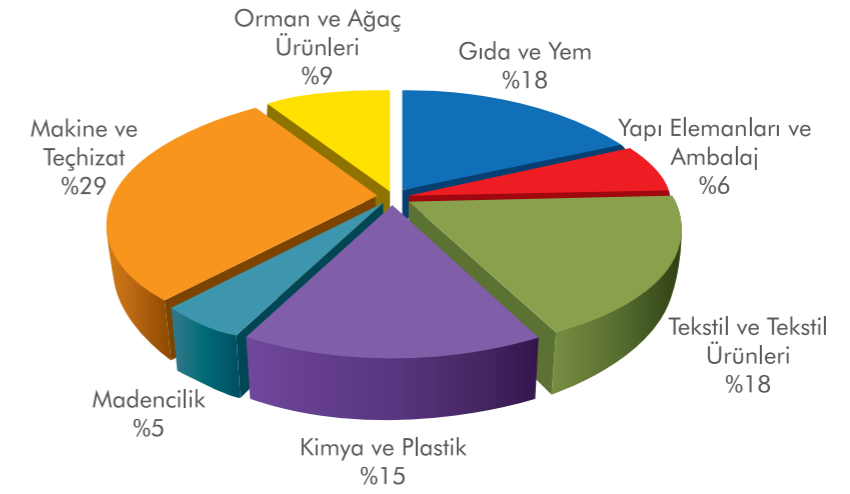
Balıkesir 1. Organize Sanayi Bölgesi, Balıkesir'in Merkez ilçesinde Savaştepe yolu 7. km'de bulunmakta olup, 1976 yılında kurulmuştur. Balıkesir'in en büyük OSB'si olan 1.OSB bünyesinde 60 tane firma faaliyet göstermektedir. Firmaların sektörel dağılımı Şekil 5'te gösterilmektedir.

OSB'de yer alan firmaların sektörlere göre dağılımına bakıldığında, makine ve teçhizat sektörünün önde geldiği görülmektedir. Bu sektörü gıda, tekstil ve tekstil ürünleri ile kimya, plastik ve deri sektörü takip etmektedir.

Yapılan görüşmelerde otomotiv sektöründe faaliyet gösteren firmaların OSB'ye gelmesinin iyi olabileceği bildirilmiştir. Çünkü bu sektörde yan sanayi çok fazla olduğu için firmaların büyük bir alanda faaliyet gösterebileceği ve tedarik zinciri ilişkisini geliştirebileceği belirtilmiştir. Proseslerinde enerji verimliliği uygulamaları gerçekleştiren firmaların da OSB'ye gelmesi olumlu olacaktır.

Şekil 4: Bandırma OSB Müdürü ile Ajans Uzmanları Görüşmesi

Şekil 5: Balıkesir 1. OSB'de Sektörlerin Dağılımı

Tablo 3: Balıkesir 1. OSB Ulaşım Bilgileri

En yakın karayolu	İzmir – Bursa Karayolu
En yakın karayolu mesafesi	6 km
En yakın liman	Bandırma Limanı
En yakın liman mesafesi	111 km
En yakın demiryolu	Balıkesir Lojistik köy
En yakın demiryolu mesafesi	0,5 km
En yakın havalimanı	Balıkesir Havaalanı
En yakın hava limanı mesafesi	12 km
En yakın il merkezi	Balıkesir
En yakın ilçe merkezi	Merkez
En yakın yerleşim merkezi	Balıkesir Merkez
En yakın üniversite	Balıkesir Üniversitesi

Şekil 6: Bandırma OSB Müdürü ile Ajans Uzmanları Görüşmesi

Balıkesir 1.OSB İzmir-Bursa karayoluna 6 km uzaklıktadır. Karayolu ulaşımında sahip olduğu bu avantajı denizyolu yolu için geçerli olmayan OSB'nin en yakın liman olan Bandırma Limanı'na uzaklığı 111 km'dir. Bu durum OSB'yi tercih edecek yeni yatırımcılar için dezavantaj olarak görülmektedir. OSB'ye 500 m uzaklıkta bulunan Gökköy Lojistik Köyü'nün faaliyete geçmesiyle, OSB demiryolu taşımacılığında önemli bir avantaja sahip olacaktır. Bu avantaj, Balıkesir 1. OSB'nin yatırımcılar tarafından tercih edilmesini teşvik edecektir.

Tablo 4: Balıkesir 1. OSB İmar Bilgileri

OSB'nin büyüklüğü	570 hektar
TAKS (Toplam İnşaat Alanı)	% 70
KAKS (İnşaat Oturum Alanı)	% 55
Toplam sanayi parsel sayısı	153
Tahsis edilen sanayi parsel sayısı	119
Tahsis edilecek sanayi parsel sayısı	8
Üretimde parsel sayısı	68
İnşaat aşamasında parsel sayısı	27
Proje aşamasında parsel sayısı	16
Üretimde firma sayısı	60
İnşa halindeki firma sayısı	28
Kapalı firma sayısı	9
OSB'de çalışan kişi sayısı	3.707
Toplam sanayi alanı	3.754.172 m ²
Tahsis edilen sanayi alanı	2.693.200 m ²
Tahsis edilecek sanayi alanı	921.938 m ²
İnşaatı tamamlanan sanayi alanı	1.946.062 m ²
En düşük arsa satış bedeli	24 TL/m ²
En yüksek arsa satış bedeli	55 TL/m ²
Ortalama arsa satış bedeli	39,5 TL/m ²

Sahip olduğu 570 hektarlık büyüklük ile TR22 Güney Marmara Bölgesi'nin en büyük Organize Sanayi Bölgesi olan Balıkesir 1.OSB'de yer alan toplam sanayi parsel sayısı 153'tür. Yeni yatırım yapmak isteyen yatırımcı OSB'den minimum 15.000 m² arazi alabilir. Dolayısıyla ancak büyük ölçekli yatırımcılar 1. OSB'ye gelebilmektedir. Küçük ve orta ölçekli yatırımcılar için OSB'ye gelmek sorun olarak görülmektedir.

OSB'de 9 firma kapalı olup, 28 firma inşaat halindedir. OSB'nin doluluk oranı %62'dir. Faaliyette bulunan 60 firmada 3.707 kişi istihdam edilmektedir. OSB'de en düşük arsa satış bedeli m² başına 24 TL'dir. Bu rakam Ege ve Marmara Bölgesi'nde şehir merkezinde bulunan OSB'lerdeki arsa satış fiyatları arasında en düşüklerden biridir.

Tablo 5: Balıkesir 1. OSB Altyapı-İnşaat Bilgileri

Su dağıtım şebekesi inşaatı	% 100
Yangın suyu inşaatı	% 100
Yağmur suyu inşaatı	% 95
Kanalizasyon inşaatı	% 95
Doğalgaz dağıtım şebekesi inşaatı	%100
Elektrik şebekesi inşaatı	% 100
Telekomünikasyon şebekesi inşaatı	% 90
Yol alt ve üstyapı inşaatı	% 55
Elektrik üretim tesisi inşaatı	% 100
Buhar üretim tesisi inşaatı	% 0
Sıcak su üretim tesisi inşaatı	% 0

OSB'de altyapı inşaat durumlarına bakıldığında hemen hemen tüm çalışmaların tamamlanmış olduğu görülmektedir. Buhar üretim tesisi inşaatı ve sıcak su üretim inşaatı çalışmaları ise bulunmamaktadır. Yol ve üstyapı inşaatı çalışmalarının ise %55'i tamamlanmıştır. OSB içinde bulunan 21 km. yolun yapım çalışmaları devam etmektedir. Yapılan görüşmelerde 2012 yılı sonuna kadar yol yapımının %80'inin tamamlanacağı belirtilmiştir.

Tablo 6: Balıkesir 1. OSB Elektrik Enerjisi Kullanımı Bilgileri

OSB'nin elektrik aldığı indirici merkeze uzaklığı	OSB içinde
OSB elektriği nereden temin ediyor?	Trafo merkezi 07/2012 tarihinde devreye alınacak.
OSB'nin elektrik satış fiyatı	Belirlemek için çalışmalar devam ediyor. (kWh/TL)
Elektrik kurulu gücü	50 MW
OSB elektrik şebekesinin özelliği	Havai Hat
Elektrik dağıtım şebekesi gerilim kademesi	34,5 – 36 kV
2010 yılı elektrik tüketimi	89.053.500 kWh
2011 yılı elektrik tüketimi	96.398.900 kWh

Balıkesir 1.OSB, EPDK'dan elektrik dağıtım lisansını almıştır. Temmuz 2012 tarihinde devreye alınan trafo merkezi ile elektrik dağıtımı OSB tarafından gerçekleştirilmektedir. Elektrik satış fiyatını belirleme çalışmaları devam etmekte olup, dağıtımın OSB tarafından yapılması elektrik fiyatlarını ucuzlatacaktır. OSB'de elektrik kurulu gücü 50 MW'dir. Son 2 yıla ait elektrik tüketim miktarlarına bakıldığında 1 yılda elektrik tüketiminin %8 arttığı görülmektedir.

Tablo 7: Balıkesir 1. OSB Doğalgaz Kullanımı Bilgileri

OSB'de doğalgaz var mı?	Var
2010 yılı doğalgaz tüketimi	22.722.220 m ³
2011 yılı doğalgaz tüketimi	22.112.732 m ³

Balıkesir 1.OSB, Balıkesir'de bulunan OSB'ler içinde doğalgaz bulunan tek OSB'dir. Bu durum şüphesiz yeni yatırımcılar için OSB'yi cazip kılmaktadır.

Şekil 7: Balıkesir 1. OSB Atık Su Arıtma Tesisi

Tablo 8: Balıkesir 1. OSB Su Kullanımı Bilgileri

Su kaynağı	İkizcetepeler barajı ve firmaların kuyuları
Su satış fiyatı	1.10 TL/ m ³
2010 yılı su tüketimi	208.110 m ³
2011 yılı su tüketimi	241.316 m ³

OSB, suyu İkizcetepeler Barajı'ndan ve firmaların kuyularından temin etmektedir. m³ başına su satış fiyatı 1.10 TL olup, bölgedeki diğer OSB'lerle benzer seyir göstermektedir. OSB'de bir yılda su tüketimi %16 artmıştır.

Tablo 9: Balıkesir 1. OSB Atık Su Arıtma Yönetimi

OSB ye ait merkezi atık su arıtma tesisi var mı?	Evet
Merkezi atık su arıtma tesisi kapasitesi (1. kademe m ³ /gün)	1.770 m ³ /gün
Kapasitesi (2. kademe m ³ /gün)	1.770 m ³ /gün
Kapasitesi (3. kademe m ³ /gün)	-
Deşarj izin belgesi var mı?	Geçici faaliyet belgesi var
Sanayi tesislerinin kendine ait ön atık su arıtma tesisi var mı?	Var
Var ise, kaç tesisin ön atık su arıtma tesisi var?	1

OSB'ye ait su arıtma kapasitesi 1.770 m³/gün olan merkezi atık su arıtma tesisi bulunmaktadır. OSB deşarj izni için geçici faaliyet belgesine sahiptir. Yapılan görüşmelerde atık sisteminin kapasitesinin şu anki firmaların kapasitesini karşılayabilecek durumda olduğu, hatta yeni firmaların OSB'ye gelmesi halinde yeni bir atık sisteminin kurulması için fiziki mekânın mevcut olduğu belirtilmiştir. OSB'de yer alan bir firmanın kendine ait ön atık su arıtma tesisi bulunmaktadır. Balıkesir 1. OSB katı atık yönetiminde de bölge OSB'lerinin çoğundan iyi durumdadır. Proses ve ambalaj atık yönetimi mevcuttur.

Balıkesir 1. OSB hizmetler konusunda bölgedeki diğer OSB'lere oranla nispeten daha iyi durumdadır. Diğer OSB'lerde bulunmayan jandarma/polis karakol binası, tam donanımlı iffaiye merkezi, 5188 sayılı yasaya göre kurulmuş özel güvenlik teşkilatı, OSB giriş çıkışlarında güvenlik kontrolü, tır parkı, 350 kişilik bir konferans salonu, yemek fabrikası ve restoran hizmetleri OSB'de bulunmaktadır.

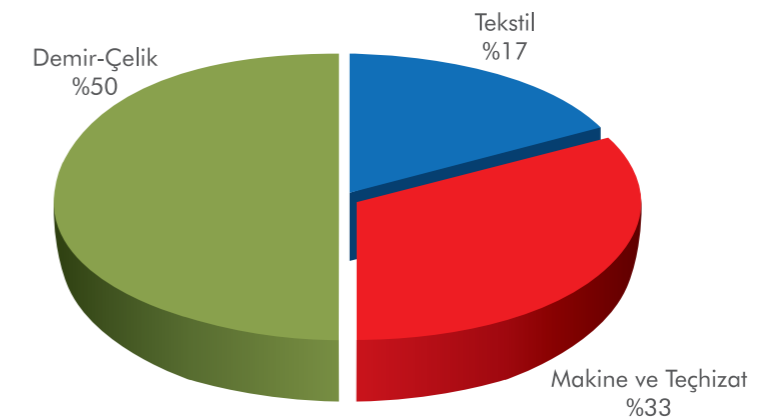
Eğitim hizmetleri konusunda da işbirliği çalışmaları devam etmektedir. OSB içerisinde yer alan 20.000 'lik alan Milli Eğitim Bakanlığı'na tahsis edilmiş olup, bu alanda bir Endüstri Meslek Lisesi açılacaktır. Okulun müfredatı firmaların taleplerine göre şekillendirilecek ve OSB içinde nitelikli ara eleman ihtiyacı karşılanmış olacaktır.

4.1.2. Balıkesir 2. Organize Sanayi Bölgesi

Balıkesir'in Merkez ilçesinde Savaştepe yolu 10. km'de bulunan Balıkesir 2. Organize Sanayi Bölgesi, 1997 yılında kurulmuştur. İlk kurulduğunda Haddeciler İhtisas OSB'si olan 2. OSB, günümüzde karma OSB olarak faaliyet göstermektedir ve bünyesinde 6 firma faaliyettedir. Firmaların sektörel dağılımı Şekil 9'da verilmektedir.

Şekil 8: Balıkesir 2. OSB Genel Görünüm

Şekil 9: Balıkesir 2. OSB'de Sektörlerin Dağılımı

OSB'de yoğun olarak yer alan sektör demir - çelik sektörüdür. Yapılan görüşmelerde haddecilik ve metal sektöründe yedek parça sağlayacak firmaların OSB'ye gelmesinin işbirliği açısından mevcut katılımcılarla sinerji yaratacağı belirtilmiştir.

Tablo 10: Balıkesir 2. OSB Ulaşım Bilgileri

En yakın karayolu	İzmir
En yakın karayolu mesafesi	10 km
En yakın liman	Bandırma
En yakın liman mesafesi	120 km
En yakın demiryolu	Balıkesir
En yakın demiryolu mesafesi	10 km
En yakın havalimanı	Balıkesir
En yakın hava limanı mesafesi	10 km
En yakın il merkezi	Balıkesir
En yakın ilçe merkezi	Merkez
En yakın yerleşim merkezi	Balıkesir Merkez
En yakın üniversite	Balıkesir Üniversitesi

2. OSB İzmir-Bursa karayoluna 10, Bandırma Limanı'na 120 km uzaklıktadır. Limana olan uzaklığından dolayı ihracat yapan firmalar OSB'yi tercih etmemektedir. 500 m uzağında bulunan Gökköy Lojistik Köyü'nün faaliyete başlamasıyla OSB ulaşım konusunda büyük avantajlara sahip olacaktır. Bu durum yeni yatırımcılar açısından OSB'yi cazip hale getirecektir.

Tablo 11: Balıkesir 2. OSB İmar Bilgileri

OSB'nin büyüklüğü	134,20 hektar
TAKS (Toplam İnşaat Alanı)	0
KAKS (İnşaat Oturum Alanı)	% 50
Toplam sanayi parsel sayısı	66
Tahsis edilen sanayi parsel sayısı	53
Tahsis edilecek sanayi parsel sayısı	13
Üretimde parsel sayısı	19
İnşaat aşamasında parsel sayısı	5
Proje aşamasında parsel sayısı	29
Üretimde firma sayısı	6
İnşa halindeki firma sayısı	4
Kapalı firma sayısı	-
OSB'de çalışan kişi sayısı	1.574
Toplam sanayi alanı	378.136 m ²
Tahsis edilen sanayi alanı	288.000 m ²
Tahsis edilecek sanayi alanı	90.136 m ²
İnşaatı tamamlanan sanayi alanı	89.409 m ²
En düşük arsa satış bedeli	18 TL/m ²
En yüksek arsa satış bedeli	18 TL/m ²
Ortalama arsa satış bedeli	18 TL/m ²

134,20 hektarlık büyüklük ile 66 parselle sahip olan OSB'de 53 parsel tahsis edilmiş, 13 parsel tahsil edilecek durumdadır. Üretimde ve inşaat halinde bulunan toplam parsel sayısı 24'tür. Dolayısıyla OSB'deki doluluk oranı %36'dır. OSB etrafında 1. OSB, Savaştepe yolu, Gökköy

Lojistik köyü ve orman, tarım arazileri bulunmaktadır. Dolayısıyla OSB'nin genişleme alanları sınırlıdır. Bu çerçevede hedef, genişlemeden ziyade mevcut firmaların iyileştirilmesi yönünde olmalıdır.

OSB'de 6 firma üretim halinde, 4 firma inşaat halindedir. OSB'de 1.574 kişi istihdam edilmektedir. Yapılan görüşmelerde yatırımcıların OSB'de yetişmiş eleman bulmakta zorluk çektiği belirtilmiş, İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun OSB'de yer alan firmaların faaliyet alanlarına uygun kurslar açabileceği önerisi dile getirilmiştir. OSB'de en düşük arsa satış bedeli m² başına 18 TL'dir. Arsa bedellerinin uygun fiyatta olması ve işçilik maliyetlerinin düşük olması OSB'nin cazip yönlerindedir.

Tablo 12: Balıkesir 2. OSB Altyapı-İnşaat Bilgileri

Su dağıtım şebekesi inşaatı	%100
Yangın suyu inşaatı	%100
Yağmur suyu inşaatı	%100
Kanalizasyon inşaatı	%100
Doğalgaz dağıtım şebekesi inşaatı	-
Elektrik şebekesi inşaatı	%100
Telekomünikasyon şebekesi inşaatı	%100
Yol alt ve üstyapı inşaatı	%100
Elektrik üretim tesisi inşaatı	-
Buhar üretim tesisi inşaatı	-
Sıcak su üretim tesisi inşaatı	-

Pek çok altyapı çalışmasının tamamlandığı OSB'de elektrik üretim tesisi inşaatı, buhar üretim tesisi inşaatı ve sıcak su üretim inşaatı çalışmaları ise bulunmamaktadır. OSB'de doğalgaz bulunmaması en önemli alt yapı eksiliği olarak nitelendirilebilir. OSB'de doğalgazın olması, yatırımcılar tarafından OSB'nin tercih edilmesini artıracaktır.

Tablo 13: Balıkesir 2. OSB Elektrik Enerjisi Kullanımı Bilgileri

OSB'nin elektrik aldığı indirici merkeze uzaklığı	14 km
OSB elektriği nereden temin ediyor?	BİS Enerji Üretim A.Ş.
OSB'nin elektrik satış fiyatı	-
Elektrik kurulu gücü	34 MW
OSB elektrik şebekesinin özelliği	Havai Hat
Elektrik dağıtım şebekesi gerilim kademesi	34,50 kV
2010 yılı elektrik tüketimi	22.384.348 kWh
2011 yılı elektrik tüketimi	23.110.620 kWh

Balıkesir 2. OSB'nin elektrik aldığı indiricinin merkeze uzaklığı 14 km'dir. OSB Müdürlüğü'nün enerji dağıtım lisansı vardır ve elektrik dağıtımını OSB Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilmektedir. OSB'de elektrik şebekesi havai hat olup, toplam elektrik kurulu gücü 34 MW'dir. Elektrik satış fiyatını belirleme çalışmaları ise devam etmektedir.

Tablo 14: Balıkesir 2. OSB Su Kullanımı Bilgileri

Su kaynağı	Balıkesir Belediyesi
Su satış fiyatı	1,10 TL/m ³
2010 yılı su tüketimi	12.000 m ³
2011 yılı su tüketimi	20.500 m ³

2.OSB suyu Balıkesir Belediyesi'nden temin etmektedir. Su satış fiyatı 1,10 TL/m³ olan OSB'de son iki yıla ait su tüketim miktarlarına bakıldığında su tüketiminin 1 yılda %70 arttığı görülmektedir.

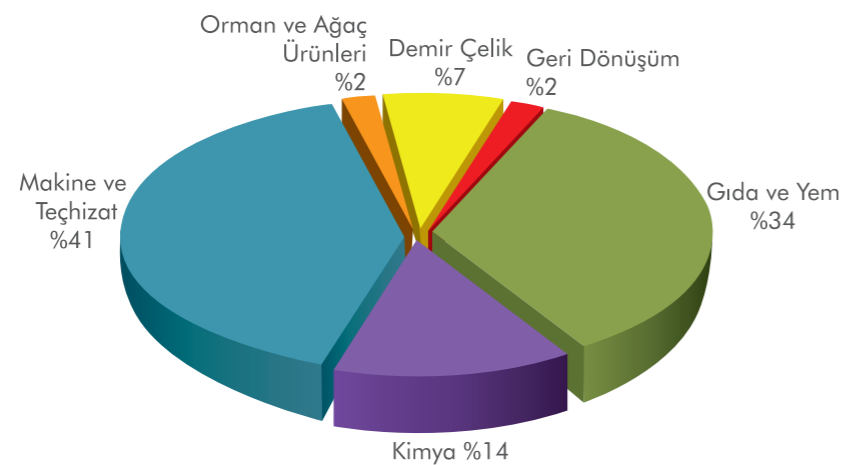
Tablo 15: Balıkesir 2. OSB Atık Su Arıtma Yönetimi

OSB ye ait merkezi atık su arıtma tesisi var mı?	Hayır
Hayır ise, atık su arıtma işlemi nasıl yapılıyor?	Çökertme ile deşarj
Merkezi atık su arıtma tesisi kapasitesi (1. kademe m ³ /gün)	-
Kapasitesi (2. kademe m ³ /gün)	-
Kapasitesi (3. kademe m ³ /gün)	-
Deşarj izin belgesi var mı?	Evet
Sanayi tesislerinin kendine ait ön atık su arıtma tesisi var mı?	Hayır
Var ise, kaç tesisin ön atık su arıtma tesisi var?	-

OSB'ye ait merkezi atık su arıtma tesisi yoktur. Arıtma, çökertme ile deşarj yöntemi aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. OSB'nin deşarj izin belgesi vardır.

4.1.3. Bandırma Organize Sanayi Bölgesi

Bandırma OSB 1997 yılında Balıkesir'in Bandırma-Gönen Karayolu üzerinde Buğdaylı Köyü, Taştepe Mevkii'nde kurulmuştur. Faaliyet gösteren 44 firmanın dağılımı Şekil 10'da verilmektedir.

Şekil 10: Bandırma OSB'de Sektörlerin Dağılımı

Bandırma OSB'de faaliyet gösteren firmalar makine ve teçhizat üretimi ile gıda işleme sektörlerinde yoğunlaşmıştır. Bunları kimyasal ürünler, orman ve ağaç ürünleri ile demir-çelik üreten firmalar takip etmektedir. Ayrıca atık madeni yağların geri dönüşümünü gerçekleştiren bir adet geri dönüşüm firması OSB'de faaliyet göstermektedir.

Tablo 16: Bandırma OSB Ulaşım Bilgileri

En yakın karayolu	Bandırma-Gönen Karayolu
En yakın karayolu mesafesi (km)	30 km
En yakın liman	Bandırma Limanı
En yakın liman mesafesi (km)	30 km
En yakın demiryolu	Bandırma Demiryolu
En yakın demiryolu mesafesi (km)	30 km
En yakın havalimanı	Balıkesir
En yakın hava limanı mesafesi (km)	130 km
En yakın il merkezi	Balıkesir
En yakın ilçe merkezi	Gönen
En yakın yerleşim merkezi	Buğdaylı Köyü
En yakın üniversite	Balıkesir Üniversitesi, Bandırma İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

OSB'ye en yakın ilçe merkezi Gönen'dir. Bandırma OSB, Bandırma Limanı ve Demiryolu ağına 30 km mesafede olup, bölgenin lojistik ve ulaşım açısından en avantajlı konumda olan OSB'lerinden biridir. Devlet Demiryolları İşletmesi Genel Müdürlüğü tarafından işletilen Bandırma Limanı 24 saat kesintisiz çalışmaktadır. Batı Anadolu Lojistik Organizasyonlar (BALO) projesinin tamamlanmasıyla Bandırma, özellikle Avrupa ile olan dış ticarete raylı taşımacılık sayesinde son derece avantajlı duruma gelecek ve Bandırma OSB'de yer alan firmalar bu yeni imkândan faydalanabilecektir.

Şekil 11: Bandırma OSB Genel Görünüm

Tablo 17: Bandırma OSB İmar Bilgileri

OSB'nin büyüklüğü	150 hektar
Toplam sanayi parsel sayısı	52
Tahsis edilen sanayi parsel sayısı	51
Tahsis edilecek sanayi parsel sayısı	-
Üretimde parsel sayısı	21
İnşaat aşamasında parsel sayısı	14
Proje aşamasında parsel sayısı	12
Üretimde firma sayısı	20
İnşa halindeki firma sayısı	15
OSB'de çalışan kişi sayısı	750
En düşük arsa satış bedeli	25 TL/m ²
En yüksek arsa satış bedeli	25 TL/m ²
Ortalama arsa satış bedeli	25 TL/m ²

Bandırma OSB 150 ha'lık bir alana kurulmuş olup toplam parsel sayısı 52'dir. Hakkında anlaşmazlık bulunan ve yargı süreci devam eden bir parsel hariç tüm parseller tahsis edilmiştir. Üretimde olan 21 parselde yerleşik firmalar 750 çalışana istihdam sağlamaktadır.

Tablo 18: Bandırma OSB Elektrik Enerjisi Kullanımı Bilgileri

OSB'nin elektrik aldığı indirici merkeze uzaklığı	10 km
OSB elektriği nereden temin ediyor?	Uludağ Elektrik Dağıtım A.Ş. (UEDAŞ)
OSB'nin elektrik satış fiyatı	0,1516 kWh/TL
Elektrik kurulu gücü	11 MW
OSB elektrik şebekesinin özelliği	Havai hat
Elektrik dağıtım şebekesi gerilim kademesi	36 kV
2010 yılı elektrik tüketimi	8.652.793,56 kWh
2011 yılı elektrik tüketimi	9.940.420,42 kWh

Elektrik UEDAŞ'tan temin edilmekte olup 2010 yılından 2011 yılına elektrik tüketimi %14,9 artmıştır. Altyapı sorunlarının çoğunu çözmüş olan OSB'de doğal gaz bulunmaması en önemli sorundur. OSB Müdürlüğü tarafından yapılan talep araştırmasında, mevcut işletmeler yaklaşık yıllık 5.000.000 m³ bir ihtiyaç bildirmişlerdir. Yine aynı araştırmaya göre söz konusu doğal gaz ihtiyacının karşılanması için gerekli olan ilk yatırım bedeli 1 milyon Avro olarak tespit edilmiştir. Toplam 150 hektar olan OSB alanından 50 hektarlık kısım (yeşil alan, sosyal alan, vb.) çıkarıldığında yaklaşık 100 hektarlık bir inşaat alanı söz konusu olup, doğalgaz altyapı yatırımı için işletmelerin ödeyeceği yatırım bedeli 1 Avro/m² olarak tespit edilmiştir.

Su dağıtım şebekesi (yangın suyu dâhil), yağmur suyu toplama, kanalizasyon, elektrik şebekesi ve telekomünikasyon şebekesi inşaatları tamamlanmıştır. OSB cadde ve sokakları paket taş döşeli olup, yer yer bazı kısımları yıpranmış ve onarıma ihtiyaç duymaktadır.

Tablo 19: Bandırma OSB Su Kullanımı Bilgileri

Su nereden temin ediliyor?	Artezyen
Günlük fiili su tüketimi	1000 m ³ /gün
Su satış fiyatı	1 TL/m ³

OSB suyu artezyen kuyularından temin etmekte olup, m³'ü 1 TL'den işletmelerin kullanımına sunmaktadır. Bu fiyat bölge OSB'lerindeki en ucuz su kullanım ücretidir.

Tablo 20: Bandırma OSB Atık Su Arıtma Yönetimi

OSB ye ait merkezi atık su arıtma tesisi var mı?	Evet
Merkezi atık su arıtma tesisi kapasitesi	1500 m ³ /gün
Deşarj izin belgesi var mı?	Alım aşamasında
Sanayi tesislerinin kendine ait ön atık su arıtma tesisi var mı?	Evet
Var ise, kaç tesisin ön atık su arıtma tesisi var?	1 adet, 1 adet yapım aşamasında

OSB'nin tek kademeli bir atık su arıtma tesisi mevcut olup deşarj izin belgesi alınma aşamasındadır. Bir şirketin kendisine ait ön arıtma tesisi mevcut olup, bir diğer firmanın ön arıtma tesisi inşaatı devam etmektedir. Bölge OSB'leri arasında, Bandırma çevre yönetim birimi olan tek OSB'dir. Bu birimde istihdam edilen bir çevre mühendisi ve birime bağlı çalışan çevre laboratuvarı mevcuttur.

Şekil 12: Gönen Deri İhtisas OSB'nin Atık Su Arıtma Tesisinin İnşa Edileceği Arazi

4.1.4. Gönen Deri İhtisas Organize Sanayi Bölgesi

Balıkesir Gönen'de bulunan Deri İhtisas Organize Sanayi Bölgesi, 1994 yılında kurulmuştur. Gönen-Bandırma karayoluna bitişik halde bulunan OSB, en yakın liman olan Bandırma limanına 25 km uzaklıktadır.

Bünyesinde faal durumda firma bulunmayan OSB, 150 hektar büyüklüktedir. Sahip olduğu 55 parselin tamamı tahsis edilmiş durumdadır. Parsellerin tahsis edildiği işletmeler hâlihazırda Gönen ve çevresinde varlığını sürdüren firmalardan oluşmaktadır.

İşletmelerin OSB'de kuracakları yeni imalathanelerin ağırlıklı olarak prefabrik yapılardan olmasının planlandığı ve ortalama 6 ay gibi kısa bir sürede tesislerin kurulabileceği öğrenilmiştir. İşletmeler henüz OSB içerisinde yeni tesislerini kurmayı tercih etmemektedirler. Bunun en önemli sebebi, deri imalatı için en önemli unsurlardan olan atık suyun bertarafı yani atık su arıtma tesisinin henüz OSB'de kurulmuş olmamasıdır.

28.11.2011 tarihinde işyeri teslimi ile başlanan atık su arıtma tesisinde kaba inşaat işlerindeki fiziki ilerlemenin Nisan ayı itibarıyla %15 düzeylerinde olduğu belirtilmiştir. Kaba inşaatın finansmanı Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından sağlanmakta olup, Ekim 2012'de inşaatın tamamlanması planlanmaktadır. Mekanik ve elektrik işleri, yönetimin öz kaynakları ile finanse edilmektedir. Kaba inşaatın bitimine müteakip mekanik ve elektrik işlerine başlanılarak 2014'ün yaz aylarında atık su arıtma tesisinin tamamlanması planlanmaktadır. Bu çerçevede gerekli testlerle birlikte atık su arıtma tesisinin faaliyete başlatılmasının ardından Gönen Deri OSB'deki firmaların 2014 sonlarına doğru işletme inşaatlarına başlayacağı tahmin edilmektedir. OSB'nin arıtma tesisi hariç tüm altyapısı tamamlanmış durumdadır.

Yönetim, deri imalatçıların yanı sıra bunların yan sanayi olan işletmeler için bir bina yapmayı (her biri 300-400 m2 olan küçük sanayi sitesi tarzında işlikler) planlamaktadır. Böylece kümelenmede olduğu gibi Gönen OSB için önemli bir unsur olan değer zincirinin tamamlanması hedeflenmektedir.

4.1.5. Burhaniye Zeytin ve Zeytin Ürünleri İşleme İhtisas Organize Sanayi Bölgesi

Burhaniye Zeytin ve Zeytin Ürünleri İşleme İhtisas Organize Sanayi Bölgesi 2010 yılında Burhaniye Belediyesi ve özel sektörün ortak inisiyatifiyle kurulmuş olup 15 üyesi bulunan müteşebbis heyetinde Balıkesir Valiliği İl Özel İdaresi, Burhaniye Belediyesi, Burhaniye Ticaret Odası

Şekil 13: Burhaniye Zeytin ve Zeytin Ürünleri İşleme İhtisas OSB'nin İnşa Edileceği Arsadan Bir Görüntü

ve Burhaniye Organize Sanayi Bölgesi Yaşatma Derneği yer almaktadır. Altyapı çalışmaları henüz başlamamış olup OSB Müdürlüğü Burhaniye Hükümet Konağında faaliyet göstermektedir.

Zeytin ve Zeytin Ürünleri İşleme İhtisas OSB'nin kurulmasında öne çıkan faktörler arasında aşağıdakiler sayılabilir:

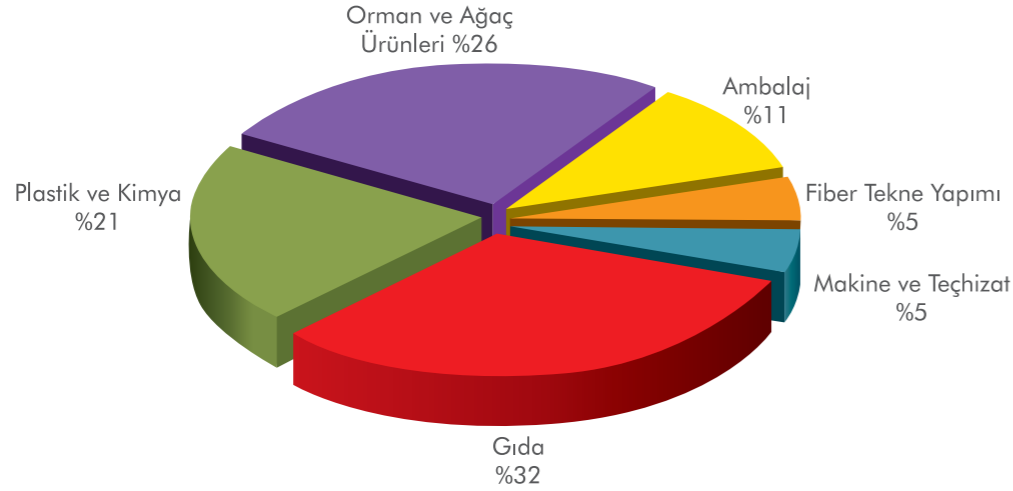
- İlçe merkezine yakın eski fabrikaların koku ve kurum gibi olumsuz çevresel etkileri,
- 'Kara su' olarak tabir edilen zeytin proses çıktısının artırılmasının yüksek maliyeti ve her bir firmanın kendi atıkları için arıtma tesisi kurmasının maddi açıdan mümkün olmaması,
- Eski fabrikaların kısıtlı alana kurulmuş olmaları dolayısıyla stoklarını depolayacak alan bulamaması.

OSB'nin inşa edileceği arazi İzmir Çanakkale Karayoluna 1 km mesafede olup Burhaniye İskele Limanına 3 km mesafededir. En yakın havaalanı olan Körfez Hava Limanı 5 km uzaklıktadır. En yakın demiryolu hattı 100 km mesafede Balıkesir Merkez'de bulunmaktadır.

44 hektarlık bir arazide yer alması planlanan OSB'nin kamulaştırma çalışmalarının 2012 yılı sonu itibarıyla bitirilmesi planlanmaktadır. Kamulaştırma sonrasında 1,5 yıl içinde parsellerin hak sahiplerine teslim edilmesi öngörülmektedir. Zeytin ve Zeytin Ürünleri İşleme İhtisas OSB'nin bölgenin zeytincilik sektöründe rekabet edebilirliğini artırmakla kalmayıp olumlu çevresel etkilerinin olması beklenmektedir. OSB Müdürlüğü kara su için uygun arıtma yöntemleri hakkında araştırmasını sürdürmektedir. OSB hizmete girdiğinde Körfez zeytinyağının korunmasına ve bilinirliğinin artırılmasına öncülük edecektir.

4.1.6. Çanakkale Organize Sanayi Bölgesi

Çanakkale Organize Sanayi Bölgesi 1997 yılında Bursa karayolu üzerinde Çanakkale Merkez ilçesinde kurulmuştur. OSB bünyesinde faaliyet gösteren firmaların sektörel dağılımı Şekil 11'de gösterilmiştir.

Şekil 14: Çanakkale OSB'de Sektörlerin Dağılımı

Çanakkale OSB'deki firmalar ağırlıklı olarak gıda ve yem, orman ve ağaç ürünleri ile deri, plastik ve kimya sektörlerinde faaliyet göstermektedir. Diğer olarak gösterilen firma fiber tekne yapımı alanında çalışmaktadır.

Tablo 21: Çanakkale OSB Ulaşım Bilgileri

En yakın karayolu	Bursa Karayolu
En yakın karayolu mesafesi	0 km
En yakın liman	Çanakkale Kepez
En yakın liman mesafesi	10 km
En yakın demiryolu	Bandırma
En yakın demiryolu mesafesi	160 km
En yakın havalimanı	Çanakkale Havalimanı
En yakın hava limanı mesafesi	7 km
En yakın il merkezi	Çanakkale
En yakın ilçe merkezi	Çanakkale Merkez İlçe
En yakın yerleşim merkezi	Çanakkale Merkez İlçe
En yakın üniversite	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

OSB'ye en yakın liman Kepez Limanı olup 10 km uzaklıktadır. En yakın demiryolu ise Bandırma'da olup, 160 km mesafededir. Ankara'ya her gün uçuş bulunan Çanakkale Havaalanı'nın uzaklığı ise 7 km'dir. Çanakkale'nin ulaşım ve lojistik imkânlarının artmasıyla OSB'nin imkânları da artacaktır.

Tablo 22: Çanakkale OSB İmar Bilgileri

OSB'nin büyüklüğü	100 ha
TAKS (Toplam İnşaat Alanı)	% 50
KAKS (İnşaat Oturum Alanı)	% 50
Toplam sanayi parsel sayısı	69
Tahsis edilen sanayi parsel sayısı	54
Tahsis edilecek sanayi parsel sayısı	15
Üretimde parsel sayısı	26

İnşaat aşamasında parsel sayısı	7
Proje aşamasında parsel sayısı	8
Üretimde firma sayısı	25
İnşa halindeki firma sayısı	7
Kapalı firma sayısı	1
OSB'de çalışan kişi sayısı	850
Toplam sanayi alanı	570.217 m ²
Tahsis edilen sanayi alanı	436.652 m ²
Tahsis edilecek sanayi alanı	133.565 m ²
En düşük arsa satış bedeli	25 TL/m ²
En yüksek arsa satış bedeli	25 TL/m ²
Ortalama arsa satış bedeli	25 TL/m ²

100 ha'lık bir alana kurulmuş olan Çanakkale OSB 69 parselden oluşmaktadır. Bu parsellerden 54 adedi tahsis edilmiş olup üretimdeki parsel sayısı 26'dır. 850 kişiye istihdam olanağı sağlayan OSB'de, inşaatı devam eden 7 firmanın da tamamlanmasıyla bu sayı artacaktır. İlerde OSB'nin genişlemesi gerekirse kuzey yönünde genişleyebileceği 30-40 ha'lık bir arazi mevcuttur. Söz konusu alanın 1/3'ünün şahıslara, 1/3'ünün Milli Emlak Genel Müdürlüğü'ne ait olduğu ve geriye kalan 1/3'lük alanın mera alanı olduğu belirtilmiştir.

Tablo 23: Çanakkale OSB Elektrik Enerjisi Kullanımı Bilgileri

OSB'nin elektrik aldığı indirici merkeze uzaklığı	7 km
OSB elektriği nereden temin ediyor?	UEDAŞ
OSB'nin elektrik satış fiyatı	0,181627 kWh/TL
Elektrik kurulu gücü	15 MW
OSB elektrik şebekesinin özelliği	Havai
Elektrik dağıtım şebekesi gerilim kademesi	34,5 kV
2010 yılı elektrik tüketimi	3.455.398,92 kWh
2011 yılı elektrik tüketimi	4.993.251,24 kWh

Elektriği UEDAŞ'tan temin eden OSB'nin elektrik tüketimi bir yılda %44,5 artmıştır. Elektrik alınan indirici merkeze uzaklık 7 km olup OSB içinde dağıtım havai hatlarla olmaktadır. Kurulu güç 15 MW'dir.

OSB'de doğal gaz mevcuttur ve doğal gaz Aksa Çanakkale Doğal Gaz Dağıtım A.Ş.'den temin edilmektedir. OSB içinde doğal gaz dağıtım şebekesi inşaatı %50 oranında tamamlanmıştır. Doğal gaz dağıtım dışında OSB'de yol, su dağıtım, yangın suyu, yağmur suyu, kanalizasyon, elektrik ve telekomünikasyon şebekeleri dâhil olmak üzere altyapı çalışmaları bitirilmiştir.

Tablo 24: Çanakkale OSB Su Kullanımı Bilgileri

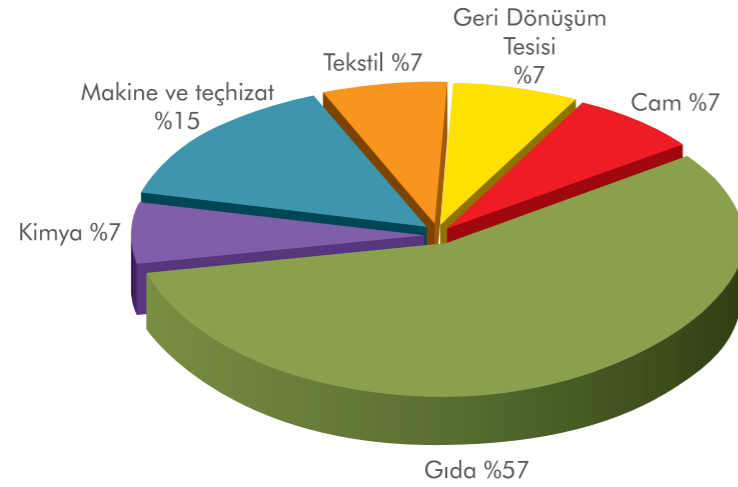
Su nereden temin ediliyor?	Çanakkale Belediyesi Arıtma Tesisi
Günlük fiili su tüketimi	500 m ³ /gün
Su satış fiyatı	0 TL/m ³
2010 yılı su tüketimi	150.000 m ³
2011 yılı su tüketimi	150.000 m ³

Çanakkale Belediyesi Arıtma Tesisinden tedarik edilen su işletmelere geçici olarak bedelsiz verilmektedir. Su boruları çelik olup korozyon ve raspa etkisinden dolayı hattın yüksek yoğunluklu polietilen borularla değiştirilmesi gerekmektedir. OSB'nin 1.500 m³ hacimli su depolama kapasitesi mevcuttur.

OSB'nin atık su arıtma tesisi kurulumu için çalışmalar yürütülmektedir. Hali hazırda atıklar için fosseptik sistemi kullanılmaktadır. Atıklar buradan Kepez Atık Su Arıtma Tesisine taşınmaktadır. Çan ilçesine Çanakkale Belediyesi tarafından kurulacak olan arıtma tesisinden faydalanılması da başka bir alternatiftir. Katı atıklar Belediye tarafından toplanmaktadır. Ambalaj atıklarının ayrı toplanabilmesi için OSB genelinde bazı uygulamalar yapılmaktadır.

4.1.7. Biga Organize Sanayi Bölgesi

Biga OSB 1995 yılında Çanakkale'nin Biga İlçesi'nde kurulmuştur. Faaliyet gösteren 14 firmanın sektörel dağılımı Şekil 15'te gösterilmiştir.

Şekil 15: Biga OSB'de Sektörlerin Dağılımı

Biga OSB'de faaliyet gösteren firmaların yarısından fazlası gıda işleyen firmalardır. Gıda sektörünü makine teçhizat üreten firmalar takip etmektedir. Biga'nın Çanakkale'nin zirai üretimde önde giden ilçelerinden biri olması sebebiyle, Biga OSB'de faaliyet gösteren gıda sektöründeki firmaların hammaddeye yakınlık avantajı vardır. Benzer avantaj hammadde olarak demir-çelik kullanan endüstriler için de İÇDAŞ'a yakınlık sebebiyle geçerlidir.

Şekil 16: Biga OSB Genel Görünüm

Tablo 25: Biga OSB Ulaşım Bilgileri

En yakın karayolu	Bursa-Çanakkale Karayolu
En yakın karayolu mesafesi	0,2 km
En yakın liman	İÇDAŞ Limanı
En yakın liman mesafesi	17 km
En yakın demiryolu	Bandırma Demiryolu
En yakın demiryolu mesafesi	90 km
En yakın havalimanı	Çanakkale
En yakın hava limanı mesafesi	74 km
En yakın il merkezi	Çanakkale
En yakın ilçe merkezi	Biga
En yakın yerleşim merkezi	Balıklıçeşme Beldesi
En yakın üniversite	18 Mart Üniversitesi, Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

OSB, Biga ilçe merkezinden yaklaşık 15 km mesafede bulunmaktadır. Bursa-Çanakkale Karayolu üzerinde olup İÇDAŞ Limanı'na 17 km uzaklıktadır. İÇDAŞ limanında konteyner elleçleme kapasitesi bulunmamaktadır.

Tablo 26: Biga OSB İmar Bilgileri

OSB'nin büyüklüğü (hektar)	91,2 hektar
TAKS (Toplam İnşaat Alanı)	% 55
KAKS (İnşaat Oturum Alanı)	% 70
Toplam sanayi parsel sayısı	50
Tahsis edilen sanayi parsel sayısı	43
Tahsis edilecek sanayi parsel sayısı	7
Üretimde parsel sayısı	15
İnşaat aşamasında parsel sayısı	7
Proje aşamasında parsel sayısı	21
Üretimde firma sayısı	14
İnşa halindeki firma sayısı	7
Kapalı firma sayısı	2
OSB'de çalışan kişi sayısı	300
Toplam sanayi alanı	470.455 m ²
Tahsis edilen sanayi alanı	398.590 m ²
Tahsis edilecek sanayi alanı	71.865 m ²
İnşaatı tamamlanan sanayi alanı	147.833 m ²
En düşük arsa satış bedeli	25.00 TL/m ²
En yüksek arsa satış bedeli	25.00 TL/m ²
Ortalama arsa satış bedeli	25.00 TL/m ²

91,2 hektarlık alana kurulu OSB'nin sahip olduğu 50 parselin % 86'sı tahsis edilmiştir. Üretimde olan parsel sayısı ise 15'dir. Proje aşamasındaki parsel sayısı 24 olup inşa halindeki firma sayısı 7'dir. Doluluk oranı %44'dür. OSB'de geniş yere ihtiyacı olan yatırımcılar için büyük parsel kalmamakla beraber, çevrelerinde genişleyebilecekleri 650 dönüm 3. sınıf kuru tarım

Şekil 17: Biga OSB Müdürü ve Ajans Uzmanları Görüşmesi

arazisi bir alan bulunmaktadır. Genişleme talep edilebilmesi için doluluk oranının %75'e ulaşması gerekmektedir. Faaliyette bulunan 14 firmada çalışan kişi sayısı 300'dür. Arazi satış bedeli 25 TL/m²'dir.

OSB'de su dağıtım şebekesi, yangın suyu inşaatı, yağmur suyu inşaatı, kanalizasyon, elektrik şebekesi, telekomünikasyon şebekesi ve yol alt ve üst yapı çalışmaları tamamlanmıştır. Doğalgaz dağıtım şebekesi mevcut değildir. Elektrik üretim tesisi yoktur ancak Biga'da rüzgâr hızı, lisanssız seviyede RES kurulumu için uygun olup yapılan görüşmelerde bu konuda çalışmalar olduğundan bahsedilmiştir.

Tablo 27: Biga OSB Elektrik Enerjisi Kullanımı Bilgileri

OSB'nin elektrik aldığı indirici merkeze uzaklığı	17 km
OSB elektriği nereden temin ediyor?	İÇDAŞ A.Ş.
OSB'nin elektrik satış fiyatı	0,201160 kWh/TL (Kayıp, dağıtım, iletim, sayaç okuma bedelleri dâhil.)
Elektrik kurulu gücü	9 MW
OSB elektrik şebekesinin özelliği	Havai Hat
Elektrik dağıtım şebekesi gerilim kademesi	34.500 kV
2010 yılı elektrik tüketimi	2.540.348 kWh
2011 yılı elektrik tüketimi	3.306.384 kWh

OSB elektrik ihtiyacını İÇDAŞ A.Ş.'den karşılamakta ve faaliyet gösteren firmalara 0,201160 kWh/TL bedel ile satmaktadır. OSB içindeki dağıtım bedelinden dolayı elektrik birim fiyatı OSB dışına nazaran bir miktar pahalıdır. OSB'de elektrik tüketimi 2010 yılından 2011 yılına % 30 artmıştır.

OSB'de doğalgaz mevcut değildir. Yapılan görüşmelerde, üç büyük yatırımcının Biga OSB'ye doğal gaz olmamasından ötürü gelmekten vazgeçtiği belirtilmiştir. Özellikle enerji yoğun

sektörler için önem arz eden doğalgazın, İÇDAŞ'ın hattından çekilmesinin maliyeti 3 milyon TL olarak ifade edilmiştir. OSB içinde dağıtım şebekesinin kurulumu ise 1 milyon TL civarında tutmaktadır. Yapılan ön fizibilite etüdüne göre finansman sorunları olmasa OSB'ye doğalgaz getirmenin 6 ayda bitirilebilecek bir proje olduğu öğrenilmiştir.

Tablo 28: Biga OSB Su Kullanımı Bilgileri

Su Kaynağı	Derin kuyular
Su satış fiyatı	2,00 TL/m ³
2010 yılı su tüketimi	130.200 m ³
2011 yılı su tüketimi	135.570 m ³

OSB'de su derin kuyulardan temin edilmektedir ve 2,00 TL/m³ ücretle işletmelere satılmaktadır. Biga OSB'deki su fiyatları bölgedeki diğer OSB'lerden fazladır. Su tüketimi 2010 yılından 2011 yılına % 4 artmıştır. Mevcut işletmelerin yarısından çoğu gıda sektöründe faaliyet göstermektedir. Gıda firmaları arttıkça su ihtiyacı artmaktadır. Artan ihtiyacı karşılamak amacıyla bir kuyu daha açılması planlanmaktadır. OSB'nin 1.000 m³'lük bir su deposu mevcuttur.

Tablo 29: Biga OSB Atık Su Arıtma Yönetimi

OSB'ye ait merkezi atık su arıtma tesisi var mı?	Yok
Sanayi tesislerinin kendine ait ön atık su arıtma tesisi var mı?	Var
Var ise, kaç tesisin ön atık su arıtma tesisi var?	1

OSB'ye ait merkezi atık su arıtma tesisi mevcut değildir ancak Yap-İşlet-Devret modeli ile finanse edilerek ihalesi yapılmış ve 2012 yılı içerisinde tamamlanması planlanmaktadır. Yapılmı planlanan tesisin birinci kademesi 750 m³/gün, ikinci kademesi 1.500 m³/gün ve üçüncü kademesi 3.000 m³/gün kapasitede olacaktır. OSB'de bulunan bir adet geri kazanım şirketinin ön arıtma tesisi mevcuttur. OSB'de faaliyet gösteren işletmelerin atıklarının evsel atıklara benzer özellikte olduğu belirtilmiştir. Bu atıkları firmalar kendi imkânlarıyla belediyenin vahşi depolama sahasına göndermektedir.

Genel olarak TR22 Bölge OSB'leri için bir değerlendirme yapılacak olursa; telekomünikasyon alt-yapıları tamamlanmış olup her firmaya istenilen sayıda telefon ve veri hattı verilmektedir. OSB içi yollarda beton parke tercih edilmiştir. Bölge OSB'lerinde elektrik ve buhar üretim tesisi yer almamaktadır. Enerji konusunda mevcut durumun etkin hale getirilmesi için Enerji Verimliliği kapsamında Eko-verimlilik (Temiz Üretim) uygulamalarının değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir. OSB'lerin çoğunda itfaiye merkezi, yangın hidrant sistemi, ambulans, poliklinik, güvenlik kontrolü, tır parkı ve kantarı, eğitim ve konferans merkezi gibi hizmetler mevcut değildir. Bu hizmetler geliştirildiğinde OSB'ler yeni yatırımcılar tarafından daha çok tercih edilecektir. OSB'ler henüz almış oldukları kredileri geri ödemiş değildir.

4.2. OSB'lerdeki İşletmelerin Mevcut Durumu Üzerine Bir Araştırma

2012 Haziran ayında Ajans uzmanları ve Bilim Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlükleri yetkilileri ile OSB'lerdeki mevcut işletmelere yönelik Mayıs ayında yapılan saha çalışmasında elde edilen bilgiler ışığında oluşturulan Ek-3'teki formun uygulanmasıyla elde edilen bilgi ve bu bilgilerin analiz edilmesi ile ortaya konan sonuçlar çeşitli kriterlerde aşağıdaki gibi tespit edilmiştir.

Şekil 18: Saha Çalışmalarının Birlikte Gerçekleştirilmesi İçin Protokol İmzalanması

4.2.1. Metodoloji

4.2.1.1. Araştırmanın Amacı

Bölgemizde üretim faaliyetlerinin en yoğun olarak yaşandığı yerler Organize Sanayi Bölgeleridir. OSB'lerde yer alan işletmeler hakkında derinlemesine bilgi sahibi olmak, bölgesel sanayinin yapısını daha iyi anlamak adına oldukça önemlidir. Bu amaçla, TR22 Güney Marmara Bölgesi OSB'lerinde yer alan işletmeler hakkında detaylı bilgiler edinmek, işletmelerin mevcut durumları ile ekonomik yapıları hakkında fikir sahibi olmak ve işletmelerin rekabet anlayışlarını ölçmek amacıyla bir araştırma yapılmıştır. Araştırma kapsamında Bilim, Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlükleri ile protokol imzalanarak işbirliği içerisinde çalışmalar yürütülmüştür.

4.2.1.2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada veri elde etme aracı olarak anket tekniğinden yararlanılmıştır. Literatür çalışmaları^{20,21} yapılarak hazırlanan anket, toplam 4 bölüm ve 42 sorudan oluşmaktadır. Anketin birinci bölümünde görüşme yapılan kişinin demografik bilgileri elde edilmiştir. İkinci bölümde işletmelerin genel bilgileri sorgulanmış, üçüncü bölümde ise işgücü ile ilgili veriler elde edilmiştir. Son bölümde işletmenin ekonomik durumu, faaliyet gösterdiği sektördeki konumu ve rekabet edebilirlik hakkındaki görüşleri irdelenmiştir.

Anketler yüz yüze görüşme metodu ile uygulanmıştır. Bölgemiz OSB'lerinde yer alan tüm işletmelerin araştırmaya katılması hedeflenmiş, ancak 124 işletmeden 91'i yapılan çalışmaya katkı sağlamış ve araştırmaya katılım oranı %73 olarak gerçekleşmiştir. Elde edilen verilerin değerlendirilmesinde sadece oranlara bakılmamış (frekans analizi); varyans analizi, korelasyon analizi ve çapraz tablolar ile değişkenlerin değerlendirilmesi yapılarak; sonuçlara yönelik stratejiler geliştirilmiş ve rapora yansıtılmıştır. Veriler SPSS istatistik programı ile analiz edilmiştir.

4.2.1.3. Güvenilirlik Analizi

Güvenilirlik analizi bir ölçekte yer alan değişkenler arasındaki tutarlılığı ölçer. Araştırmada verilere öncelikle güvenilirlik analizi uygulanmıştır. Verilerin genel güvenilirlik değeri (Cronbach

20. Akyüz, Kadri Cemil; Gedik, Tarık; Akyüz, İker; "Trabzon Arşin OSB'de Yer Alan İşletmelerin Rekabet Stratejileri ve Kalite Anlayışları", Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, Cilt.2, No.4, 2010, s. 66-78.

21. Örucü, Edip; Kılıç, Recep; Savaş, Abdullah; "KOBİ'lerde İnovasyon Stratejileri ve İnovasyon Yapmayı Etkileyen Faktörler: Bir Uygulama", Doğu Üniversitesi Dergisi, Cilt.12, No.1, 2011, s.58-73

Alfa Katsayısı) 0,78 olarak bulunmuştur. Bu sonuç ölçüğümüzün oldukça güvenilir olduğunu ve analize devam edebileceğimizi göstermektedir.

4.2.2. Analiz Çalışmaları

4.2.2.1. İşletmeler İle İlgili Genel Bilgiler

Anket çalışması Balıkesir ilinde Balıkesir 1, Balıkesir 2 ve Bandırma OSB ile Çanakkale ilinde Çanakkale ve Biga OSB'lerde gerçekleştirilmiştir. Saha çalışmalarını BSTB İl Müdürlükleri yetkilileri ve Ajans yetkilileri birlikte yürütmüştür.

"4.1 OSB'lerin Mevcut Durumu" başlığı altında tespit edildiği üzere Burhaniye ve Gönen OSB'lerin mevcut durumunda aktif işletme bulunmayışından buralarda işletme araştırma çalışması yapılamamıştır.

Tablo 30: OSB'lere Göre Görüşülen İşletme Sayıları Dağılımı

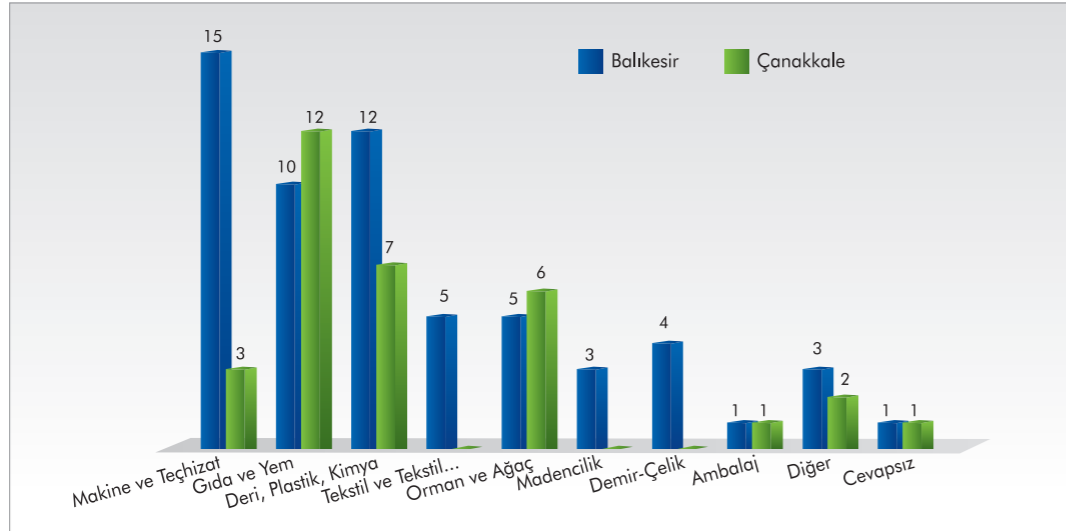
OSB	Görüşülen İşletme Sayısı	Toplam İşletme Sayısı
Balıkesir 1	43	60
Balıkesir 2	5	6
Bandırma	11	21
Çanakkale	20	24
Biga	12	13
Toplam	91	124

Araştırmaya 59'u Balıkesir, 32'si Çanakkale OSB'lerinden olmak üzere 91 işletme katılmıştır. Çalışmaya katılan işletmelerin sektörel dağılımı Tablo 31'de gösterilmiştir:

Tablo 31: Sektörlere Göre Görüşülen İşletme Sayıları Dağılımı

Sektör	İşletme sayısı	Yüzde
Gıda ve yem	22	%24
Deri, plastik, kimya	19	%21
Makine ve teçhizat	18	%20
Orman ve ağaç ürünleri	11	%12
Tekstil ve tekstil ürünleri	5	%6
Madencilik	3	%4
Demir çelik	4	%4
Ambalaj	2	%2
Diğer (enerji, imalat, dağıtım, fiber tekne)	5	%5
Cevapsız	2	%2
Toplam	91	%100

OSB'lerde en çok faaliyet gösteren sektörler gıda ve yem; deri, plastik, kimya; makine ve teçhizattır.

Şekil 19: OSB'lerde Sektörlere Göre Görüşülen İşletme Sayıları Dağılımı

İllere göre OSB'lerde sektör dağılımı ise yukarıdaki gibidir.

Balıkesir OSB'lerinde en çok faaliyet gösteren sektörler makine ve teçhizat; gıda ve yem; deri, plastik ve kimyadır. Çanakkale'de de gıda ve yem ile deri, plastik ve kimya sektörleri ön plana çıkmaktadır. Balıkesir OSB'lerinde Çanakkale'den farklı olarak madencilik ve demir çelik sektöründe faaliyet gösteren işletmelerle görüşülmüştür.

Çalışmaya katılan işletmelerin %37'si 10 yıldan daha fazla süredir, %30'u 6-10 yıldır faaliyet göstermektedir. 10 yıldan fazla süredir faaliyet gösteren firmalar makine ve teçhizat ile gıda sektörlerinde yoğunlaşmıştır. Dolayısıyla bu sektörlerin istikrarlı bir yapı gösterdiği söylenebilir. İşletmeler ortalama 14 yıldır faaliyet göstermektedir. İşletmelerin %5'i mevsimlik, %85'i ise sürekli çalışmaktadır. %10'unun ise her iki şekilde de çalıştığı görülmüştür.

Çalışmaya katılan işletmelerde günde ortalama 10 saat üretim yapılmaktadır. İşletmelerin %60'ında vardiya uygulaması bulunmamaktadır. Mesai saatleri genellikle 08.00-18.00 arasındadır.

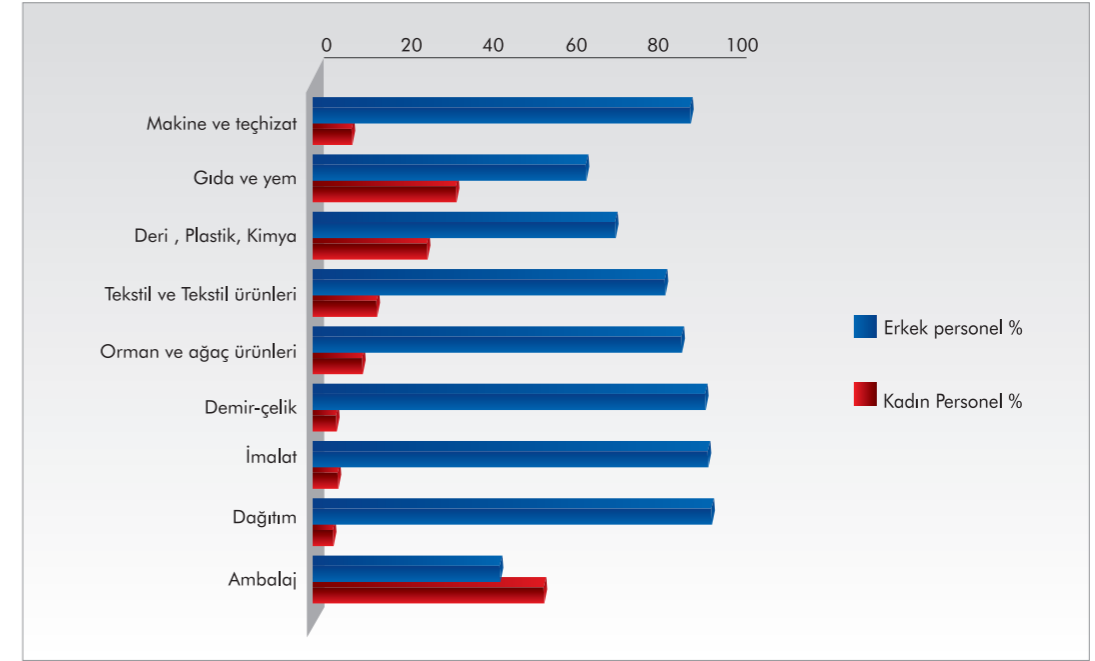
4.2.2.2. İşletmelerin İşgücü Bilgileri

İşletmelerde istihdam edilen personel sayısına bakıldığında ağırlıklı olarak 11-25 kişi çalışan sayısının %33 ile önde geldiği görülmektedir.

Tablo 32: İşletmelerde İstihdam Edilen Toplam Personel Sayısı

	İşletme sayısı	Yüzde
1-10 kişi	21	%23
11-25 kişi	30	%33
26-50 kişi	19	%21
51-100 kişi	7	%8
101-249 kişi	7	%8
250 üzeri kişi	2	%2
Cevapsız	5	%5
Toplam	91	%100

Çalışmada yer alan işletmelerde 552'si kadın, 3.222'si erkek olmak üzere toplam 3.774 kişi istihdam edilmektedir. İşletme başına ortalama çalışan sayısı 41, ortalama kadın çalışan sayısı ise 6'dır. İşletmelerde en az 2, en fazla 711 personel çalışmaktadır. Sektörlere göre kadın ve erkek çalışan sayıları Şekil 20'de gösterilmiştir.

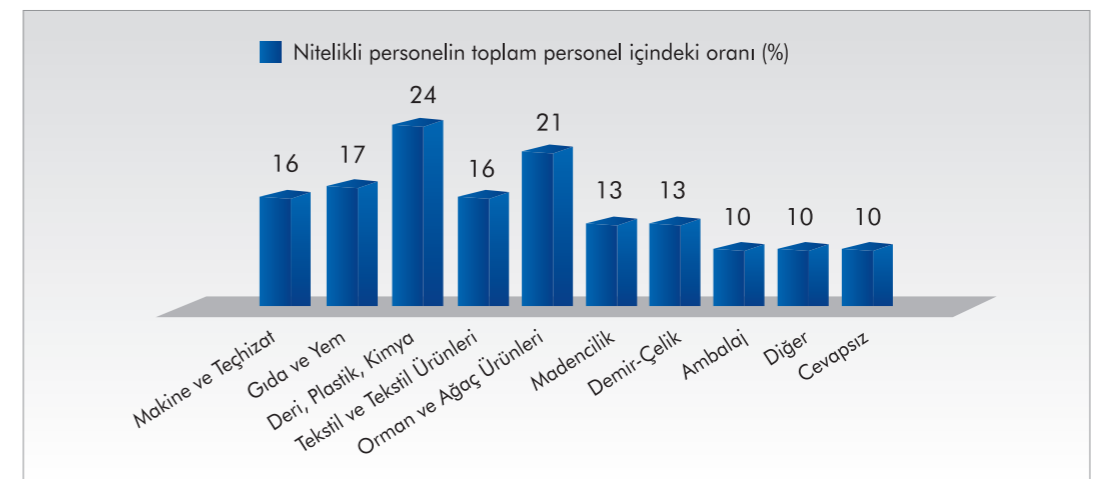

Şekil 20: Sektörlere Göre Erkek ve Kadın Çalışan Sayıları

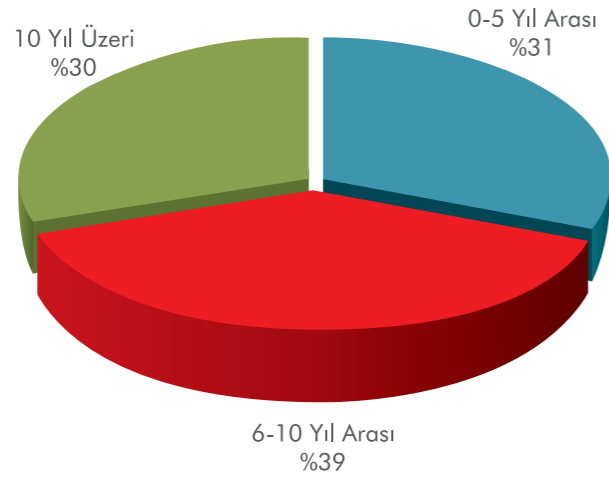
Şekil 20 incelendiğinde kadın çalışanların en çok ambalaj, gıda ve yem sektöründe istihdam edildiği görülmektedir. Erkek çalışanlar ise imalat, dağıtım, demir-çelik, makine ve teçhizat sektörlerinde yoğunlaşmıştır.

Yine işletmelerde en az 1, en fazla 82 nitelikli personel (mühendis, pazarlamacı, muhasebeci, vb.) çalışmaktadır. Sektörlere göre nitelikli personel oranları Şekil 21'de verildiği gibidir.

Şekle göre nitelikli personelin daha çok deri, plastik, kimya, orman ve ağaç ürünlerinde istihdam edildiği görülmektedir.

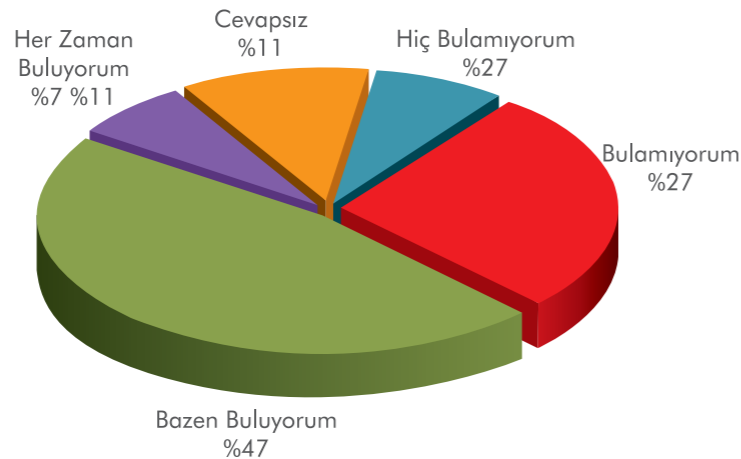

Şekil 21: Sektörlere Göre Nitelikli Çalışan Sayısı

Şekil 22: İşletmelerin Faaliyet Yılına Göre Nitelikli Personel Oranı

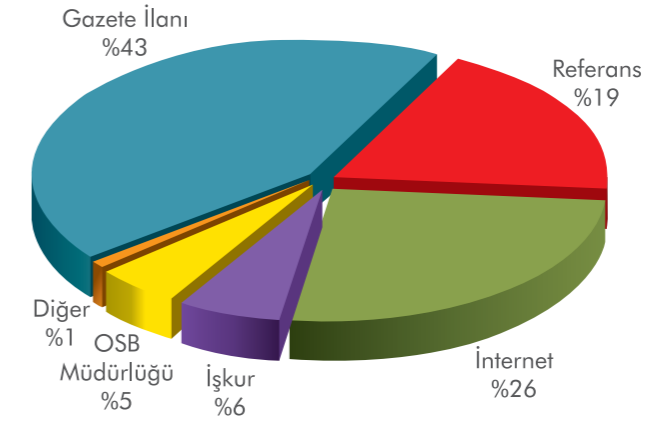
Yukarıdaki pay grafiğinde görüldüğü üzere işletmede istihdam edilen nitelikli personel sayısı işletmenin faaliyet gösterdiği yıla göre çok fazla farklılık göstermemektedir.

Şekil 23: İstihdam Edilecek Nitelikli Personel Bulma Oranları

İşletmelerin %47'si buldukları çevrede bazen nitelikli personel bulabildiklerini belirtirken, %27'si bulamadığını, %8'i hiç bulamadığını ifade etmiştir.

İstihdam edilen tekniker/teknisyen sayıları incelendiğinde en az 1, en fazla 132 çalışan olduğu tespit edilmiştir. İşletmeler istihdam edecek nitelikli personel bulmakta zorluk çektikleri gibi teknisyen/tekniker bulmakta da zorluk çekmektedirler. İşletmelerin ihtiyaç duyduğu insan kaynağını temin ederken kullandıkları araçlar Şekil 24'te gösterilmiştir.

Şekil 24: İnsan Kaynağı Temin Etme Araçları

Çalışmaya katılan işletmelerin %43'ü gazete ilanı vererek, %26'sı ise internet aracılığıyla eleman bulunduğunu belirtmiştir. İşletmeler ayrıca diğer seçeneğinde meslek yüksekokullarından stajyer olarak gelen öğrencileri de işe aldıklarını belirtmişlerdir. Ulusal sanayi stratejisinin bölgesel boyutunu güçlendirmeye ve yerel aktörlerin rekabet gücünü arttırmaya yönelik önümüzdeki dönemde uygulanacak politikalardan biri de yükseköğretim kurumlarının yerel özelliklere uygun şekilde uzmanlaşmalarını sağlamaktır.²² Dolayısıyla meslek yüksekokulları, sanayi bölgelerinin ihtiyaç duyduğu nitelikli elemanları yetiştirmede önemli bir rol üstlenebilir.

İşletmelerin %61'i insan kaynağı ve sektördeki gelişmelerin takibi amaçlı bir internet ağına ihtiyaç duyduğunu ve bu ağ içinde yer almak istediğini belirtmiştir. OSB müdürlükleri, OSB Üst Kuruluşu ya da Sanayi Odaları tarafından OSB'lere yönelik oluşturulacak veri tabanları işletmelerin bu ihtiyacına cevap verebilir.

Tablo 33: İşletmeye Personel Alımında Etkili Olan Faktörler (1=Çok etkisiz, 5=Çok etkili)

Faktör	Ortalama
Kalifiye olması	4,15
Tecrübeli olması	4,00
Adli sicil kaydının temiz olması	3,50
Verilmesi planlanan ücrete razı olması	3,06
Tanıdık veya akraba olması	2,16

Katılımcı işletmelere göre eleman alımında en etkili olan faktörler elemanın kalifiye olması ve tecrübeli olmasıdır. Ülkemizin geleneksel istihdam etme usulü olan "Tanıdık veya akraba olma"nın, TR22 Bölgesi OSB işletmeleri için istihdam etmede aranan kriterler içerisinde listenin en sonunda olduğu görülmüştür.

4.2.2.3. İşletmeler ile İlgili Ekonomik, Sektörel ve Diğer Tespitler

Bölgemiz OSB'lerinde faaliyet gösteren işletmelerin %36'sının 2011 yılı cirosu 1 milyon- 5 milyon TL arasındadır. 25 milyon TL'den fazla ciroya sahip yalnızca 9 işletme bulunmaktadır.

22. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı 2011-2014 Türkiye Sanayi Strateji Belgesi, 2010, s.120.

Tablo 34: İşletmelerin 2011 Yılı Ciro Bilgileri

Ciro Aralığı	İşletme sayısı	Yüzde
1 milyon TL'den az	18	%20
1 milyon- 5milyon TL arası	33	%36
5 milyon- 25 milyon TL arası	21	%23
25 milyon TL'den fazla	9	%10
Cevapsız	10	%11
Toplam	91	100

10 yıldan fazla süredir faaliyette bulunan firmaların %38'inin, 10 yıldan az süredir faaliyet gösterenlerin %28'inin cirosu 5 milyon TL'nin üstündedir.

18.11.2005 tarih ve 25997 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren, "Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin (KOBİ) Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik" ile ülkemizde KOBİ tanımı hakkında birlik sağlanmıştır. Yönetmeliğe göre;

- 10'dan az çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu bir milyon Yeni Türk Lirasını aşmayan işletmeler Mikro işletme,
- 50'den az çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu beş milyon Yeni Türk Lirasını aşmayan işletmeler Küçük işletme,
- 250'den az çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu yirmi beş milyon Yeni Türk Lirasını aşmayan işletmeler Orta Büyüklükte İşletme olarak sınıflandırılmıştır.²³

Yukarıdaki tanım doğrultusunda araştırmaya katılıp ciro ve personel bilgilerini cevaplayan işletmelerin;

- 11'i mikro işletme,
- 38'i küçük işletme,
- 24'ü orta büyüklükte işletmedir.

Dolayısıyla Bölge OSB'lerinde faaliyet gösteren işletmelerin %80'i KOBİ'dir.

İşletmenin cirosuna etki eden faktörler istatistiksel analizlerle incelenmiş ve nitelikli personel sayısı arttıkça cironun arttığı tespit edilmiştir. İhracat yapmanın ciro üzerindeki etkisini incelemek için yapılan analizlerde ihracat yapan ve yapmayan firmaların yıllık ciroları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Dolayısıyla ihracat, OSB'lerimizdeki firmaların cirolarının yüksek ya da düşük olmasını belirleyen faktörlerden biri değildir.

23. T.C. Resmi Gazete, Sayı: 25997, 18 Kasım 2005.

Çalışmaya katılan işletmelerin %35'i (32 firma) ihracat yapmaktadır. Sektörlere göre ihracat yapan işletmelerin oranları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 35: Sektörlere Göre İhracat Yapan İşletmelerin Oranı

Sektör	Sektörde ihracat yapan firma oranı (%)
Madencilik	100
Ambalaj	100
Deri, plastik, kimya	42
Tekstil ve tekstil ürünleri	39
Makine ve teçhizat	38
Orman ve ağaç ürünleri	36
Gıda	18
Diğer	20

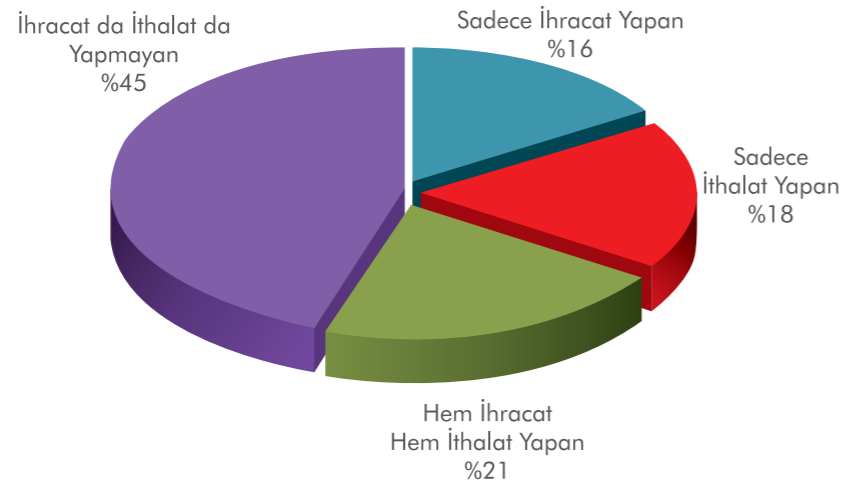
Madencilik ve ambalaj sektörlerinde faaliyet gösteren işletmelerin tamamı ihracat yapmaktadır. Deri, plastik kimya sektöründe de ihracat yapma oranı %40'ın üzerindedir. Madencilik sektörü ortalama üretiminin yüzde 88'ini ihraç etmektedir. Bu üretimle madencilik sektörü diğer sektörler arasında en önde gidendir. İşletmelerin ihraç ettikleri ürünler dekoratif kaplama ve fayans malzemeleri, damla sulama borusu ve aksesuarları, silikon conta ve silikon kablo, bisiklet şase ve yedek parçaları, demir kesme ve bükme alet ile makinaları, büro malzemeleri, dondurulmuş sebze, meyve ve deniz ürünleri şeklindedir. İhracat yapan işletmelerde yapılan ihracat, toplam satışların ortalama %16'sını oluşturmaktadır. Bu sonuca dayanarak işletmelerin daha çok iç pazara yönelik üretim yaptıkları söylenebilir.

Çalışmaya katılan işletmelerin %58'inin mal tedarik kaynağı yurt içidir. Sektörlere göre ithalat yapan işletmelerin oranları Tablo 36'da gösterilmiştir:

Tablo 36: Sektörlere Göre İthalat Yapan İşletmelerin Oranı

Sektör	Sektörde ithalat yapan firma oranı (%)
Ambalaj	100
Madencilik	100
Deri, plastik, kimya	58
Makine ve teçhizat	39
Demir-çelik	25
Orman ve ağaç ürünleri	18
Gıda	18
Diğer	40

Ambalaj ve madencilik sektöründeki firmaların hepsi; deri, plastik, kimya sektöründeki firmaların %60'a yakını ithalat yapmaktadır. Yurt dışından ithal edilen ürünler ise borosilikatlı camlar, cam şişe kapağı, fülvik asit, nem tutucu malzemeler, silikon kauçuk, mürekkep, kaynak teli, çivi çakma tabancası, kırmızı et, soya fasulyesi ve toz vitamindir. İthal hammadde kullanan işletmelerde ithal edilen mallar toplam alımların ortalama %12'sini oluşturmaktadır. OSB'lerde yer alan gıda firmaları hammaddesini dış pazardan temin etmede ve ihracat yapmada geride kalmaktadır. Bölgemizin öncü sektörlerinden olan gıda sektörü, alım ve satımlarda çoğunlukla iç pazara dönük çalışmaktadır.

Şekil 25: İthalat ve İhracat Yapma Durumlarına Göre Firmaların Dağılımı

Şekil 25 incelendiğinde OSB'lerde yer alan hem ihracat, hem ithalat yapan firmaların oranı %21'dir. Bu firmalarda toplam alımların %17'sini dış alımlar oluşturmaktadır. Firmaların %45'inin ihracat ve ithalat yapmadığı görülmüştür. Yapılan istatistiksel analizlerde üretimde kullanılan hammaddelerin ithalat oranı ile satışların ihracat oranı arasında bir ilişki bulunamamıştır.

Tablo 37: Mal Alımında ve Satımında Gerçekleştirilen Ödeme Şekli

		Mal Satım Şekli		Toplam
		Vadeli	Peşin	
Mal Alım Şekli	Peşin	%10	%22	%32
	Vadeli	%5	%63	%68
Toplam		%15	%85	%100

İşletmelerin çoğu mal alımında ve satımında vadeli ödeme gerçekleştirmektedir. Peşin satış yapan işletmelerin sayısı peşin alım yapanların yarısından azdır. Bu durum KOBİ'lerin tipik sorunlarından biri olan nakit akışı sıkıntılarına yol açarak uzun dönemde firmaların finansal açıdan zorlanmasına sebep olabilmektedir.

Bir işletmenin kendi kurulu kapasitesinin ne kadarının kullanıldığını gösteren kapasite kullanım oranı, işletmenin ekonomik potansiyeli hakkında fikir vermesi açısından önemli bir değişkendir. Araştırmaya katılan işletmelerin son 1 yıl içinde gerçekleşen kapasite kullanım oranı ortalama %53'tür. İstatistiksel olarak, kapasite kullanım oranının OSB'lerde faaliyet gösteren sektörler için değişmediği gözlemlenmiştir. Teoride, kapasite kullanım oranının çalışan sayısı ile ilişkili olduğu söylenebilir. Yapılan korelasyon analizi sonuçları bu ifadeyi doğrulamış, kapasite kullanım oranı ve personel sayısı arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Bu da bölge OSB'lerinde emek yoğun sektörlerin faaliyette bulunduğu bir göstergesidir. Ayrıca kapasite kullanım oranı arttıkça cironun arttığı görülmüş, firmaların ürettikleri malları stoklamadan satıyor olabileceği sonucuna varılmıştır. Bu sonuç Bölge OSB'lerinde yer alan firmaların daha çok sipariş üzerine üretim yaptığını da doğrulamaktadır. Üretimlerinin çoğunu ihracat eden firmaların kapasitelerinin daha çok kullanıldığı tespit edilmiştir.

Çalışmaya katılan işletmelerin %37'si kapasite kullanım oranlarının sektördeki diğer firmalarla aynı olduğunu düşünmektedir. Sektördeki diğer firmalardan daha düşük kapasitede ça-

alışmalarını düşünen firmaların oranı %15'tir. Bu firmalar düşük kapasitede çalışma nedenlerini aşağıdaki gibi belirtmişlerdir:

- İşletmenin bölgede pazar payının düşük olması,
- Finansal zorluklar, dünya piyasasındaki küresel küçülme,
- Finansman maliyeti,
- İç piyasaların durgunluğu,
- Tüm yatırımların öz sermaye ile yapılması,
- Kalifiye eleman sıkıntısı,
- Ham maddenin geç tedarik edilmesi,
- Ürününün piyasada kullanım alanının yeterince yaygın olmaması.

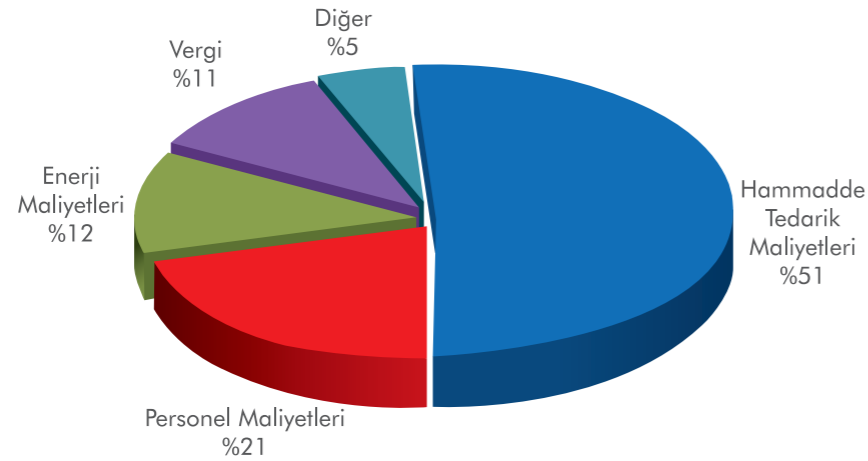
İşletmelerin %71'inde sipariş üzerine üretim, %29'unda ise seri üretim uygulanmaktadır. Bununla birlikte, ortalama olarak işletmelerin düşük kapasiteyle üretim yapmasını ve bölgede pazar payının düşük olmasını beraber düşündüğümüzde, firmaların üretimlerinin talebe bağlı dalgalanmalardan fazlaca etkilenebileceğini ve dış değişkenlere fazla bağımlı olduğunu söyleyebiliriz.

İşletmelere Tablo 38'de verilen faktörlerin işletmenin büyümesini destekleyip desteklemediği sorulmuş olup elde edilen sonuçlara göre "Evet" diyenlerin oranları tabloda sıralanmıştır.

Tablo 38: İşletmenin Büyümesini Destekleyen Faktörler

	Evet diyenlerin oranı (%)
Daha katı rekabet kuralları ve ithalat kısıtlamaları	81
Daha fazla üretim kapasitesi	78
Firmanın geliştirilmesi için eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin varlığı	75
Finansmana erişimde kolaylık	74
Gelişmiş pazarlama kabiliyeti	69
Teşviklerin artırılması	64
Daha iyi kalitede işgücü varlığı	35

Ankette sorulan faktörler arasında katılımcılara göre işletmenin büyümesini destekleyen en önemli faktörler; daha katı rekabet kuralları ve ithalat kısıtlamaları, daha fazla üretim kapasitesi ile eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin varlığıdır. İşletmelerin daha iyi kalitede işgücüne sahip olması ise son sırada yer almaktadır. Katılımcılar, bir işletmenin büyümesi için ekonomik koşulların kaliteli insan kaynağından daha önemli olduğunu düşünmektedirler.

Şekil 26: Maliyetlerin Tahmini Dağılımları

Katılımcı işletmelerin maliyetlerine bakıldığında en fazla paya sahip olan hammadde maliyetidir. Personel harcamaları da maliyetler içinde önemli yere sahiptir. Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının 81 İl Durum Raporu'na göre istihdamın üzerindeki vergi ve sigorta yüklerinin fazla olması nedeniyle sanayicinin maliyetlerinin oldukça arttığı sonucuna ulaşılmıştır.²⁴ TR22 Bölgesi OSB işletmelerine yönelik saha çalışmasında buna paralel bir sonuç elde edilmiş olup, oluşan vergi maliyetlerinin nerdeyse enerji maliyetlerine yakın olması ciddi bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Enerji maliyetlerinin işletme giderlerinin %12'sine denk gelmesi Bölge OSB'lerinde faaliyet gösteren firmaların enerji yoğun olmayan alanlarda üretim yaptığının göstergesidir. Katılımcıların belirttiği diğer maliyetler ise amortisman, bakım ve onarım giderleridir. Üretim maliyetlerinin dağılımı sektörlere göre farklılık arz etmektedir. Bu farklılığı personel maliyetleri yaratmaktadır. Tekstil sektörü %45 ile personel maliyetlerinin en yüksek olduğu sektördür. Tekstil sektörünün emek yoğun bir sektör olması bu sonuçla ilişkili olabilir.

İşletmelerin %42'si rekabet gücünü sektördeki diğer firmalarla aynı seviyede görmektedir. %35'i ise diğer firmalardan daha yüksek kapasitede rekabet gücüne sahip olduğunu belirtmiştir. Yapılan analizlerde illerin rekabet gücü hakkındaki görüşleri arasında fark olmadığı tespit edilmiştir. İşletmenin Balıkesir'de ya da Çanakkale'de olması rekabet ile ilgili görüşünü etkilememektedir. Bu durumda iki ilin rekabetçilik algılarının homojen olduğu söylenebilir. OSB'lerde yer alan sektörlerin piyasa koşulları düşünüldüğünde, rekabetçilik ile ilgili görüşlerin sektörler arasında farklı olabileceği akla gelmektedir. Ancak istatistiksel olarak farklı sektörlerde yer alan işletmelerin rekabet gücü hakkındaki görüşleri arasında fark yoktur. Yani bölge OSB'lerinde işletmenin rekabet ile ilgili görüşlerine, bulunulan il gibi faaliyet gösterilen sektör de etki etmemektedir.

İşletmeler rekabet gücünü en çok etkileyen faktörler Tablo 39'da sıralanmıştır.

Tablo 39: İşletmelerin Rekabet Gücünü Etkileyen Faktörler

1	Ürünün satış fiyatı
2	Ürün kalitesi
3	Üretim maliyeti
4	Bilgi ve tecrübe yeterliliği
5	Ürünün müşteri odaklı olması
6	Ham maddeye yakınlık

24. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Sanayi Genel Müdürlüğü, 81 Sanayi Durum Raporu 2012, Mayıs 2012, s. 67-72.

7	Teknolojik yenilik
8	Ürün çeşitliliği
9	Nitelikli işgücünün varlığı
10	Tam zamanında teslim
11	Pazara yakınlık
12	Satış sonrası hizmetler
13	Yeni ürün geliştirebilme
14	Sosyo ekonomik çevre
15	Ürünün görünüm özellikleri
16	Ürün farklılaştırılması
17	Ürünün kullanım kolaylığı

Katılımcı işletmelere göre en az etkili rekabet faktörü ürünün kullanım kolaylığı olmasıdır. Ürünün farklılaştırılması ve görünüm özellikleri de rekabeti etkilemede önemsiz faktörler olarak görülmektedir. Anket sonuçlarına göre rekabet gücünün yüksek olması için ise işletme iyi kalitede, düşük maliyetli ürün üretmeli ve bunu en makul fiyata satabilmelidir. İşletmelerin kar maksimizasyonunu ya fiyatı artırarak ya da maliyetleri düşürerek yapmaya çalışmaları ekonominin klasik kurallarındandır. İşletmelerin "ürün kalitesi" konusu ilk sıralarda belirtmesi bölge OSB'lerinde kalite algısı hakkında güzel bir sonuç ortaya koymaktadır. Katılımcılar her ne kadar ilk sıralarda belirtmese de piyasa koşullarında, ürün çeşitliliği yapmanın rekabet gücünü artırdığı savunulmaktadır. Araştırmaya katılan işletmelerin %72'si ürün geliştirme ve çeşitlendirme yaptığını belirtmiştir.

İşletmelerin çeşitli başlıklarda kendilerini sektördeki diğer işletmelerle karşılaştırmaları istendiğinde Tablo 40'daki sonuçlar elde edilmiştir.

Tablo 40: İşletmelerin Sektördeki Diğer İşletmelere Göre Konumları

	Ortalama*
Müşterilerden sağlanan memnuniyet bakımından	2,66
İşletmede üretilen ürünlerin kalitesi bakımından	2,47
İşletmenin yeniliğe önem vermesi bakımından	2,44
Teknolojiyi kullanması bakımından	2,31
Makine ve teçhizat bakımından	2,28
İşletmenin verimliliği bakımından	2,22
İşletmenin pazar payı bakımından	2,13
Sanayide bilgisayar kullanıma derecesi bakımından	2,12
Araştırma kapasitesi ve gücü bakımından	2,09
İşgücü kapasitesi bakımından	1,98
Enerji kullanımı bakımından	1,93
İşletmenin karlılık oranı bakımından	1,84
Araştırma geliştirmeye ayrılan fonlar bakımından	1,72

* 1=Rakiplerden daha kötü seviyede, 2=Rakiplerle aynı seviyede, 3=Rakiplerden daha iyi seviyede

İşletmeler pek çok başlıkta rakipleri ile kendilerini aynı seviyede görmektedirler. Bu da bölge OSB'leri içerisinde çok yoğun rekabetin olmadığını bir göstergesidir. Cirosu 5 milyondan daha fazla olan firmalar cirosu bir milyondan daha az olan firmalara göre rakiplerine kıyasla yenilikçilik konusunda daha iyi olduklarını düşünmektedirler. Teknolojiyi kullanma bakı-

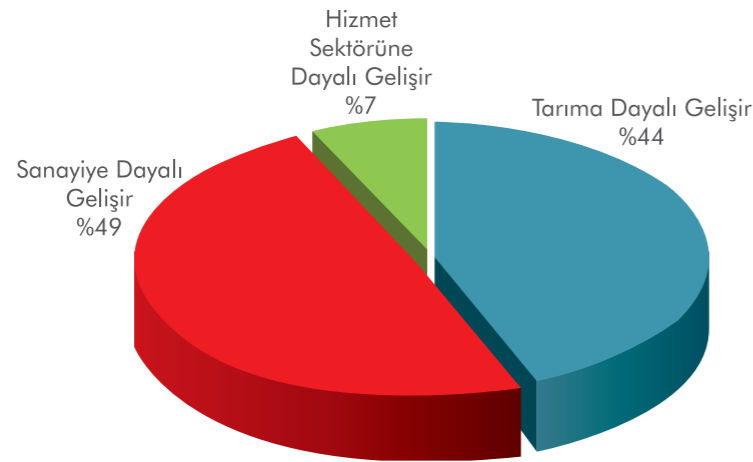
mından cirosu 25 milyondan daha fazla olan firmalar cirosu 1 milyondan az olan firmalara göre rakiplerine nazaran daha iyi olduklarını düşünmektedirler.

Araştırmaya katılan işletmelerin %56'sının kalite belgesi vardır. İşletmelerin sahip olduğu kalite belgeleri ACS Registrars, BRC, FSCC 22000, HACCP, CE, ISO 14001-18001-9001, TSE, OHS, VDE, GOST, NQP'dir. Katılımcıların %67'si kalitenin işletmenin devamlılığında ve satışlar üzerinde çok etkili olduğunu düşünmektedir.

Katılımcı işletmelerin neredeyse yarısı (%48) çeşitli kurum ve kuruluşlardan destek/teşvik aldığını belirtmiştir. Bu kurumlar GMKA, KOSGEB, İŞKUR, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, TÜBİTAK ve Uludağ İhracatçılar Birliği'dir.

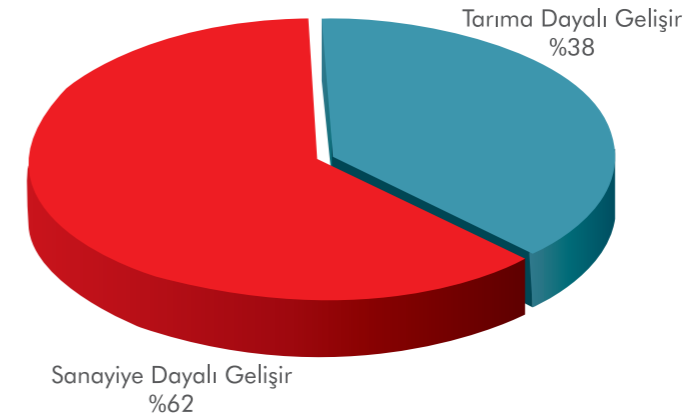
TR22 Güney Marmara Bölgesi OSB'lerinde üniversite ile işbirliği yapan firmaların oranı %15'tir. İşbirliği yapılan üniversiteler başta Bölgemiz üniversiteleri olan Balıkesir Üniversitesi ve Çanakkale 18 Mart Üniversitesi'nin yanı sıra Dokuz Eylül Üniversitesi ile tesis geliştirme, Ege Üniversitesi ile kalite, Uludağ Üniversitesi ile üretim konularında işbirliği yapılmıştır. Bölgemiz sanayisinin en büyük sorunlarından biri üniversite-sanayi işbirliğinin zayıf olmasıdır. Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından önümüzdeki dönemde öncelikle gelişme potansiyeli yüksek kentlerde olmak üzere; işletmeler ve üniversitelerin birlikte çalışmalarını sağlayacak ortamların oluşturulmasına, müşevvik yapısının bu doğrultuda yeniden yapılandırılmasına, yeni teknolojilere ve bilgiye erişimin kolaylaştırılmasına, teknolojik dönüşüm ve transfer sistemlerinin geliştirilmesine ve ticari nitelikli etkin bir bölgesel yenilikçilik altyapısının kurulmasına yönelik faaliyetlerin destekleneceği belirtilmiştir. Ayrıca bu doğrultuda, teknoparklar, yenilik aktarım merkezleri ve işletme kuluçkaları gibi araçlar ve girişimlerin destekleneceği de vurgulanmıştır.²⁵ Bu çalışmalar neticesinde ulusal düzeyde olduğu gibi Bölgemizde de üniversite-sanayi işbirliği gelişim göstermeye başlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan işletmelere göre Balıkesir, Çanakkale ve TR22 Bölgesi'nin ekonomisinin geleceği Şekil 27-29'daki grafiklerde gösterilen sektörlerle dayalı olarak gelişeceği düşünülmektedir.

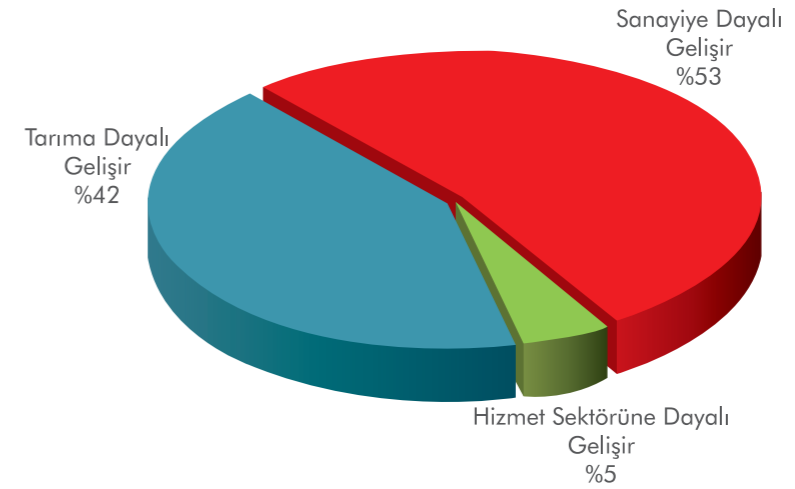

Şekil 27: Balıkesir Ekonomisinin Geleceği Hakkında Öngörüler

25. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. 2011-2014 Türkiye Sanayi Strateji Belgesi, 2010, s. 72, s.120.

Şekil 28: Çanakkale Ekonomisinin Geleceği Hakkında Öngörüler

Şekil 29: TR22 Bölgesi Ekonomisinin Geleceği Hakkında Öngörüler

Balıkesir'de sanayi öne çıkmakla birlikte, ekonominin tarıma dayalı gelişeceğini düşünen katılımcıların oranı da yüksektir. Çanakkale'de faaliyet gösteren işletmeler il ekonomisinin sanayiye dayalı gelişeceğini düşünmektedirler. Yapılan araştırmaya göre bölge ekonomisinin sanayiye dayalı olarak gelişeceğini düşünülmektedir.

5. SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Sanayi, Cumhuriyetin ilk günlerinden beri ekonomik kalkınma için başlıca sektörlerden biri olarak görülmüştür. Bu alanda farklı politika ve stratejiler uygulanıp sanayinin rekabet gücünü ve verimliliğini artırarak, yüksek katma değerli ve ileri teknolojiye dayalı ürünlerin üretildiği, topluma ve çevreye duyarlı bir sanayi hedeflenmiştir. Organize Sanayi Bölgeleri de bu politika araçlarından birisi olmuş; düzenli sanayileşmenin beraberinde düzenli kentleşmenin gerçekleştirilmesi, yeni yatırımların yapılması, istihdam olanaklarının sağlanması, yerel kalkınma ve çevre politikaları gibi konular açısından önemli bir işlevi yerine getirmesi öngörülmüştür. Ayrıca OSB'lerin kuruluş mantığında yer alan planlı sanayileşme hedefine ulaşmak ve sanayinin çevre için olumsuz çıktılarını en aza indirmek amacıyla firmaların OSB'lerde yer almasını sağlamak üzere farklı teşvik unsurları mevcuttur.

TR22 Güney Marmara Bölgesi'nde 5'i Balıkesir'de, 2'si Çanakkale'de olmak üzere 7 adet OSB bulunmaktadır. Gönen Deri İhtisas OSB ile Burhaniye Zeytin ve Zeytin Ürünleri İşleme İhtisas OSB haricindeki diğer OSB'lerde altyapı çalışmaları tamamlanmıştır. Yapılan araştırmaya göre, Balıkesir ve Çanakkale'de yer alan OSB'lerde en çok faaliyet gösteren sektörler makine ve teçhizat ile gıda sektörüdür. İşletmelerin çoğunluğu 10 yıldan fazla süredir faaliyette olan istikrarlı işletmelerdir.

"KOBİ Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkındaki Yönetmelik" gereği araştırma kapsamındaki OSB'lerde yer alan işletmelerin %80'i KOBİ tanımına uymaktadır. İşletmelerin %35'i ihracat yaparken, %58'inin mal tedarik kaynağı yurt içidir. İhracat yapan ve yapmayan firmaların yıllık ciroları arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Araştırmaya katılan işletmelerde kapasite kullanım oranı ortalama %53'tür. Sektörler arasında kapasite kullanım oranları açısından fark yoktur. Ancak personel sayısı arttıkça kapasite kullanım oranı artmakta ve kapasite kullanım oranı arttıkça ciro artmaktadır. Daha katı rekabet kuralları ve ithalat kısıtlamalarının işletmenin büyümesini destekleyeceği işletmelerce ifade edilmiştir.

Sonuç olarak;

1. Yeni yatırımcılar için öncelikle mevcut OSB'lerde yer gösterilmesi uygun olacaktır. Böylelikle çarpık sanayileşmenin önüne geçilerek çevrenin korunması sağlanacaktır.
2. Tahsis edilen arsaların çoğunda işletmelerin faal olarak harekete geçmediği görülmüştür. Bu çerçevede Bölgedeki karar vericilerin bu durumu dikkate alarak gerekli yönlendirmeleri yapmalarının yanı sıra OSB yönetimlerinin yasal olarak gerekli önlemleri almaları gerekmektedir.
3. OSB'ler ulaşım açısından avantajlı konumlarda kurulmuş olup, Gökköy Lojistik Köyü ve BALO gibi projelerin hayata geçmesiyle OSB'lerin ulaşım ve taşımacılık avantajları daha da artacaktır.
4. OSB'lerle meslek liselerinin organik bağının sağlanması amacıyla; OSB bünyelerinde meslek liselerine yer tahsisinin yapılarak kalifiye ara eleman ihtiyacının karşılanmasına yönelik önlemlerin alınması yerinde olacaktır.
5. İşletmelerde insan kaynağı temini çoğunlukla gazete ilanı ve internet aracılığıyla gerçekleştirilmektedir ve işletmelerin bir kısmı nitelikli insan gücüne erişmekte zorluk çekmektedir. Sanayi Strateji Belgesi'nde de belirtildiği üzere önümüzdeki dönemde uygulanacak yükseköğretim kurumlarının yerel özelliklere uygun şekilde uzmanlaşmasını sağlama politikası, Bölge'deki yükseköğretim kurumlarının OSB'lerin ihtiyaç duyduğu nitelikli insan kaynağının yetiştirilmesine katkı sağlayacaktır.
6. OSB'de yer alan işletmelere beyaz yakalı personel çalıştırmanın olumlu etkileri

üzerine bilinçlendirme çalışmaları için stratejiler geliştirilmelidir. Bu sayede nitelikli işgücünün önemi hakkında farkındalık yaratılacaktır.

7. İşletmelerin maliyetleri incelendiğinde ise en yüksek paya sahip maliyetlerin hammadde tedariki ve personel giderleri olduğu görülmüştür. 81 İl Sanayi Durum Raporuna göre istihdamın üzerindeki vergi ve sigorta yüklerinin personel maliyetlerini artırdığı düşünülmektedir.

8. Mevcut sektörleri tespit edilen OSB profillerine göre değer zincirini tamamlayıcı yatırım alanlarının tespiti ve bunlara yönelik stratejilerin belirlenmesi gerekmektedir.

9. Bölge OSB'lerinde yer alan işletmeler genelde enerji yoğun olmayan sektörlerde faaliyet göstermekle birlikte enerji tüketimi yıllar itibarıyla artmaktadır. Bu işletmelere enerji yoğun sektörlerin de eklenmesiyle enerji tüketimi daha da artacaktır. TR22 Güney Marmara Bölgesi rüzgar, jeotermal ve biokütle gibi yenilenebilir enerji kaynakları açısından zengindir. Lisans gerektirmeyen, küçük kapasiteli RES'ler gibi yatırımlarla yenilenebilir enerji kaynakları etkin şekilde kullanılarak artan enerji ihtiyacı çevreye duyarlı bir anlayışla karşılanabilir. Bu konuda stratejilerin her bir OSB için belirlenmesi faydalı olacaktır.

10. İşletmelerde enerji verimliliği ve eko-verimlilik (temiz üretim) uygulamalarının yapılabilirliğinin ilgili kuruluşlarca araştırılması ve uygulanabilir çözümlerin işletmelerde hayata geçirilmesi hem ülkenin dış ticaret açığının kapatılmasına, hem de çevreye duyarlı süreçlerin geliştirilmesine katkı sunacaktır. Bu araştırmanın yapılmasında kullanılacak araçlardan biri de Ajansın Doğrudan Faaliyet Desteğidir.

11. İllerin ve sektörlerin rekabet ile ilgili görüşleri arasında fark olmadığı tespit edildiğinden Bölge OSB'lerinde rekabet ortamının benzer olduğu düşünülmektedir. İşletmenin rekabet gücünü etkileyen en önemli faktörler ürünün satış fiyatı, kalitesi ve maliyeti olarak belirlenmiştir.

12. OSB'lerin çoğunda itfaiye merkezi, yangın hidrant sistemi, ambulans, poliklinik, güvenlik kontrolü, tır parkı ve kantarı, eğitim ve konferans merkezi gibi hizmetler mevcut değildir. Hizmetlerin geliştirilmesi OSB'lerin cazibesini artıracak ve yeni yatırımcı çekilmesinde etkili olacaktır. Bölge OSB'lerinin çoğunda doğalgaz bulunmadığı için enerji yoğun sektörlerin OSB'leri tercih etmesi zorlaşmaktadır.

13. OSB'lerde faaliyet gösteren sanayiciler bölge ekonomisinin sanayi sektörüne dayalı olarak gelişeceğini düşünmektedir. Bu durum, Bölgedeki sanayicilerin sanayi sektörüne duydukları güvenin bir göstergesidir.

Orta ve uzun vadede küreselleşmenin ortaya çıkardığı değişimlerden ve baskıdan ulusal sanayi gibi Bölgemiz sanayisi de etkilenmektedir. Ulusal sanayi stratejisi, işletmelerin yüksek teknolojik kabiliyete ve nitelikli işgücüne sahip, değişen şartlara uyum sağlayabilen, ulusal ve uluslararası piyasalarda rekabet gücü olan bir yapıya kavuşturulmasına katkı sağlayarak bu baskıyı hafifletmeyi hedeflemektedir. Zaman içerisinde, sanayi işletmeleri yenilikçiliğe önem verilmesi, nitelikli işgücünün geliştirilmesi, bilgi ve iletişim teknolojilerinin etkin biçimde kullanılması ile daha güçlü konuma gelecektir. Dolayısıyla, Bölgemiz sanayi işletmeleri de ulusal piyasadaki değer zincirinde etkinliğini artıracak, başta OSB'ler olmak üzere bölgemizdeki tüm sanayi etkinlikleri rekabet edebilirlik seviyelerini üst sıralara taşıyacaktır.

TR22 Güney Marmara Bölgesi, coğrafi konumu itibarıyla ülkenin en büyük sanayi merkezlerinin komşusu durumundadır. Bu yerlerde düzensiz gelişen sanayinin etkisi artık ciddi olarak

hissedilmeye başlanmış ve buna yönelik önlemler üzerinde konuşulmaya başlanmıştır. Bu önlemlerden biri desantralizasyon olarak ifade edilen sanayinin yer değiştirmesidir. Sanayisini dışarıya taşımayı düşünen bu yerlerin yakın komşusu olan TR22 Bölgesi için sanayinin bir tehditten bir avantaja dönüştürülmesi ancak bu sanayinin planlı geliştirilmesi ve yönlendirilmesi ile mümkün olabilecektir. Bu çerçevede Bölgedeki tüm karar vericilere önemli görev ve buna bağlı olarak geleceğe karşı sorumluluk düşmektedir. Sanayinin planlı gelişmesinde şimdiye kadarki ülke tecrübesi göstermektedir ki, OSB'ler bu sürecin son derece etkili araçlarıdır. **Bu açıdan bakıldığında, makro sanayi sürecinin eşliğinde olduğu düşünülen Bölge için oluşturulacak sanayi politikalarının merkezine OSB'leri koymak gerekmektedir.**

KAYNAKÇA

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2011-2014 Türkiye Sanayi Strateji Belgesi, 2010.

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Sanayi Genel Müdürlüğü, 81 Sanayi Durum Raporu 2012, Mayıs 2012.

Cansız, Mehmet. Türkiye'de Organize Sanayi Bölgeleri Politikaları ve Uygulamaları, DPT Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, Ankara 2011.

Karahanoğulları, Onur. Kamu Hizmeti, Turhan Yayınevi, Ankara 2004.

Ketels, Christian. The Development of the Cluster Concept- Present Experiences and Further Developments, http://www.isc.hbs.edu/pdf/Frontiers_of_Cluster_Research_2003.11.23.pdf, 2003, (Erişim: 10.06.2012).

Marshall, Alfred. Principles of Economies, an Introductory Volume, IX, 1954.

Onat, Esen. Organize Sanayi Bölgeleri Fiziki Planlama Esasları, TOBB Yay., Ankara, 1969.

OSBÜK, <http://www.osbuk.org.tr/index.php?page=content/osbler&id=1>, (Erişim: 04.06.2012).

OSBÜK, Dünya'da ve Türkiye'de OSB Uygulamaları, <http://www.osbuk.org/index.php?page=content/osbuygulama&id=1> (Erişim: 21.06.2012).

Örücü, Edip; Kılıç, Recep; Savaş, Abdullah. " KOBİ'lerde İnovasyon Stratejileri ve İnovasyon Yapmayı Etkileyen Faktörler: Bir Uygulama", Doğu Üniversitesi Dergisi, Cilt.12, No.1, 2011, sf.58-73.

Porter, Micheal. Rekabet Üzerine, Optimist Yayınları, Haziran 2011, İstanbul.

Resmi Gazete, Sayı: 25997, 18 Kasım 2005. Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin (KOBİ) Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik.

Rosenfeld, Stuart A. Bringing Business Clusters into the Mainstream Of Economic Development, European Planning Studies, Vol. 5, No. 1, 1997.

TEPAV, Organize Sanayi Bölgeleri ve Kamusal Yetkiler: Faydalar ve Sorunlar Nelerdir?, http://www.tepav.org.tr/upload/files/1271248610r4523.Organize_Sanayi_Bolgeleri_ve_Kamusal_Yetkiler_Faydalar_ve_Sorunlar_Nelerdir.pdf (Erişim: 18.06.2012).

EKLER

Ek 1. OSB Müdürlüğü Bilgi Formu

Balıkesir Bilim, Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü
Çanakkale Bilim, Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü

Balıkesir ve Çanakkale İlleri Organize Sanayi Bölgeleri Bilgi Formu

OSB adı	
Adres	
İlçe	
İl	
Telefon	
Kuruluş yılı	
Bölge müdürlüğünde çalışan sayısı	
Web adresi	
E-posta adresi	

Ulaşım Bilgileri

En yakın karayolu	
En yakın karayolu mesafesi (km)	
En yakın liman	
En yakın liman mesafesi (km)	
En yakın demiryolu	
En yakın demiryolu mesafesi (km)	
En yakın havalimanı	
En yakın hava limanı mesafesi (km)	
En yakın il merkezi	
En yakın ilçe merkezi	
En yakın yerleşim merkezi	
En yakın üniversite	

Bahsetmek istediğiniz sorunlar:

Elektrik Enerjisi Kullanımı Bilgileri

OSB'nin elektrik aldığı indirici merkeze uzaklığı (km)	
OSB elektriği nereden temin ediyor?	
OSB'nin elektrik satış fiyatı (kWh/TL)	
Elektrik kurulu gücü (MW)	
OSB elektrik şebekesinin özelliği (Havai hat? Yerin altından?)	
Elektrik dağıtım şebekesi gerilim kademesi (kV)	
2010 yılı elektrik tüketimi (kW)	
2011 yılı elektrik tüketimi (kW)	

Bahsetmek istediğiniz sorunlar:

Doğal Gaz Kullanımı Bilgileri

OSB'de doğalgaz var mı?	
Yıllık gaz çekiş miktarı (m ³ /yıl)	
OSB doğal gazı nereden temin ediyor?	
2010 yılı doğalgaz tüketimi (m ³)	
2011 yılı doğalgaz tüketimi (m ³)	

Bahsetmek istediğiniz sorunlar:

Su Kullanımı Bilgileri

Su nereden temin ediliyor?	
Günlük fiili su tüketimi (m ³ /gün)	
Su satış fiyatı (TL/m ³)	
2010 yılı su tüketimi (m ³)	
2011 yılı su tüketimi (m ³)	

Bahsetmek istediğiniz sorunlar:

Altyapı İnşaat Çalışmaları

(Su, kanalizasyon, yangın, doğalgaz, elektrik, iletişim teknolojileri, yol, vb.)

Su dağıtım şebekesi inşaatı (%)	
Yangın suyu inşaatı (%)	
Yağmur suyu inşaatı (%)	
Kanalizasyon inşaatı (%)	
Doğalgaz dağıtım şebekesi inşaatı (%)	
Elektrik şebekesi inşaatı (%)	
Telekomünikasyon şebekesi inşaatı (%)	
Yol alt ve üstyapı inşaatı (%)	
Elektrik üretim tesisi inşaatı (%)	
Buhar üretim tesisi inşaatı (%)	
Sıcak su üretim tesisi inşaatı (%)	

Bahsetmek istediğiniz sorunlar:

Telekomünikasyon Bilgileri

OSB tarafından telekomünikasyon alt şebekesi yapılmış mı?	
OSB'de telefon santrali var mı?	
Her parsele istenilen sayıda tel/veri hattı verilebiliyor mu?	

Bahsetmek istediğiniz sorunlar:

Yol Yapı Bilgileri

Kaplama cinsi (ana caddeler)	
Kaplama cinsi (sokaklar)	
Toplam yol uzunluğu (m)	

Bahsetmek istediğiniz sorunlar:

Atık Su Arıtma Yönetimi

OSB ye ait merkezi atık su arıtma tesisi var mı?	
Hayır ise, atık su arıtma işlemi nasıl yapılıyor?	
Merkezi atık su arıtma tesisi kapasitesi (1. kademe m ³ /gün)	
Kapasitesi (2. kademe m ³ /gün)	
Kapasitesi (3. kademe m ³ /gün)	
Deşarj izin belgesi var mı?	
Sanayi tesislerinin kendine ait ön atık su arıtma tesisi var mı?	
Var ise, kaç tesisin ön atık su arıtma tesisi var?	
Atık su için alınan önlemler nelerdir?	

Bahsetmek istediğiniz sorunlar:

Katı Atık Yönetimi

Evsel atık yönetimi var mı?	
Var ise, açıklayınız.	
Proses atık yönetimi var mı?	
Var ise, açıklayınız.	
Tehlikeli atık yönetimi var mı?	
Zararlı kimyasal madde ve ürünler yönetim sistemi mevcut mu?	
Var ise, açıklayınız.	
Ambalaj atığı yönetimi var mı?	
Var ise, açıklayınız.	

Bahsetmek istediğiniz sorunlar:

Çevre Yönetim Birimi

Çevre yönetim birimi var mı?	
Çevre yönetim birimi yok ise, bu konuda hizmet alıyor musunuz?	
Çevre yönetim birimi kaç personelden oluşuyor?	
Çevre yönetim birimi personel nitelikleri nelerdir?	
Çevre laboratuvarı var mı?	

Bahsetmek istediğiniz sorunlar:

İmar Bilgileri

OSB'nin büyüklüğü (hektar)	
TAKS (Toplam İnşaat Alanı) (%)	
KAKS (İnşaat Oturum Alanı) (%)	
Toplam sanayi parsel sayısı	
Tahsis edilen sanayi parsel sayısı	
Tahsis edilecek sanayi parsel sayısı	
Üretimde parsel sayısı	
İnşaat aşamasında parsel sayısı	
Proje aşamasında parsel sayısı	
Üretimde firma sayısı	
İnşa halindeki firma sayısı	
Kapalı firma sayısı	
OSB'de çalışan kişi sayısı	
Toplam sanayi alanı (m ²)	
Tahsis edilen sanayi alanı (m ²)	
Tahsis edilecek sanayi alanı (m ²)	
İnşaatı tamamlanan sanayi alanı (m ²)	
En düşük arsa satış bedeli (TL/m ²)	
En yüksek arsa satış bedeli (TL/m ²)	
Ortalama arsa satış bedeli (TL/m ²)	

Bahsetmek istediğiniz sorunlar:

Hizmet Bilgileri

Tam donanımlı itfaiye merkezi var mı?	
Hayır ise, en yakın itfaiye merkezine uzaklığı (km)	
Yangın hidrant sistemi var mı?	
OSB'ye ait ambulans var mı?	
Poliklinik ya da ilkyardım birimi var mı?	
Hastane var mı?	
OSB'nin 5188 sayılı yasaya göre kurulmuş özel güvenlik teşkilatı var mı?	
OSB giriş çıkışlarında güvenlik kontrolü var mı?	
OSB dış sınırlarında güvenlik çitleri var mı?	
Bölge müdürlüğü internet servis sağlayıcılığı hizmeti veriyor mu?	
Evet ise, nereden sağlanıyor?	
Tır parkı var mı?	
Kantar var mı?	
Spor alanları var mı?	
Eğitim merkezi var mı?	
Jandarma ya da polis karakol binası var mı?	
Banka şubeleri var mı?	
Konferans salonu var mı?	
Varsa, kaç kişilik?	
Gümrük var mı?	
Mali danışmanlık hizmeti var mı ?	
Proje danışmanlık hizmeti var mı ?	
Bakım onarım ekipleri var mı?	
Çöp toplama genel temizlik araç gereç ve ekipleri var mı?	
İbadethane var mı?	
Yemek fabrikası var mı?	
Restoran var mı?	

Bahsetmek istediğiniz sorunlar:

Teşvik Bilgileri

Bakanlık kredisi kullanıldı mı?	
Kredi geri ödemesi tamamlandı mı?	
Gelir stopajı teşvikinden faydalanılıyor mu?	
Sigorta primi ve işveren hissesi teşvikinden faydalanılıyor mu?	
Enerji desteği teşvikinden faydalanılıyor mu?	

Dış Ticaret

OSB'den yapılan toplam ihracat	
OSB'nin yaptığı toplam ithalat	

Bahsetmek istediğiniz sorunlar:

Ek 2. OSB Müdürlüğü Mülakat Formu

Balıkesir Bilim, Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü
Çanakkale Bilim, Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü

Balıkesir ve Çanakkale İlleri Organize Sanayi Bölgeleri Mülakat Formu

OSB adı:
Uzman:
Tarih:

OSB'nin Altyapı Öncelikleri

OSB'nin en ön sırada gelen, acil altyapı sorunu nedir?

OSB'ye Rağbet ve Gelişim Yönü

Tek bir cevap vermeniz gerekirse, yeni tesis kuran yatırımcılar OSB'nize neden gelmiyorlar?
Balıkesir'de/Çanakkale'de yatırım yapan bir yatırımcı neden OSB'nizi tercih etmez? Neden tesisini OSB dışına kurmayı tercih eder?
OSB'nizin potansiyel yatırımcı için en cazip yönleri nelerdir?
OSB'ye kimin gelmesini istiyorsunuz? (İleri teknoloji, tamamlayıcı sektörler, temiz endüstri, vb.)
OSB'ye kimin gelmemesini tercih edersiniz?
OSB'nizin genişleme sorunu var mı? Var ise, çevrede genişleyebilecek kamu arazisi mevcut mudur yoksa kamulaştırma gerekmekte midir?

OSB katılımcılarına devlet teşvikleri

Yeni katılımcıları OSB'ye çekmek için ne gibi devlet teşviklerine ihtiyaç var?
Mevcut katılımcıların rekabet güçlerini artırabilmeleri için ne gibi devlet teşviklerine ihtiyaç var?

OSB'de faaliyet gösteren firmaların inovasyon kapasitesi

OSB'de faaliyet gösteren firmalar üniversite ile işbirliği yapıyor mu? Yapıyorsa hangi bölümlerle? Ne konuda? Üniversitelerden teknoloji transferi yeterince yapılıyor mu? Yapılmıyorsa neden?
ARGE desteklerinden faydalanan firmalar var mı? Varsa alınan destekler hakkında bilgi verir misiniz?

OSB Katılımcıları Arasında İşbirliği

Firmalar arası işbirliklerinden bahseder misiniz? İşbirlikleri nasıl artırılabilir?

Hangi sektörlerden yeni şirketler işbirliği açısından mevcut katılımcılarla sinerji oluşturabilir?

OSB Katılımcıları Arasında Ticaret

OSB katılımcıları arasında tedarik zinciri ilişkisi var mı?

Ek 3. OSB'de İşletme Anket Formu

Balıkesir Bilim, Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü
Çanakkale Bilim, Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü

AÇIKLAMA

Sayın katılımcı, bu araştırma Güney Marmara Kalkınma Ajansı ile Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı İl Müdürlükleri tarafından yürütülmektedir. Çalışmanın amacı TR22 Güney Marmara Bölgesi kapsamında yer alan Balıkesir ve Çanakkale illerine ait Organize Sanayi Bölgelerinin mevcut durumlarını incelemek, sorunlarını ortaya çıkarmak, bu sorunlara yönelik çözüm stratejileri geliştirmek, OSB'de yer alan işletmelerin profillerini belirleyerek 2013 yılında hazırlanacak yeni nesil bölge planına destek teşkil etmektir.

Bu anket formuyla elde edilen işletme bilgileri hiçbir kurum ve kuruluşla paylaşılmayacaktır. Katılımınız için teşekkür ederiz.

BÖLÜM 1- DEMOGRAFİK BİLGİLER (Anketi dolduran)

Adı, Soyadı:
İşyerindeki Ünvanı:
Tel/Cep Tel:
E-posta:
İşletme Adı:
(Varsa) İşletme Web Adresi:

BÖLÜM 2- İŞLETME İLE İLGİLİ BİLGİLER

Soru 1: İşletmenizin faaliyet alanı nedir?

- 1() Makine ve teçhizat 2() Gıda ve yem 3() Deri, plastik, kimya
4() Tekstil ve tekstil ürünleri 5() Orman ve ağaç ürünleri
6() Madencilik 7() Diğer.....(Belirtiniz)

Soru 2: İşletmeniz kaç yıldır faaliyet göstermektedir?

.....(Belirtiniz)

Soru 3: İşletmenizin çalışma şekli nedir?

1() Sürekli 2() Mevsimlik 3() Her ikisi

Soru 4: İşletmenizin mesai saatleri nedir?

.....(Belirtiniz)

Soru 5: İşletmenizde bir günde ortalama kaç saat üretim yapılmaktadır?

.....(Belirtiniz)

Soru 6: İşletmenizde vardiya uygulaması var mıdır?

1() Evet 2() Hayır

Soru 7: İşletmenizde hangi üretim sistemi uygulanmaktadır?

1() Seri üretim 2() Sipariş üzerine üretim 3() Karma üretim

BÖLÜM 3- İŞGÜCÜ BİLGİLERİ

Soru 8: İşletmenizde çalışan toplam personel sayısı nedir?

Erkek	Kadın	Toplam

Soru 9: İşletmenizde çalışanların yaş aralığını belirtiniz.

En düşük yaş:..... En yüksek yaş:.....

Soru 10: İşletmenizde çalışan toplam nitelikli personel (mühendis, pazarlamacı, muhasebeci, vb.) sayısı nedir?

.....(Belirtiniz)

Soru 11: Genel olarak bulunduğunuz çevrede nitelikli personel bulup bulamadığınızı belirtiniz.

1() Hiç bulamıyorum 2() Bulamıyorum
3() Bazen buluyorum 4() Her zaman buluyorum

Soru 12: İşletmenizde çalışan toplam teknisyen/tekniker sayısı nedir?

.....(Belirtiniz)

Soru 13: Genel olarak bulunduğunuz çevrede nitelikli teknisyen/tekniker bulup bulamadığınızı belirtiniz.

1() Hiç bulamıyorum 2() Bulamıyorum
3() Bazen buluyorum 4() Her zaman buluyorum

Soru 14: İşletmenizin ihtiyaç duyduğu/ duyacağı insan kaynağını karşılarken kullandığınız araçları belirtiniz. (Birden çok seçenek işaretlenebilir)

1() Gazete ilanı 2() Referans(Tanıdık) 3() İnternet
4() İŞKUR 5() OSB Müdürlüğü
6() Diğer.....(Belirtiniz)

Soru 15: İşletmenize personel alırken etkili olan faktörleri ölçeye göre değerlendiriniz.

Personel alımında etkili olan faktörler	Etki Düzeyi								
	1.Çok etkisiz		2.Etkisiz						
	3.Orta	4.Etkili	5.Çok etkili	1	2	3	4	5	
15.1 Tanıdık veya akraba olması									
15.2 Tecrübeli olması									
15.3 Kalifiye olması									
15.4 Adli sicil kaydının temiz olması									
15.5 Verilmesi planlanan ücrete razı olması									
15.6 Diğer.....(Belirtiniz)									

Soru 16: İnsan kaynağı takibi ve sektörünüzdeki gelişmelerin takibi amaçlı oluşturulacak internet tabanlı bir iletişim ağına ihtiyacınız var mı, bu ağ içinde yer almak ister misiniz?

1() Evet 2() Hayır

BÖLÜM 4- EKONOMİK, SEKTÖREL VE DİĞER BİLGİLER

Soru 17: İşletmenizin 2011 yılı cirosu nedir?

- 1() 1 milyon TL'den az 2() 1 milyon-5 milyon TL arası
3() 5 milyon- 25 milyon TL arası 4() 25 milyon TL'den fazla

Soru 18: İşletmenizin ihracat yapıp yapmadığını belirtiniz.

- 1() Evet 2() Hayır (Soru 22'ye geçiniz)

Soru 19: İşletmenizde yapılan ihracat toplam satışların % kaçını oluşturmaktadır?

.....(Belirtiniz)

Soru 20: İşletmenizin ihraç ettiği ürünler nelerdir?

.....(Belirtiniz)

Soru 21: İhraç ettiğiniz ürünlerin niteliğini belirtiniz.

- 1() Mamul 2() Yarı mamul 3() Hammadde

Soru 22: İşletmenin hammadde tedarik kaynağını belirtiniz.

- 1() Yurtiçi (Soru 26'ya geçiniz) 2() Yurtdışı 3() Hem yurtiçi hem yurtdışı

Soru 23: İşletmenizde üretimde kullanılan hammadde ve yarı mamullerin % kaçını ithal edilmektedir?

.....(Belirtiniz)

Soru 24: İşletmenizin ithal ettiği ürünler nelerdir?

.....(Belirtiniz)

Soru 25: İthal ettiğiniz ürünlerin niteliğini belirtiniz.

- 1() Mamul 2() Yarı mamul 3() Hammadde

Soru 26: İşletmenizin mal alırken gerçekleştirdiği ödeme şekli nedir?

- 1() Peşin 2() Vadeli

Soru 27: İşletmenizin mal satarken gerçekleştirdiği ödeme şekli nedir?

- 1() Peşin 2() Vadeli

Soru 28: İşletmenizin ürün geliştirme ve çeşitlendirme yapıp yapmadığını belirtiniz.

- 1() Evet 2() Hayır

Soru 29: İşletmenizde son 1 yıl içinde gerçekleşen kapasite kullanım yüzdesi kaçtır?

%.....(Belirtiniz)

Soru 30: İşletmenizdeki kapasite kullanım oranı aynı sektördeki diğer şirketlerle karşılaştırıldığında hangi seviyededir?

- 1() Çok düşük 2() Düşük 3() Orta
4() Yüksek (Soru32'ye geçiniz) 5() Çok yüksek (Soru 32'ye geçiniz)

Soru 31: İşletmenizin düşük kapasitede çalışma nedenlerini belirtiniz.

.....
.....
.....
.....

Soru 32: Aşağıdaki ifadelerin "İşletmenin büyümesini" destekleyip desteklemediğini belirtiniz.

	Evet	Hayır
32.1 Daha iyi kalitede işgücü varlığı		
32.2 Daha fazla üretim kapasitesi		
32.3 Finansmana erişimde kolaylık		
32.4 Daha katı rekabet kuralları ve ithalat kısıtlamaları		
32.5 Gelişmiş pazarlama kabiliyeti		
32.6 Firmanın geliştirilmesi için eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin varlığı		
32.7 Teşviklerin artırılması		
32.8 Diğer.....(Belirtiniz)		

Soru 33: İşletmenizin gerçekleşen maliyetlerinin dağılımı nasıldır?

Enerji maliyetleri %.....

Personel maliyetleri %.....

Hammadde tedarik maliyeti %.....

Vergi %.....

Diğer.....(Belirtiniz) %.....

Soru 34: Sektördeki diğer firmalara göre rekabet gücünüzü nasıl görüyorsunuz?

1() Düşük 2() Orta 3() Yüksek

Soru 35: Aşağıdaki faktörlerden işletmenizin rekabet gücünü en çok etkileyen 3 faktörü işaretleyiniz.

35.1 Ürünün satış fiyatı	
35.2 Ürünün müşteri odaklı olması	
35.3 Ürün kalitesi	
35.4 Bilgi ve tecrübe yeterliliği	
35.5 Ham maddeye yakınlık	
35.6 Satış sonrası hizmetler	
35.7 Nitelikli işgücünün varlığı	
35.8 Teknolojik yenilik	
35.9 Üretim maliyeti	
35.10 Ürün çeşitliliği	
35.11 Tam zamanında teslim	
35.12 Ürünün görünüm özellikleri	
35.13 Pazara yakınlık	
35.14 Sosyo ekonomik çevre	
35.15 Ürünün kullanım kolaylığı	
35.16 Ürün farklılaştırılması	
35.17 Yeni ürün geliştirebilme	

Soru 36: İşletmenizin sektördeki diğer işletmelere göre durumunu ölçüğe göre değerlendiriniz.

	Rakiplerden daha kötü	Rakiplerle aynı	Rakiplerden daha iyi
36.1 Müşterilerden sağlanan memnuniyet bakımından			
36.2 İşletmenin yeniliğe önem vermesi bakımından			
36.3 Makine ve teçhizat bakımından			
36.4 Teknolojiyi kullanması bakımından			
36.5 İşletmenin verimliliği bakımından			
36.6 İşletmenin pazar payı bakımından			
36.7 İşletmede üretilen ürünlerin kalitesi bakımından			
36.8 Sanayide bilgisayar kullanılma derecesi bakımından			
36.9 İşletmenin karlılık oranı bakımından			
36.10 Enerji kullanımı bakımından			
36.11 Araştırma kapasitesi ve gücü bakımından			
36.12 İşgücü kapasitesi bakımından			
36.13 Araştırma geliştirmeye ayrılan fonlar bakımından			
36.14 Diğer.....(Belirtiniz)			

Soru 37: İşletmenin kalite belgesi var mıdır? (Örnek ISO 9001)

1() Evet.....
.....(Belirtiniz)

2() Hayır

Soru 38: Kalitenin işletmenin devamlılığı ve satışlar üzerindeki etkisini değerlendiriniz.

1() Çok önemsiz 2() Önemsiz 3() Orta derecede önemli
4() Önemli 5() Çok önemli

Soru 39: Bugüne kadar kamu kurumlarından (İŞKUR, KOSGEB, Kalkınma Ajansı,... vb) herhangi bir destek/teşvik aldınız mı?

1() Evet.....(Belirtiniz)

2() Hayır

Soru 40: Bugüne kadar üniversite ile işbirliği yaptınız mı?

1() Evet 2() Hayır (Soru 42'ye geçiniz)

Soru 41: Hangi üniversite ile ne konuda işbirliği yaptınız?

.....
.....(Belirtiniz)

Soru 42: Balıkesir/ Çanakkale ekonomisinin geleceği hakkında ne düşünüyorsunuz?

1() Tarıma dayalı olarak gelişir.
2() Sanayiye dayalı olarak gelişir.
3() Hizmet sektörüne dayalı gelişir.
4() Diğer
.....(Belirtiniz)

Soru 43: Ankette yer alan sorular dışında eklemek istediklerinizi belirtiniz.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Paşaalanı Mahallesi A. Gaffar Okkan Cad.
No: 36/B Merkez, Balıkesir-TÜRKİYE

Tel: +90 266 246 10 00 • **Faks:** +90 266 246 17 00
e-posta: iletisim@gmka.org.tr
www.gmka.org.tr